

Møte fredag den 9. juni kl. 9President: **K i r s t i K o l l e G r ø n d a h l**

D a g s o r d e n (nr. 90):

1. Redegjørelse av utenriksministeren om Norges forhold til EUs sikkerhets- og forsvarssamarbeid (ESDP)
2. Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om barnehage til beste for barn og foreldre (Innst. S. nr. 207 (1999-2000), jf. St.meld. nr. 27 (1999-2000))
3. Referat

Presidenten: Representantene Fridtjof Frank *Gundersen*, Grethe *Fossli*, Finn Kristian *Marthinsen*, Ågot *Valle*, Laila *Kaland*, May-Helen *Molvær Grimstad*, Marit *Tingelstad*, Dag *Danielsen* og Hallgeir H. *Langeland*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Det foreligger tre permisjonssøknader:

- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Einar *Johansen* i tiden fra og med 13. juni til og med 16. juni for å delta i møte i Den blandede norsk-russiske fiskerikommisjon i Murmansk
- fra Høyres stortingsgruppe om permisjon for representanten Svein *Ludvigsen* i tiden fra og med 13. juni til og med 16. juni for å delta i møte i regi av Nordisk råd i St. Petersburg's Economic Forum
- fra representanten Leif Helge *Kongshaug* om velferdspermisjon i dagene 15. og 16. juni

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
For Finnmark fylke: Inger Lise *Balandin*
For Møre og Romsdal fylke: Aud *Folkestad*
For Troms fylke: Elisabeth *Aspaker*
3. Elisabeth *Aspaker* innvelges i Lagtinget for den tid hun møter for representanten Svein *Ludvigsen*.

Presidenten: Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten foreslå at formiddagens møte – om nødvendig – fortsetter utover den reglementsmessige tid, kl. 15, inntil dagens kart er ferdigbehandlet. – Det anses vedtatt.

S a k n r . 1

Redegjørelse av utenriksministeren om Norges forhold til EUs sikkerhets- og forsvarssamarbeid (ESDP)

Utenriksminister Thorbjørn Jagland: Jeg er takknemlig for denne muligheten for å redegjøre for EUs arbeid med en felles europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik, ESDP, og Regjeringens engasjement hittil i saken.

Vi står i dag overfor et Europa som ser atskillig annerledes ut enn for bare få år siden. EU-utvidelsen vil bidra

til å utjevne de tidligere skillelinjer mellom øst og vest i Europa. Samarbeidet innad i EU blir utdypet og mer omfattende. Europa er i sterk endring. Det skaper en ny utfordring for Norge. Derfor ønsker Regjeringen å føre en aktiv og offensiv europapolitikk. Vi vil legge vekt på mulighetene de nye rammebetingelsene gir oss, og ikke bare fokusere på problemene. Også Norge har ansvar for utviklingen i Europa. Vi ønsker å være en konstruktiv bidragsyter og medspiller. Passiv tilpasning er ikke nok.

En av de mest dynamiske prosessene i EU-samarbeidet i dag er utviklingen av en felles europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik. Dette berører også grunnleggende norske interesser.

Det er viktig, slik vi har sett det, at de europeiske land tar et større ansvar for fred og sikkerhet. Norge ønsker å delta. Vi er rede til å bidra med militære og sivile ressurser. Vi ønsker en tettest mulig norsk tilknytning til dette nye EU-samarbeidet.

Erfaringene fra Balkan de siste ti år har vist at de europeiske lands evne til krisehåndtering ikke er god nok. På britisk-fransk initiativ ble det på møtet i St. Malo for 18 måneder siden skapt ny dynamikk i EU-samarbeidet om sikkerhets- og forsvarspolitikken. Utgangspunktet var et ønske om en mer effektiv og troverdig utenriks- og sikkerhetspolitikk og en styrking av den europeiske evnen til krisehåndtering. Gjennom fjorårets toppmøter i NATO i Washington og i EU i Köln og Helsingfors er grunnlag lagt for å styrke europeisk sikkerhet og forsvar generelt, med særlig vekt på å håndtere kriser. I Helsingfors satte EU-landene seg som felles mål innen 2003 å kunne stille en styrke på 50 000 – 60 000 mann innen 60 dager, og å opprettholde et slikt engasjement i inntil ett år.

Disse styrkers oppgave til være krisehåndtering, de såkalte Petersberg-oppgavene. Det er ikke hensikten å overta NATOs oppgaver slik disse ble definert på toppmøtet i Washington i fjor. Men også Petersberg-oppgavene – som består av redningsoperasjoner, krisehåndtering og fredsoperasjoner – kan bli mer krevende enn det de 15 EU-landene selv klarer å mobilisere av ressurser. Dette er grunnen til at EU ønsker å ha muligheten til å benytte NATO-ressurser.

EU-landene legger stor vekt på ESDP som et nytt prosjekt for å fordype og utvide EU-samarbeidet. Vestunionen, som til nå har vært de europeiske landenes samarbeidsorganisasjon for militære og sikkerhetspolitiske spørsmål, vil utfases etter hvert som EU overtar disse oppgaver, og det etableres da et helt nytt samarbeid mellom NATO og EU. Ikke-medlemsland må søke tilkynningsordninger til det nye EU-samarbeidet som ikke vil kunne være på samme nivå som full deltakelse.

Slik jeg forstår holdningen i Stortinget, er det bred enighet om:

- norsk støtte til en styrket europeisk evne til krisehåndtering
- behovet for å utvikle ESDP i nært samarbeid mellom EU og NATO og
- å søke tettest mulig norsk tilknytning til det nye EU-samarbeidet om sikkerhets- og forsvarspolitik

Denne brede enigheten er et verdifullt bidrag til vårt arbeid for å sikre best mulig norsk tilknytning til denne prosessen på grunnlag av vår evne til å bidra.

Jeg er overbevist om at Norges bidrag til være verdifulle. Det gjelder enten EU skulle velge å trekke på NATOs ressurser eller ikke ha behov for NATO-assistanse. Jeg minner om at Stortinget nylig har gitt sin tilslutning til at Norge skal opprette en innsatsstyrke på om lag 3 500 personer for internasjonale operasjoner. Denne skal i sin helhet inngå i den ordinære forsvarsstrukturen og kunne meldes inn til de relevante internasjonale styrkeregistre. Den vil kunne bli aktuell for fremtidige EU-ledete operasjoner, noe jeg vil gjenta og bekrefte overfor det portugisiske EU-formannskapet.

Norge har lange tradisjoner for deltakelse i internasjonale krisehåndtering. Vi har bidratt betydelig i en årrekke. Mer enn 60 000 nordmenn har deltatt i ulike FN-operasjoner, inklusive i Midtøsten, Afrika og det tidligere Jugoslavia. I dag har vi over 1 200 i tjeneste i den internasjonale styrken i Kosovo. I tillegg til våre militære bidrag har vi ytet betydelig innsats på det humanitære området og i arbeidet for å løse konflikter med diplomatiske og politiske virkemidler. Vi har også ytet betydelige økonomiske bidrag til fredsarbeid og gjenoppbyggingsarbeid. Ikke minst vår beredskap for sivile aspekter ved krisehåndtering vil være av stor verdi for den type konflikter og kriser vi må være forberedt på i tiden fremover.

Siden tiltredelsen har Regjeringen arbeidet aktivt overfor EU og medlemslandene i EU og NATO. Vi har understreket meget sterkt Norges positive holdning til ESDP-prosessen og fremhevet Norges vilje til å bidra med militære og sivile ressurser. Vi har også understreket behovet for å utvikle gode samarbeids- og konsultasjonsordninger mellom NATO og EU samt betydningen av å oppnå tilfredsstillende medvirkningsordninger for Norge.

Vi står nå foran en ny viktig etappe. Siden Helsingfors-toppmøtet har EU arbeidet særlig aktivt med EUs institusjonelle forhold til NATO og med utformingen av forbindelsene med land utenfor EU. Disse forhold berører Norge i særlig grad. Jeg vil først gi en kort beskrivelse av hva vi forventer vil komme ut av EU-toppmøtet i Feira i Portugal 19-20. juni på disse områdene, og deretter gi Regjeringens vurdering av de forventede vedtak.

Det portugisiske formannskapet vil fremlegge en rapport om arbeidet med en felles europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik, ESDP, til toppmøtet. Rapporten skal ta for seg:

- utvikling av europeiske styrkemål, det såkalte «headline goal»
- ordninger for samarbeid med NATO
- ordninger for samarbeid med tredjeland
- utvikling av evne til sivil krisehåndtering og
- spørsmålet om traktatendringer er nødvendige

Det er nå enighet i EU om viktige hovedspørsmål når det gjelder rammene for NATO/EU-samarbeidet og medvirkning for tredjeland. Dokumentene er foreløpig godkjent på utenriksministernivå og behandles igjen på EUs ministermøte 13. juni, med sikte på et vedtak på toppmøtet.

Når det gjelder forholdet til NATO, vil EU ventelig foreslå at det i denne omgang opprettes fire arbeidsgrupper med NATO for å drøfte:

- utarbeidelse av en sikkerhetsavtale mellom NATO og EU
- samarbeid om konkretisering av styrkemål og forsvarsplanlegging
- prosedyrer for EUs tilgang til NATOs ressurser og
- forslag til varige forbindelser mellom NATO og EU

Gruppene vil kunne skape grunnlaget for faste konsultasjons- og samarbeidsordninger. EUs mål er å ha disse ordningene på plass etter toppmøtet i Nice i desember. Det er ennå ikke avklart tidspunkt for de første møter i gruppene, nivå på deltakelse eller prosedyrer for utforming og vedtak av anbefalinger.

EUs forslag til samarbeidsordninger stod sentralt under NATOs utenriksministermøte i Firenze i mai. Forslagene ble godt mottatt. Det var bred enighet om å få forgang i arbeidet i NATO. Drøftelsene bekreftet også bred enighet om Alliansens positive holdning til ESDP og betydningen av aktiv støtte fra NATO til EU.

Jeg understreket i mitt innlegg på NATO-møtet at den nye norske regjeringen stiller seg bak ESDP. Jeg la vekt på at NATO må støtte iverksettelsen av EUs styrkemål og utforme et generøst tilbud om støtte. Man bør arbeide parallelt i NATO uten å vente på at alle spørsmål er avklart på EU-siden. Jeg påpekte at EU nå må definere behovet for støtte fra NATO. Jeg fremholdt at konsultasjoner om krisehåndtering mellom NATO og de fire alliansefrie EU-land – inklusive Sverige og Finland – også er viktig. De fire må få et tilbud om deltakelse i NATOs arbeid for krisehåndtering og støtte til EU-ledete operasjoner som går lenger enn det de i dag får som medlemmer av Partnerskap for fred.

Fra norsk side har vi holdt nær kontakt med EU-landene for å vinne gehør for gode ordninger med NATO og for de seks europeiske allierte ikke-EU-land. Jeg har tatt opp disse spørsmålene med kolleger fra EU-landene, ikke minst de nordiske, i tillegg til EUs høye representant Javier Solana og EU-kommissær Chris Patten. I disse kontaktene har vi understreket vår støtte til ESDP og gjort det klart at vi ønsker å bidra med ressurser og kompetanse til EU-ledete operasjoner. Dette er bakgrunnen for ønsket om kontaktordninger. Vi har understreket at slike ordninger er et middel til å sikre at vårt bidrag blir relevant, og til å muliggjøre raske vedtak om deltakelse i EU-ledete operasjoner. Etter mitt syn har vi møtt forståelse for disse synspunktene.

Jeg regner med at EU-toppmøtet vil vedta at EU etablerer en ordning hvor det åpnes for dialog, konsultasjoner og samarbeid med de 13 kandidatland samt Norge og Island. De 15 EU-landene pluss de 13 kandidatlandene og Norge og Island, denne såkalte 15 + 15-rammen, blir den mer omfattende og inkluderende struktur. EU har samtidig i en viss utstrekning akseptert vår argumentasjon om behovet for et særlig nært samarbeid med de seks europeiske allierte ikke-EU-land, dvs. Polen, Ungarn, Den tsjekkiske republikk, Island, Tyrkia og Norge. Det legges derfor opp til et eget 15+6-format for kontakt

og konsultasjoner innen denne 15+15-rammen. EU har samtidig gjort det klart at det går klare grenser for hva land utenfor EU kan vente å oppnå utover det som nå er foreslått. Det blir også sterkt understreket at EUs beslutningsautonomi må opprettholdes. Bare EU-land vil delta i beslutninger.

EU tar sikte på at det i interimfasen, som trolig vil vare ut dette året, skal konsulteres med de 15 land om iverksettelsen av EUs felles styrkemål og ikke-medlemmers bidrag til dette. I denne perioden tas det sikte på

- minst to møter i EU+15-strukturen, herav ett på ministernivå, og
- minst to møter i EU+6-formatet, herav ett på ministernivå

I den permanente fasen, som trolig vil innledes ved årsskiftet, deles samarbeidet i en rutinefase og en operativ fase. I rutinefasen vil det bli holdt møter om emner knyttet til sikkerhets- og forsvarspolitik, med særlig vekt på militær evne til krisehåndtering. Dette imøtekommer i utgangspunktet vårt ønske om en bredt anlagt dagsorden for konsultasjonene. Det skal etter planen holdes

- jevnlig møter i EU+15-strukturen,
- møter minst to ganger pr. EU-formannskap i EU+6-format, og
- ministermøter vurdert på basis av erfaringene fra interimperioden

I den operative fasen, når krisehåndteringsoperasjoner planlegges eller utføres, intensiveres dialogen. De seks NATO-land har *rett* til deltakelse hvis NATO-ressurser anvendes, og de *kan* bli invitert til å delta i operasjoner som ikke trekker på NATOs ressurser. Beslutningen om å igangsette en operasjon vil bli tatt av EUs råd. Ikke-EU-land som bekrefter sin deltakelse gjennom å utplacere en betydelig militær styrke, vil ha samme rettigheter og plikter som deltakende EU-land i dag til dag-styringen av operasjonen. Deltakende ikke-EU-land utøver i denne sammenheng innflytelse gjennom arbeidet i en styringskomite for operasjonen. Denne komiteen vil ha det daglige lederansvaret for operasjonen. Det vil imidlertid være EUs råd eller den utenriks- og sikkerhetspolitiske komiteen, PSC, som vil få ansvaret for overordnet strategisk ledelse og politisk kontroll med operasjonen. Her vil bare medlemsland i EU delta.

La meg her føye til at EUs utenriksministre den 22. mai vedtok å opprette en rådgivende og koordinerende komite for de sivile sider ved krisehåndtering. I tiden som kommer vil komiteen bl.a. se på hvordan man best kan samarbeide med ikke-medlemsland og internasjonale organisasjoner. Fra Regjeringens side legger vi stor vekt på å delta også på dette området, ikke minst på grunn av Norges sterke engasjement i sivil krisehåndtering.

Det opplegget som avtegner seg, innebærer at Norge får flere berøringspunkter med ESDP. Det institusjonelle samarbeid mellom NATO og EU blir viktig for oss. Vi vil selvsagt delta fullt ut på NATO-siden, og det er gjennom dette arbeidet vi kan øve den største innflytelsen. Videre får vi møter i 15+15-kretsen og 15+6-formatet.

Her blir det en viss mulighet til å påvirke i forkant av EUs beslutninger i krisesituasjoner og til å delta i generelle drøftelser om forsvars- og sikkerhetspolitikk. Det er imidlertid i EUs organer at den viktigste delen av arbeidet foregår. I krisesituasjoner får vi anledning til å delta i den daglige ledelsen av operasjonen gjennom styringskomiteen av bidragsytere. Tredjeland som deltar, vil ha samme rettigheter som de deltakende EU-landene. Det er imidlertid, som nevnt, EU som vil ha den politiske kontrollen og ansvaret for den strategiske ledelsen av operasjonen.

Det er positivt at det er enighet i EU om rammene for forholdet til NATO. Det betyr at alliansen nå kan få fortgang i sin del av arbeidet. Vi må imidlertid regne med at det vil være en komplisert og tidkrevende oppgave å iverksette de foreslåtte ordninger. Fra norsk side vil vi være pådrivere når det gjelder å få etablert de fire arbeidsgruppene som ventes foreslått fra EUs side. Det er særlig viktig at arbeidet med sikkerhetsavtalen mellom NATO og EU påbegynnes snart. En slik avtale vil bli hjørnesteinen i det praktiske militære og sikkerhetspolitiske samarbeidet. NATO må også avklare flere spørsmål knyttet til en styrkemålskonferanse som EU planlegger i november, herunder konkretisering av tilbudet om EU-tilgang til NATOs ressurser. Fra norsk side er vi opptatt av muligheten til å delta i multinasjonale styrker som vil bli meldt inn til de europeiske styrkemål.

Arbeidet for å sikre gode forbindelser med EU for ikke-medlemmer har vært vanskelig, men resultatet viser etter Regjeringens syn at det er vilje til å lytte til våre argumenter, selv om vi gjerne skulle hatt en enda mer omfattende ordning. Det har imidlertid vært klart hele tiden at land utenfor EU ikke kan få tilknytningsordninger på samme nivå som full deltakelse.

Vi har nedlagt et betydelig arbeid for å få gjennomslag for prinsippet om egne 15+6-møter og senere for et rimelig antall møter i dette formatet, herunder på ministernivå. Vi har hatt god drahjelp fra flere EU-land.

Jeg vil understreke at mye ennå er uavklart omkring det reelle innholdet. Det gjelder møtenes dagsorden, nivå – herunder antall møter på politisk nivå i 15+6-formatet – og hvilket forhold de seks vil få til EUs militærkomite og militærstab. Vi vil delta i styringskomiteen for operasjoner når vi bidrar, men vi har ingen garanti for at denne komiteen får tilstrekkelig innflytelse over operasjonene så lenge den endelige myndighet forblir i EU.

Løsningene som avtegner seg for medvirkning, er således ikke optimale. Å få tilfredsstillende innhold i 15+15- og 15+6-ordningene blir en stor utfordring. Som jeg har påpekt i andre sammenhenger, får vi naturligvis ikke den samme innflytelse som EUs medlemsland. EU-landene betoner sterkt at EUs beslutningsautonomi må respekteres, og understreker at ikke-medlemmer ikke kan forvente en tilknytning på nivå med medlemskap. Det har vært massiv motstand fra EU-landene mot å videreføre Vestunion-ordningen. Det påpekes at Vestunionen ikke har fungert, og at EU som institusjon er vesensforskjellig fra Vestunionen. Dette er noe vi som ikke-EU-land bare må ta til etterretning. Når det er sagt, mener jeg vi fremdeles

har mulighet for å påvirke det konkrete innholdet i ordningene innen rammene for samarbeidet som nå vedtas.

Regjeringen legger stor vekt på konsultasjon og samordning med de andre fem berørte NATO-land. Derfor har jeg invitert disse land og EUs høye representant Javier Solana til et møte etter EU-toppmøtet i Feira. Under dette møtet, som trolig vil finne sted i Brussel, vil Solana informere oss om utfallet av toppmøtet. Det vil gi de seks anledning til å drøfte den videre tilnærming til prosessen.

Det er gjort viktige framsteg i EUs arbeid med ESDP de siste måneder. Selv om vi kunne ønske oss bedre 15+6-ordninger, mener Regjeringen at vi er best tjent med å innta en konstruktiv holdning. Mitt inntrykk er at de vedtak som forberedes av EU, gir rom for fleksibilitet i det praktiske samarbeidet. Det blir en utfordring å utnytte denne fleksibiliteten til å skape ordninger som virker tilfredsstillende.

Vi vil videreføre vår pådriverrolle. Vi vil ha løpende kontakt med EU, EUs og NATOs medlemsland, og med de andre fem allierte ikke-EU-medlemmer. Vi vil presse på i NATO for å få fortgang i arbeidet med støtte til EU. Vi vil arbeide aktivt for å sikre at våre konsultasjonsordninger med EU blir så tilfredsstillende som mulig. Vårt mål er å arbeide sammen med de andre europeiske land for å utvikle ESDP slik at Europa ikke blir frakoplet USA. Det er helt nødvendig å bevare sterke transatlantiske forbindelser, samtidig som vi utvikler et eget levedyktig europeisk sikkerhets- og forsvarspolitisk samarbeid, og jeg synes utviklingen går i riktig retning.

Til slutt vil jeg si dette: Det er nødvendig å ha et helhetlig perspektiv på det som nå skjer i Europa. Utviklingen av europeisk sikkerhet og forsvar må vi se i sammenheng med andre store prosesser som skjer i EU, utviklingen i Den økonomiske og monetære union og EU-utvidelsen østover og sørøstover. Vi ser en fundamental endring i Europa. Vår verdensdel er i ferd med å framstå ikke bare som en geografisk enhet, men også som en politisk enhet med egen identitet. EU er drivkraften i dette.

Norge må finne ordninger i forhold til EU basert på at vi ikke er medlem. Folkeavstemningen fra 1994 må respekteres. Samtidig er det Regjeringens plikt å gjøre oppmerksom på at vi da ikke kan få full innflytelse over de beslutningene som EU gjør. På et stadig økende antall områder må vi slutte oss til og gjennomføre beslutninger andre tar. Det er derfor viktig for Norge å føre en aktiv og offensiv Europa-politikk. Dette vil gi oss en større påvirkningsmulighet enn en passiv og til dels negativ holdning til EU. Vi får klart belyst hvor viktig dette er når det gjelder sikkerhets- og forsvarspolitikken. Ved å tilby vår deltakelse både til den militære og sivile krisehåndteringen i EU, og ved å stille opp i gjenoppbyggingen på Balkan – slik vi nå gjør gjennom Stabilitetspakten for Sørøst-Europa – får Norge større innflytelse enn vårt ikke-medlemskap i EU skulle tilsi.

Presidenten: Presidenten vil nå åpne for en begrenset debatt, som vil gi en representant fra hver partigruppe anledning til å få ordet i inntil 5 minutter.

Einar Steensnæs (KrF) (komiteens leder): La meg aller først få lov til å takke utenriksministeren for denne redegjørelsen. Det var en mer nyansert og presis beskrivelse av problemstillingen enn de uttalelsene som utenriksministeren ble sitert på under sitt besøk i Firenze. Derfor var dette en nyttig og god avklaring og en presisering av de aktuelle problemstillingene.

Uten tvil er det europeiske sikkerhets- og forsvarssamarbeidet et av de mest brennaktuelle temaene i den utenrikspolitiske debatten for tiden. Jeg er for min del enig i det utenriksministeren understreket, at Norge bør ha en positiv holdning til det britisk-franske initiativet om et sterkere europeisk ansvar i forsvars- og sikkerhetspolitisk henseende. I Kosovo-aksjonen var det 90 pst. amerikansk militærkapasitet til stede, og det sier seg selv at dette ikke bør være bildet i fremtiden.

Vår status som fullverdig medlem i NATO tilsier en tett oppfølging av ESDP fra Norges side for en best mulig tilknytning til det forsvars- og sikkerhetspolitiske samarbeidet i EU. Det byr selvsagt på betydelige utfordringer. Men jeg er fornøyd med de signalene som utenriksministeren i dag har gitt uttrykk for, både hans mer optimistiske offensive holdning gitt Norges posisjon i dette bildet – som medlem i NATO, men som ikke-medlem i EU – og også at han så sterkt understreket at dette initiativet på ingen måte skal svekke det transatlantiske samarbeidet. Norge vil gå inn med aktive bidrag når det skal bygges opp et militært beredskap for krisehåndtering i Europa på 60 000 personell innen 2003. Det betyr at vi melder oss på og ønsker å ha en aktiv medvirkning når beslutning fattes.

På den annen side er vi ikke medlemmer av EU og må derfor ha realistiske forventninger til hvor langt det er mulig å komme når det gjelder innflytelse og medvirkning. Vi sitter ikke i EUs egne organer, som fatter beslutningene. Dette er selvsagt, det er folkets valg, og det vil vi selvsagt forholde oss til. Det må respekteres, uansett regjering. Det betyr at så lenge det er tale om at det er EUs egne ressurser som skal nyttes i slike operasjoner, må vi gjøre vårt syn gjeldende gjennom best mulige konsultasjonsordninger. Vi må uansett sikre oss reell innflytelse på de beslutningene som fører til at norske styrker blir satt inn i fredsbevarende operasjoner.

Men i de tilfeller hvor det er snakk om å involvere NATO-ressurser, må vi selvfølgelig ikke nøye oss med konsultasjoner. Da må vi kunne forlange full medvirkning, helt fra et mulig initiativ blir drøftet, til en beslutning fattes. På dette punktet synes jeg ikke utenriksministeren var særlig utfyllende eller presis. Jeg vil gjerne utfordre ham til å gi en beskrivelse av de problemstillinger vi møter i dette henseende, og av hva som er Regjeringens posisjon.

I utgangspunktet vil de foreslåtte arbeidsgruppene innen 15+15-strukturen og 15+6-strukturen kunne ivareta våre behov for oppfølging. Men det hele vil selvfølgelig avhenge av innholdet i det som disse arbeidsgruppene skal drøfte, og at det er vilje til å legge både substans og konkrete problemstillinger inn til drøfting i arbeidsgruppene i tilstrekkelig god tid før beslutning fattes.

Det er også viktig at Norge aktivt følger opp gjennom NATO, slik at NATO utvikler sine egne relasjoner og sine egne initiativ parallelt med utviklingen i ESPD, og ikke bare passivt følger dette.

Jeg synes det er grunn til å understreke at ESPD verken kan erstatte eller overta de viktige artikkel 5-operasjonene i NATO, som utløser en gjensidig forpliktelse til militær assistanse. Dette synes jeg utenriksministeren på en god måte fikk understreket i dag.

NATO vil forbli hovedsøylen i den norske sikkerhets- og forsvarspolitikken. Gjennom en norsk tilkøpling til ESPD viser vi imidlertid vilje til å ta et større medansvar for den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa. Norge har allerede gjort forpliktende vedtak i så måte. Det er faktisk mer enn hva mange EU-land har gjort.

Fridtjof Frank Gundersen (Frp): Jeg har i grunnen ikke så meget å bemerke til utenriksministerens innlegg. Det var en grei redegjørelse. Det samme kom fra hr. Steensnæs.

Det er bare én ting jeg hefter meg ved, og det er ganske viktig: Det ble sagt at utviklingen går i riktig retning. Vel, den går vel i så riktig retning som vi kunne håpe at den skulle gå – ut fra vår situasjon. Men vi er faktisk kommet i den situasjon at et land som Sverige vil ha politisk kontroll over og ansvarlig ledelse av denne styrken, denne forsvarspolitikken og disse operasjonene, når de skal starte og slutte, osv. Hvis dette skulle eskalere til å bli alvorligere ting, kan vi bli trukket inn, gjennom NATOs artikkel 5, mens svenskene rolig kan trekke seg ut, for de har ingen forpliktelse til solidaritet.

Det annet som er skjedd, er at det er oppstått en forsvarspolitisk splittelse i Europa, som før ikke eksisterte. Man har nå fått en ring av dem som skal beslutte, man har fått disse seks som skal få en litt mer fordelaktig ordening, vi har en del andre som nesten ikke har noe de skulle ha sagt, og vi har dem som ikke har noen tilknytning i det hele tatt. Vi har altså fått en slags sirkler omkring EU.

Samtidig har vi hørt utenriksminister Fischer snakke om utsiktene til et føderalt Europa. Jeg har iaktatt at Europaparlamentet kjemper med nebb og klør for å ødelegge Den vesteuropeiske unions forsamling for med tiden å kunne overta styringen av forsvarspolitikken. Det må vi bare se i øynene.

Vi hadde her i Oslo et ganske interessant møte i Vest-Unionen. Det kom der en felleserklæring fra seks land, Ungarn, Polen, Tsjekkia, Tyrkiet, Island og Norge, hvor vi uttrykte våre ønsker. Jeg tror det vil være svært klokt av Regjeringen å opprettholde en god kontakt med disse landene og med andre land som på en måte blir satt utenfor dette samarbeidet, et samarbeid som på mange måter ser ut til å ta sikte på en føderasjon. Vi bør ha en konstruktiv holdning.

Det bringer meg til et tredje moment, som jeg synes er ganske vesentlig: Det som nå har skjedd, er at forsvarspolitikken demokratiske legitimasjon i Europa er sterkt svekket. Til Den vesteuropeiske unions forsamling ble de forskjellige «størrelser» i Europas regjeringer innkalt for å redegjøre for forsvars- og utenrikspolitiske spørsmål,

og de måtte svare på spørsmål fra forsamlingens representanter.

Nå er situasjonen den at man egentlig tar sikte på å ufarliggjøre denne forsamlingen – til en diskusjonsklubb, ser det ut til. Iallfall ønsker tydelig Europaparlamentet dette. Men Europaparlamentet selv har ingen styring med dette, for i henhold til traktatene har de ingen rettigheter til å styre denne politikken, de har en minimal innflytelse. Nå er dette flyttet over på regjeringsplan, og stormaktene er de som styrer.

Vi skulle kanskje hatt en lengre debatt om dette – utenriksministeren var jo inne på at man måtte se helheten. Jeg er ikke helt sikker på om utviklingen går i riktig retning. Det kommer litt an på øynene som ser.

Haakon Blankenborg (A): Ein kan diskutere lenge om utviklinga går i riktig eller gal retning, men det vi kan konstatere, er at det pågår ei utvikling som vi må rette oss etter, og det er ikkje i Stortinget vi bestemmer i kva retning vi skal gå. Det er vårt forhold til denne utviklinga vi skal diskutere. Utanriksministeren gav ein god gjennomgang av status i det europeiske samarbeidet, så god at representanten Steensnæs no var godt fornøgd med innhaldet i det utanriksministeren sa – og det utanriksministeren sa var det same som Steensnæs var ganske misfornøgd med for ei tid sidan, så vi går vel, iallfall på det punktet, i riktig retning.

Vi har gjennom folkeavstemming vedtatt at Norge ikkje skal delta i det europeiske forsvars- og tryggingspolitiske samarbeidet, men vi har vedtatt i Stortinget og gjennom intensjonserklæringar i NATO-toppmøtet at vi skal ta del så langt som mogleg i det europeiske samarbeidet. Gjennom vedtak i NATO-forsamlingar har vi også slutta opp om at det skal vere ei slik europeisk utvikling. Det vi no må diskutere, er korleis vi skal samarbeide med dei landa i EU som framstår som kjernen i dette samarbeidet.

Det vi bør ha som ambisjon, er at det europeiske samarbeidet skal inkludere flest mogleg i Europa. Utover det skal eg ikkje kommentere den statusen som utanriksministeren gjekk inn på, men berre kome med eit par merknader i forhold til det å teoretisere rundt kva som no vil skje framover. Det trur eg ein skal vere svært varsam med, for ein har starta på ein prosess vi ikkje veit utgangen på. Når det gjeld denne prosessen, «blir vegen til medan vi går», og derfor vil vi aldri få fred på dette området. No får vi på plass nokre komitear, vi får på plass nokre strukturar, men innhaldet vil forandre seg framover, og derfor vil det vere behov for stadig å kome tilbake til slike oppdateringar, diskusjonar om korleis Norge skal stille seg til samarbeidet i EU.

Naturlegvis er det ikkje på kort sikt at problemet oppstår, om det skulle oppstå – heller ikkje i forhold til å ta del i eventuelle aksjonar. Problemet er det som kan oppstå på lang sikt. Og som tidlegare utanriksminister Vollebæk understreka i si utgreiing: Dersom dette faktisk skulle utvikle seg til eit to-pilar-NATO, er situasjonen fundamentalt endra. Slik er det ikkje førebels, men slik kan det bli. Derfor meiner eg at ein skal vere litt forsiktig med å

finne at no er vi trygge fordi vi trass i alt kan ha noko å seie når EU skal trekkje på NATOs ressursar. Det er ikkje eit knivskarpt skilje mellom kva som er NATO-ressursar, og kva som er nasjonale ressursar som kan brukast i ein EU-samanheng. Derfor kan det lett vere villeiande når ein gir eit inntrykk av, slik som vi høyrde her, at vi her er på den trygge sida. Først kan vi bruke NATO som eit instrument for norsk påverknad, men dette kan også bli svekt dersom det europeiske samarbeidet blir tettare. Det er dei same ministrane som møter, anten det er i ei NATO-forsamling eller i ei EU-forsamling. Om dei kjører nokre kilometer ut av Brussel sentrum og ut til NATO og møter med ein NATO-hatt, meiner desse forsvarsministrane eller utanriksministrane frå EU-landa vonleg det same.

Det er dette som er utfordringa for oss, og som gjer at vi stadig må kome tilbake og sjå på kva vi kan oppnå i forhold til den aktuelle situasjonen i EU. Slik det er no, er det på det reine at det i EU er svært ulike syn på kva ein eigentleg skal – frå dei som ønskjer dei minste fredsbevarande operasjonane, til dei som vil inn i tyngre aksjonar og dermed ser dette som ei klar europeisering av NATO. Men dette veit vi ikkje no, og det er berre gjennom den demokratiske debatten som foregår i EU-organerna, at vi vil få klarheit i dette. Derfor må vi stadig ta omsyn til nye situasjonar som vi ikkje er med på å definere, men som andre definerer. Vi har bestemt at det skal vere slik, dette er vår veg. Og slik det ser ut no, har vi oppnådd tilfredsstillande resultat så langt det er mogleg i den noverande situasjonen, men neste år kan dette vere forandra. Derfor skal vi leggje vekt på viljen til samarbeid i EU-samanheng, det er den som er det viktige, at EU-landa forpliktar seg til slikt samarbeid. Det må vere utgangspunktet også for vår debatt. Vi må ikkje meine at no har vi løyst problemet; problemet vil dukke opp att på stadig nye måtar i nye fasongar, og vi må ta stilling til det år etter år framover.

Jan Petersen (H): Får jeg begynne med å takke for en interessant og informativ redegjørelse fra utenriksministerens side. Jeg tror det var svært viktig at denne redegjørelsen kom nå. Det er et svært viktig spørsmål vi står overfor, det dreier seg på mange måter om Norges muligheter innenfor det som er et kjerneområde, nemlig hvordan vi skal forankre oss. I så måte kan jeg ikke legge skjul på en viss forbauselse over formatet på denne debatten. Jeg hadde i min naivitet trodd at dette var av en slik størrelsesorden at vi ville hatt en serie av parlamentariske ledere til å adressere spørsmålene. Det har vi altså ikke, og det må jeg innrømme forbauser meg, nettopp størrelsesordenen tatt i betraktning.

Spørsmålet er så om vi kan være fornøyd med det som nå avtegner seg, og det tror jeg i veldig stor grad er et spørsmål om målestokk. Er målestokken hva Norge er tjent med ut fra nasjonale interesser, eller er målestokken hva vi realistisk kan forvente på bakgrunn av at vi selv har valgt å holde Europa på armlengdes avstand? Hvis målestokken er det siste, tror jeg at vi kan si oss rimelig fornøyd med den utvikling som avtegner seg, og de mu-

lighetene vi har til å koble oss på prosessen. Jeg er helt enig med utenriksministeren i at jeg tror det er viktig her å møte dette med en positiv grunnholdning. Men det vi må ha for øye, er at selv om mye av dette formelt sett dreier seg om Petersberg-oppgaver, om krisehåndteringsoppgaver – som riktignok har klar føring inn mot NATOs nye oppgaver – er det likevel et uttrykk for det utenriksministeren kalte en fordypning av samarbeidet. Og vi må regne med at selv om man formelt holder seg til krisehåndteringsoppgaver, betyr det faktisk at EU engasjerer seg på dette området, at det vil være et helt avgjørende tyngdepunkt i disse spørsmålene.

I så måte vil jeg minne om at for Norge er det atlantiske fellesskap selve bunnplanken i vår utenrikspolitiske orientering, men vi må se i øynene at EU i større og større grad utgjør den europeiske delen av dette atlantiske fellesskapet. Vi kan ha alle mulige illusjoner om at det ikke er situasjonen, men enhver vet jo at amerikanerne i hovedsak betrakter Europa og EU som den samme side. Det betyr at det transatlantiske klimaet i stor grad vil bli bestemt av hvordan EU-landene og EU håndterer sin del av denne problemstillingen, bl.a. når det gjelder forsvarsbevilgninger, men også når det gjelder en rekke andre viktige spørsmål.

Derfor er det med frustrasjon Norge må kunne konstatere at når det gjelder selve klimaet over Atlanteren, som vi er så avhengig av, har vi meget beskjeden grad av påvirkning: Uansett hvor gode ordninger vi får på det området vi nå snakker om, vil vi alltid være på utsiden. Det betyr derfor at vi bare snakker om halvgode løsninger når det gjelder det som er Norges egentlige interesser. Og jeg tror vi må kunne være så ærlige som å si at det er bare én ting som fullgodt vil dekke Norges interesser på dette området, og det er om vi fullt ut hadde vært et medlem i den europeiske familie. Men det har vi altså selv valgt ikke å være.

Jeg tilhører dem som mener det er riktig av EU å utvikle dette samarbeidet, jeg tror det er svært viktig at Europa bidrar mer enn det vi hittil har gjort. Og det er ikke noen tvil om at den amerikanske forventningen nå er at interessen og innsatsen ikke bare dreier seg om strukturer, men at dette arbeidet fører til at det blir et større reelt bidrag fra europeisk side. Derfor er det viktig og bra når utenriksministeren understreker at Norge skal bidra.

Jeg er også enig i at det å utvikle gode mekanismer mellom NATO og EU er selve kjernen her, slik at vi ikke kobler beslutningsprosessene fra hverandre.

Utenriksministeren snakket en del – og på en god måte – om Regjeringens aktive europapolitikk. Jeg er faktisk ikke sikker på om det i praksis blir så stor forskjell i forhold til den forrige regjering, siden vi har en del selvpålagte begrensninger. Hovedforskjellen er vel at den forrige regjeringen gjorde det den gjorde, fordi den måtte, mens den sittende regjering gjør det den gjør, fordi den mener det er riktig. Og det er i seg selv en viktig forskjell.

Johan J. Jakobsen (Sp): EUs forsvars- og sikkerhetspolitiske samarbeidsinitiativ har skapt en ny situa-

sjon som også Norge må forholde seg til, men utgangspunktet for Norges vurdering av situasjonen må primært være hva som tjener våre forsvars- og sikkerhetspolitiske interesser. Mot denne bakgrunn kan en heller ikke være overrasket over at enkelte bruker etableringen av ESDP som utgangspunkt for å sette i fokus det faktum at Norge som ikke-medlem ikke er i en posisjon som gjør at vi kan delta i EUs besluttede organer.

Denne selvfølgelighet brukes igjen som grunnlag for å påstå at Norge befinner seg i en klemt sikkerhetspolitisk situasjon. Et ikke ukjent uttrykk er at Norge er i ferd med å bli «marginalisert». Dette uttrykket er akkurat så upresist at det kan brukes til å skape uklarhet og forvirring om norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk.

I gårldagens VG dukket det opp et nytt uttrykk i den debatten, nemlig at

Norge står i fare for å «havne i en sikkerhetspolitisk bakgård i Europa».

Tenk det! NATO-landet Norge, med sin strategiske beliggenhet og sin strategiske posisjon som olje- og gassleverandør, hevdes å havne i Europas sikkerhetspolitiske bakgård!

I forhold til den skepsis som utenriksministeren tidligere har gitt uttrykk for, var redegjørelsen i dag noe mer balansert. I stedet for å fokusere på «de store begrensninger Norge må leve under», valgte utenriksministeren i dag å fokusere på mulighetene. Det skulle bare mangle, for Norge kan jo ikke være bekjent av at landets utenriksminister er mer pessimistisk med hensyn til utsiktene til å få en tilfredsstillende løsning for Norge enn hans britiske kollega Robin Cook.

Det er offisiell norsk politikk å stå utenfor disse beslutningsfora. Og så lenge dette er offisiell norsk politikk, er det også irrelevant å snakke om, slik enkelte gjør, at Norge ikke får direkte innflytelse, eller at Norge får halvgode løsninger, for den del.

Dersom Norge eller andre medlemsland skulle delta i unionens interne beslutningsprosesser, ville det rokke ved EUs autonomi. Det er som sagt – og som presisert – kun EU som kan treffe beslutninger om EU skal engasjere seg militært i aktuelle konfliktområder. Men hvis EU skal trekke på NATO-styrker i forbindelse med slike konflikter, har Norge som fullverdig NATO-medlem den samme innflytelse over NATOs beslutninger som andre NATO-land.

Når det gjelder Norges sikkerhetspolitiske situasjon pr. i dag, må en kunne slå fast: NATO skal fortsatt være grunnlaget for den kollektive sikkerheten i Europa, og alliansen vil også ha en sentral rolle når det gjelder framtidig krisehåndtering. I den grad NATO vil være involvert i slike operasjoner, vil Norge som NATO-medlem være med i beslutningsprosessen. De transatlantiske bånd skal ikke svekkes – og viktig: Om Norge skal delta i slike operasjoner, skal det avgjøres gjennom nasjonale beslutninger.

I debatten om ESDP ligger det ofte under en påstand om at norsk medlemskap ville ha gitt Norge større utenrikspolitisk handlingsrom. Men, som utenriksministeren sa, her må en legge et mer helhetlig perspektiv til grunn,

for det kan ikke være tvil om at vårt ikke-medlemskap også har sine klare fordeler. Uavhengighet i forhold til den ene stemmen som EU skal tale med, innebærer også muligheter til å spille en viktig rolle på den internasjonale arenaen.

Norge står i en gunstig posisjon mellom EU og USA, hevder f.eks. Terje Rød-Larsen. Han sier også at EU-kommisjonen ikke ville ha tillatt at Norge fikk spille den rollen vi gjorde i Midtøsten, dersom Norge hadde vært medlem i EU.

I Senterpartiet er vi tilfreds med at utenriksministeren i dag slo an en noe mer optimistisk tone med tanke på de ordninger Norge vil kunne oppnå i forhold til ESDP.

Kristin Halvorsen (SV): Det blir etter min oppfatning et litt smått perspektiv over denne debatten. Jeg skal starte med å løfte blikket litt.

Jeg tror den største forsømmelsen Vest-Europa gjorde etter den kalde krigens slutt, var ikke straks å gå i gang med å bygge et forsvarssamarbeid som inkluderte alle land i Europa, også Russland. Den største sikkerhetstrusselen i Europa siden har vært at man ikke har systemer som inkluderer Russland. Og det er farlig å bygge sikkerhetspolitiske sammenslutninger der grensen stadig nærmer seg Russland.

Det trusselbildet man nå står overfor, er at de krigene som har skjedd etter den kalde krigens slutt, ikke er krig i tradisjonell forstand, slik vi lærte om på skolen, men i veldig stor grad er borgerkriger eller konflikter innenfor nasjonalstatens rammer. Og når det gjelder Europa, er det innenfor Russland og tidligere østeuropeiske land at den faktiske trusselsituasjonen er til stede.

Når nå EU-landene og NATO dels kniver om å bestemme hva slags operasjoner man skal delta i, og dels også har en dragkamp om hvor ansvaret og innflytelsen skal være – som kan være positivt, som kan dempe USAs egeninteresser i inngripen i konflikter verden over – blir på en måte perspektivet likevel feil, for perspektivet blir hele tiden at nå skal vi inn og rydde opp etter andre lands konflikter, eller vi skal inn og forhindre andre lands konflikter, mens perspektivet burde vært motsatt, at man tenkte seg alleuropeiske systemer som inkluderte de landene der konfliktene også er størst. Da er man inne på en annen tankegang, nemlig en mye mer forebyggende tankegang.

Jeg synes at det mest oppsiktsvekkende med den redegjørelsen som utenriksministeren holdt, er at man ikke problematiserer EU/NATOs forhold til FN og OSSE. For når utenriksministeren sier at det er EU som vil ha den politiske kontrollen og ansvaret for den strategiske ledelsen av en eventuell operasjon, og Norge vil altså ikke engang om vi er deltakerland, kunne delta i den politiske kontrollen eller ha ansvaret for den strategiske ledelsen, blir det et avgjørende spørsmål for SV hvem som er oppdragsgiver, og hva slags mandat den typen oppdrag man snakker om, har. En forutsetning må være at FN er oppdragsgiver, og at FN gir mandatet. Mens vi alle sammen vet at det er NATO og EU som i dagens situasjon som kan utøve det, er dette helt grunnleggende for om de ope-

rasjonene som eventuelt gjennomføres, har legitimitet og respekterer folkeretten.

Fra SVs side er vi redde for at noe av den dragkampen vi nå ser mellom EU og USA, kan føre til en ny opprustning. Det må ikke være målsettingen med noe av det en foretar seg på forsvarsfronten, heller tvert imot. Det er et betydelig behov for å legge om til en mer konfliktforebyggende tankegang når det gjelder forsvarsarbeid.

Den smertefulle erfaring vi har fra konfliktene de senere år, er f.eks. at den største feilen som Vest-Europa og USA gjorde i forhold til Kosovo, var å ikke forstå hva slags apartheidliknende tilstander som rådde i Kosovo i ti år før en ikke-voldelig kosovoalbansk motstand ikke lenger var mulig å holde på, og før det måtte bli en militær konflikt – og da er det nesten alltid for sent. Det må være et overordnet perspektiv.

Jeg er også helt enig i Johan J. Jakobsens perspektiv om at Norge utenfor EU har en mulighet til å gjøre en jobb med å koble parter rundt omkring i verden, med å delta i fredsforhandlinger og med å legge til rette for fredsforhandlinger – en jobb som vi vanskelig kunne ha gjort som fullt EU-medlem.

Lars Sponheim (V): La meg få begynne med å dele den oppfatning som flere har gitt uttrykk for, at det var en god og informativ redegjørelse utenriksministeren holdt, og på et presisjonsnivå som disse spørsmålene fortjener. Jeg deler også den oppfatning som utenriksministeren har gitt uttrykk for, at Europas sikkerhetspolitiske situasjon er endret, nettopp utviklingen av dette felles sikkerhets- og forsvarssamarbeidet og krisehåndtering i EU. Og det er grunn til å gi uttrykk for, også for en som var motstander av norsk EU-medlemskap, at EU har påtatt seg en viktig sikkerhetspolitisk rolle. Jeg mener det er sentralt at dette EU-initiativet er der for å forebygge konflikter og for å sikre stabilitet og utvikling i Europa, for Norge har interesse i og ansvar for å bidra til nettopp en slik regional krisehåndtering.

Med utviklingen av ESDP er Norge samtidig selvsagt i en situasjon hvor vi ikke kan påvirke beslutninger om hvorvidt, når og hvordan EU-aksjoner skal gjennomføres, på lik linje med EU-landene selv. Det er grunn til å gi kredit for at utenriksministeren følger opp den forrige regjeringens arbeid med å sikre norske interesser i forbindelse med utviklingen av EUs sikkerhets- og forsvarssamarbeid, og jeg synes ikke det er grunnlag for å lage noen retorikk rundt at den forrige regjeringen hadde noen motvilje i disse spørsmålene, eller enda mer slik Jan Petersen gav uttrykk for, at den *måtte* og ikke *ville* – det er feil. Basert på ikke-medlemskap arbeidet også den forrige regjering offensivt, på lik linje med den nåværende, for å finne gode løsninger for Norge på disse områdene.

Det er også viktig at Norge arbeider gjennom alle mulige kanaler, både via NATO, EUs søkerland og via EU-land direkte for å sikre Norge så stor innflytelse som mulig. Norge må ikke minst styrke den sikkerhets- og forsvarspolitiske dialogen med de andre nordiske landene, slik også utenriksministeren var innom i sin redegjørelse.

Det er også viktig at Norge arbeider for størst mulig åpenhet innad i det forsvars- og sikkerhetspolitiske arbeidet i EU, slik at det også skapes større innsyn generelt i arbeidet. Det er et engasjement Venstre har og også kommer til å ha videre i dette arbeidet.

Norge bør fortsatt signalisere at vi er innstilt på en forpliktende medvirkning i forbindelse med et EU-ledet krisehåndteringsapparat. Men om vi eventuelt skal stille norske styrkebidrag til disposisjon, forutsetter dette medvirkning i den beslutningsformende prosess på EU-siden.

Utenriksministeren har gjentatte ganger, også i dag, understreket at Norges mulighet for innflytelse er bestemt av vår tilknytningsform til EU. Ja, selvsagt er den det. Et ikke-medlemskap kan ikke bety samme mulighet til innflytelse som et medlemskap, og det er norsk offisiell politikk.

Det er også viktig å sortere kortene i denne diskusjonen. EUs planer innbefatter i dag ikke at unionen skal bygge opp en konkurrent til NATO, men heller utvikle seg til å bli det vi kan si er en komplementær sikkerhetspolitisk aktør. EU har ikke påtatt seg et selvstendig ansvar for å forsvare freden på kontinentet. Norges utfordring, vårt sikkerhetsbehov, dekkes ved å være fullverdig medlem i en multilateral og gjensidig forpliktende forsvarsorganisasjon, i dag representert ved NATO.

Det er også langt igjen før EU har en styrke og en hær som kan benyttes på samme måte som NATO-styrkene, uten hjelp av NATO-ressurser. Derfor vil EUs satsing være avhengig av samarbeid nettopp med NATO, der Norge som kjent er en fullverdig deltaker.

Norge kan også anses som en viktig samarbeidspartner ut fra sin erfaring fra internasjonale fredsoperasjoner, sivil krisehåndtering og konfliktforebyggende arbeid. Norge anses for en relativt tung aktør i nordeuropeisk målestokk i internasjonale operasjoner – det handler om tillit, det handler om vår unike erfaring som NATO-medlem gjennom 51 år, og vi anses som upartisk i de fleste konflikter. Med St.meld. nr. 38 for 1998-99 om internasjonale operasjoner, lagt fram av Bondevik-regjeringen, er vår deltakelse i internasjonale operasjoner også forutsigbar. Det gjelder med hensyn til ressurser vi kan delta med, og hvor lenge vi kan ha styrker stående. Utviklingen i retning av fler nasjonale formasjoner i internasjonale operasjoner styrker også det nære samarbeidet med EU-landene på disse områdene.

Presidenten: Da er det mulighet for utenriksministeren til å komme med en sluttkommentar – og det vil han gjerne ha.

Utenriksminister Thorbjørn Jagland: Ja, jeg har faktisk et sterkt behov for å si noe til slutt, for jeg mener at utenrikskomiteens leder har bidratt til å legge en klarhet, ikke fra min side, men fra hans egen side, som ikke må få stå uimotsagt. På dette punktet må det ikke være noen klarhet.

For det første må jeg spørre meg selv hvorfor utenrikskomiteens leder fortsetter å skape tvil om det som faktisk er uttalt norsk utenrikspolitikk. Det er ikke noen

motstrid mellom det jeg sa her, og det som jeg har sagt i avisene. Jeg følte sterkt behov for å si ifra om at Norge ikke kan få en ordning i forhold til EU som om vi er medlem. Det sa jeg i avisene, det har jeg gjentatt sterkt her. Når utenrikskomiteens leder likevel sier det, kan det ha sammenheng med – og uttalelsene her i dag tyder faktisk på det – at han mener at vi får en større innflytelse enn det vi faktisk får. Også Johan J. Jakobsens uttalelser kan tyde på det.

Nå tar jeg forbehold om at jeg kan mistolke det som blir sagt. Men Einar Steensnæs sa: Når NATOs ressurser skal brukes, må vi ikke nøye oss med konsultasjoner, da må vi kreve full medvirkning fra planlegging til beslutning fattes. Johan J. Jakobsen sa: I den grad NATO skal være med i slike operasjoner, er Norge med i beslutningsprosessen.

Dette er ikke riktig. Jeg må si det til Stortinget: Dette er ikke riktig. Det som er tilfellet, er det jeg sa i mitt innlegg, at vi har rett til deltakelse hvis NATOs ressurser kan anvendes, og vi kan bli invitert til å delta i operasjoner som ikke trekker på alliansens ressurser. Men beslutningen om å igangsette en operasjon vil bli tatt av EUs råd. Der er vi ikke med. Det er EUs råd som beslutter om man skal igangsette en operasjon, også om NATOs ressurser skal brukes. Det er også helt klart at vi da kommer med i de ordninger som er for å styre disse operasjonene. Det vil imidlertid – som jeg sa – være EUs råd eller den utenriks- og sikkerhetspolitiske komiteen, PSC, som vil ha ansvaret for de politiske beslutningene.

På disse punkter kan det ikke herske noen tvil, for hvis det fortsetter med det, får vi et resultat som ikke er i samsvar med det Stortinget på forhånd trodde skulle være mulig.

Jeg er glad for at det tross alt er et flertall i Stortinget som ikke har denne tvilen, for Høyres representant var klar på dette punktet, og dermed har Regjeringen flertall for å kunne gå videre på det grunnlaget som er lagt. Men jeg måtte si dette så klart, for vi kan ikke nå gå videre mot toppmøtet i Feira og etter det uten at det er helt klart på hvilket grunnlag vi gjør det. Jeg mener at dette har vært klart hele tiden, og det er nå kommet veldig klart fram på papiret at slik vil det måtte være.

Jeg vil likevel si at vi får muligheter til medvirkning på et akseptabelt nivå, og det skyldes også bl.a. den aktive holdning Norge har tatt i forbindelse med både sivil og militær krisehåndtering, og det at vi har sagt så klart fra om at vi ønsker medvirkning. Vi kompensere ganske mye gjennom det, men vi kan aldri komme dit hen at vi kommer med i beslutningsprosessene om dette. Og for framtiden reiser dette et større spørsmål, og her må man se prosessorientert på det, man må ikke se på dette som et statisk spørsmål. Derfor er jeg helt enig i det som Jan Petersen sa på en utmerket måte. Han sa nemlig: Selv om det formelt dreier seg om Petersberg-oppgaver, er det en fordypning av samarbeidet som vi ser. Altså: Vi ser en begynnelse på en fordypning av EU-samarbeidet, der det er helt trolig at EU vil utgjøre den europeiske pilaren i NATO, og at dette også vil framkomme gjennom de dokumenter som nå skal lages i samarbeid mellom EU og

NATO. Det er klart at det vil innebære en ny situasjon for Norge. Til å begynne med vil det sannsynligvis ikke være så alvorlig, men etter hvert vil dette kunne bli mer og mer problematisk. Og det må vi ha øye for, ellers lurer vi oss selv. Jeg føler at vi politikere har et ansvar for å klarlegge hva som faktisk er situasjonen nå, og hva som kan komme til å bli situasjonen framover.

Presidenten: Da er vi ferdige med behandlingen av sak nr. 1.

S a k n r . 2

Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om barnehage til beste for barn og foreldre (Innst. S. nr. 207 (1999-2000), jf. St.meld. nr. 27 (1999-2000))

Presidenten: Etter ønske fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 40 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 35 minutter, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Høyre 15 minutter hver, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og representanten Bastesen 5 minutter hver.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg av hovedtalerne for hver partigruppe og inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Oddbjørg Ausdal Starrfelt (A) (ordfører for saka): «Barn er verdt sin vekt i gull» heitte ei utgreiing i Arbeidarpartiet for nokre år sidan. Det er sant. Då må vel det å arbeida med barn vera gull verdt. Førskulelærarar og assistentar i barnehagane kjenner det nok ikkje alltid slik i ein travel kvardag. Men dei er den viktigaste ressursen me har for å kunna tilby gode og trygge barnehagar. Og undersøkingar syner at foreldre er svært godt nøgde med barnehagetilboda sine.

Sidan barnehagar er viktige for barn, er det viktig at dei som ynskjer det, får plass. Slik sett er det i dag ein stor dag for norske barn og deira foreldre. I dag tek Stortinget viktige steg for at dei som ynskjer det, skal få plass for barna sine i barnehagar innan 2003. Fram mot 2005 skal dei òg få billegare barnehageplassar. Det er bare når dette skjer, at me kan seia at me har full barnehagedekning.

Full barnehagedekning har vore eit tverrpolitisk mål sidan den førre barnehagemeldinga vart handsama i 1987-88. Målet skulle vera realisert innan 2000, og det vart føresett at kommunane skulle stå for brorparten av utbygginga. For Arbeidarpartiet har barnehagetilbod vore ein av hovudpilarane i ein framtidretta barne- og

(Ausdal Starrfelt)

familiepolitikk. Og sektoren skal styrkjast, slik som statsministeren sa det i Bergen denne veka.

Trass i at svangerskapspermisjonen auka frå 18 til 42 veker i denne perioden, at 6-åringane byrja på skulen frå 1997, og trass i at kontantstøtte vart innført for 1- og 2-åringar, har me ikkje nådd målet. Auka prisar og redusert bruk av inntektsgradert foreldrebetaling og syskenmoderasjon har klårt redusert etterspurnaden. Likevel står framleis mange i barnehagekøar over det ganske land, og mange fleire ville ha stått der om tilbodet var betre tilrettelagt, meir tilgjengeleg og/eller billigare. Private har stått for monaleg meir utbygging av barnehageplassar på 1990-talet enn kommunane.

No meiner me det skal verta meir sving på sakene. For å få til det må me gjera noko meir og til dels noko anna enn det Bondevik-regjeringa gjorde framlegg om. Eg er glad for at eit breitt fleirtal, inkludert sentrumspartia, støttar hovudgrepa i saka. Eit breitt fleirtal gjev god tryggleik for at dette vert følgt opp i dei komande budsjetta og elles med naudsynthe lov- og regelendringar.

Eg vil som saksordførar takka komiteen for eit konstruktivt og godt samarbeid. I det følgjande vil eg gjera greie for dei viktigaste elementa i Stortinget si innstilling. Andre talarar frå Arbeidarpartiet vil gjera nærare greie for andre sider ved innstillinga.

Målet er full barnehagedekning, ikkje i form av ein prosent for kva ein kan rekna som full barnehagedekning, men i form av at alle som ynskjer det, skal få tilbod om plass som står rimeleg i høve til det behovet dei har, og til ein pris dei kan overkoma. Bondevik-regjeringa har vurdert behovet til 25 000 nye plassar for å nå målet. Fleirtalet seier at dei ikkje har føresetnader for å vurdere om dette er tilstrekkeleg. Me ber Regjeringa vurdere dette og halda Stortinget jamleg orientert om behov for og etterspurnad etter barnehageplassar. Me er svært klåre over at etterspurnaden vil auka med auka tilbod og ved redusert foreldrebetaling.

Sverige har nyleg gjort vedtak om å lovfesta rett til barnehageplass for 4- og 5-åringar. Dei har òg vedteke at foreldrebetalinga maksimum skal vera 1 150 kr pr. månad eller 3 pst. av familieinntekta. Det er ambisiøst og noko å strekkja seg etter for oss som norske styresmakter. Det er bare når me når ein kombinasjon av gode, tilgjengelege, fleksible barnehageplassar til ein pris folk har råd til, at me får eit reelt bilete av behovet.

Eg vonar at noverande og framtidige foreldregenerasjonar slepp den kanossaganen me hadde til dyre, private dagammaer. Nokre av dei få vakenettene eg har hatt, har nettopp vore knytte til problem med barnepass. Undersøkingar nyleg syner at eit fleirtal av småbarnsfamiliar aller helst vil ha barnehageplass til sine barn. Det forstår eg godt. Det gjer det svært meningsfylt å vera med på steg som vil sikra noverande og framtidige småbarnsforeldre ein tryggleik for å få barnehageplass.

Det undrar meg forresten at barnehageutgiftene ofte vert vurderte som reine utgifter. For dei fleste med små barn er barnehageplassen naudsynt for at både mor og far skal kunna vera ute i arbeid. To i arbeid fører til auka

verdiskaping og til meir skatteinntekter til fellesskapet. I stor grad er utgifter til barnehagane utgifter for å skaffa inntekter, i tillegg til at dei er med og syter for gode oppvekstvilkår for barna våre.

Dei to viktigaste grepa me tek stilling til i dag for å nå målet om full barnehagedekning, er å auka statstilskotet opp til 50 pst. for alle barnehagar innan 2005 og å setja i gang arbeid for å lovpåleggja kommunane utbyggingsplikt for barnehagar i eit samarbeid med kommunesektoren. Samla trur fleirtalet at dette vil sikra full barnehagedekning innan år 2003 og billigare barnehagar ved at staten etter kvart dekkjer 50 pst. av kostnadene, og at målet om at kommunane skal dekkja 30 pst., vert ført vidare. Me ber Regjeringa vurdere sterkare verkemiddel for å få kommunane til å dekkja sin del. Med 20 pst. foreldrebetaling kan me både oppnå monaleg reduserte prisar til alle, inntektsgraderte satsar og syskenmoderasjon. Me ber Regjeringa vurdere krav om reduserte og graderte satsar som føresetnad for auka statstilskot.

Komiteen støttar samla at barnehagen òg skal vera eit tilbod til dei med spesielle behov. Komiteen ser det no som viktig å få fram informasjon om utviklinga når det gjeld barnehagen som arena for å avdekkja spesielle behov, og setja i verk hjelpetiltak, og føreset at informasjon om dette vert gjeve i samband med evalueringa av kontantstøtta. Andre talarar frå Arbeidarpartiet vil koma nærare inn på dette spørsmålet.

Alle er samde om at barnehagane skal drivast i eit nært samarbeid og i forståing med heimen. Eit fleirtal – Arbeidarpartiet, Høgre og SV – ser at dette kan koma i konflikt med føremålsparagrafen, som seier:

«Barnehagen skal hjelpe til med å gi barna en oppdragelse i samsvar med kristne grunnverdier.»

Det same fleirtalet ber om at dette vert utgreidd og vurdert i samanheng med spørsmålet om føremålsparagrafen i skulen.

Førskulelæraravdelinga i Norsk Lærarlag er skuffa over barnehageinnstillinga fordi det ikkje vert gjort endringar når det gjeld bemanninga, les eg i avisa. Om det er rett, er det oppsiktsvekkjande om dei ikkje ser på ei milliardatsing for å auka barnehageutbygginga og redusere foreldrebetalinga som eit lyft. I tillegg er påstanden feil. Fleirtalet syner nemleg til ein OECD-rapport som peikar på at Noreg har ein låg del av utdanna pedagogar i høve til andre skandinaviske land. Og fleirtalet ber Regjeringa

- vurdere om denne delen bør aukast
- vurdere auka innslag av tilsette med fagbrev
- setja i verk ein tiltaksplan for rekruttering til og stabilitet i barnehagen
- vurdere å flytta bemanningsnorma frå forskrift til lov

Eit fleirtal er samd i at løyvingane til barnehagane skal vera øyremerkte fram til full utbygging er fullført. Eit anna fleirtal har som mål å overføra løyvingane til rammefinansiering når ein har oppnådd full barnehagedekning og kommunal utbyggingsplikt er på plass. Og eit tredje fleirtal meiner at spørsmålet om overgang til rammefinansiering er såpass omfattande at det må leggjast fram for Stortinget på eigna måte.

I 1999 vart det bygt 3 200 nye barnehageplassar. Målet var 7 500. Komiteen ber difor om ei vurdering av kva effekt stimuleringstilskotet har hatt. Komiteen ber òg om ei vurdering av verkemiddel som sikrar funksjonshemma barn plass i både offentlege og private barnehagar.

Komiteen har merka seg at vel 50 pst. av barnehagane i landet er private, dei fleste foreldre drivne, og me ynskjer løysingar der likeverdige offentlege og private barnehagar kan leva side om side. Kommersielle barnehagar er ikkje særleg utbreidde, men det er likevel viktig at Regjeringa følgjer utviklinga nøye.

Kommunane skal ha ei viktig rolle òg framover. Ulike fleirtal står bak merknader om

- eit samarbeid mellom kommunane og dei private barnehagane, herunder samarbeidsavtalar med gjensidige plikter
- ansvar for å kartleggja behov og utforma eit variert tilbod
- tilsyn med barnehagane – eit arbeid som bør profesjonaliserast, og som det bør utarbeidast verktøy for å kvalitetsvurdere

Eit fleirtal, Arbeidarpartiet og Høgre, går imot å lov-påleggja kommunane å inngå samarbeidsavtalar med private barnehagar, men går i hop med sentrum inn for at det vert utarbeidd ein mal for samarbeidsavtalar mellom kommunane og dei private barnehagane.

Nokre spørsmål vil koma tilbake til Stortinget. Målet er altså barnehage til alle som ynskjer det, og til ein overkomeleg pris. Alle, med unntak av Framstegspartiet, vil nytta dei midlane som Bondevik-regjeringa har gjort framlegg om skal overførast til kommunane som frie midlar, til delvis finansiering av ei opptrapping av dei øyremerkte midlane. Sentrum og SV har i tillegg merknader om å overføra auka frie midlar til kommunane. Arbeidarpartiet har vore med på å auka overføringane til kommunane monaleg dei siste åra, men me ynskjer ikkje å skapa forventning om at dei som ikkje har gjort jobben sin på barnehagesektoren, skal premierast med ekstra midlar. Overføringane bør heller vera i høve til objektive kriterium. Me ser fram til ei gjennomgåande vurdering av dette i samband med saka om innlemming i rammetilskotet.

Det er ikkje riktig at Arbeidarpartiet er med i ein fellesmerknad med SV på side 26*, og Stortinget sitt kontor er gjort merksam på dette.

Elles står Arbeidarpartiet fast på vårt programfesta mål om gratis kjernetid når målet om full barnehagedekning er nådd.

Presidenten: Presidenten vil gi uttrykk for at hun er lite tilfreds med at ansvarlig statsråd ikke er til stede. Hun håper at Stortinget inntil videre tar til takke med utenriksministeren. Han får da lytte desto sterkere etter hva som nå skjer, så han kan berette overfor statsråden hva hun har gått glipp av. Men presidenten har fått informasjon om at det ikke vil ta lang tid før den statsråden som er ansvarlig for denne saken, er til stede.

Det blir replikkordskifte.

Per Sandberg (Frp): Representanten Ausdal Starrfelt og Arbeiderpartiet er veldig opptatt av tre ting. Det er full barnehagedekning, det er lavere foreldrebetaling og økt tilgjengelighet. Starrfelt er også inne på problematikken rundt det økonomiske. Jeg forstår det slik at hun mener at barnehagene er for dyre, eller at foreldrene ikke har råd. Det var to moment hun drog fram i den forbindelse. Mitt spørsmål blir da: Er det kanskje sånn at vi har så restriktive lover og regler for barnehagedrift at det er det som er så kostnadsdrivende at barnehagene blir for dyre? Eller er det det at Arbeiderpartiet har pålagt folk flest så høye skatter og avgifter at folk ikke har råd til å benytte seg av barnehagene, som er poenget med de uttalelsene som kommer her?

Så vil jeg utfordre representanten Starrfelt i forhold til de påstandene som kommer om éininntektsfamilier kontra toinntektsfamilier og skatteinntekter, for det er ikke riktig. En éininntektsfamilie med 400 000 kr i inntekt betaler faktisk opp til 30 000 kr mer i skatt enn toinntektsfamilier med samme inntekt. Realiteten er at éininntektsfamilier med 300 000 kr i inntekt betaler det samme i skatt som toinntektsfamilier med 100 000 kr mer i inntekt gjør. Min utfordring er: Vil representanten Starrfelt gjøre noe i forhold til det å utligne skatteforskjellene mellom éininntektsfamilier og toinntektsfamilier, hvis det er et formål å gjøre foreldrene bedre i stand til å betale for barnehagetilbud?

Oddbjørg Ausdal Starrfelt (A): Det er heilt rett som representanten Sandberg seier, at Arbeidarpartiet framhevar full barnehagedekning, lågare foreldrebetaling og auka tilgjenge. Det kan både vera at barnehagen er for dyr og at folk ikkje har råd. Men den er ikkje for dyr i den forstand at me meiner at me har ein standard på barnehagane som gjer den for dyr. Det kan godt vera at det er litt å henta på effektivisering i barnehagesektoren òg. Men no sa nettopp statsministeren denne veka i Bergen at me skal ha fleire offentleg tilsette. Og mange av dei vil m.a. koma i barnehagesektoren. Så dersom representanten Sandberg meiner at dei bør få det litt fritt, slik at ein kan ha færre folk og litt mindre fagfolk, så vil han ikkje få Arbeidarpartiet si støtte.

Men som ein har høyrte i denne salen og i andre samanhengar, er det jo slik at Arbeidarpartiet ynskjer å fornøye offentleg sektor. I den samanhengen må ein gå gjennom regelverka. Det kan godt vera at det er ein del regelverk for barnehagane som er kompliserte og som tek tid og ressursar vekk frå ungene, som me skal sjå på. Men eg har nok ei kjensle av at representanten Sandberg ynskjer at eg skal svara noko anna enn det.

Når det gjeld skatteinntekta for ei- og toinntektsfamilier, tykkjer eg påstanden til Sandberg høyrst ganske spesiell ut. Det er jo slik at når ein er familieforsørgjar og ektefellen ikkje jobbar, så har ein ekstra skattefrådrag. Og dersom det då skulle føra til at ein betaler meir skatt, må det tyda på at den eine jobbar veldig mykje, og at den andre jobbar veldig lite. Det er jo noko av det me vil vekk frå. Me ynskjer at mor og far skal arbeida forholdsvis like mykje, og ha like mykje ansvar for ungene. Det

* Innstillingen er senere berikiget.

får ein ikkje til dersom ein lagar eit system som favoriserer eiinntektsfamiliane, slik at den eine er heime og den andre skal vera i jobb. Og så langt viser det seg at den som er heime, som oftast er mor. Det er dårleg likestillingspolitikk.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF): Eg vil først takke saksordføraren for eit aktivt engasjement for å få handsama barnehagemeldinga. Det er bra. Det er mykje i innstillinga som det er tverrpolitisk semje om.

Eg har eit spørsmål til saksordførar Oddbjørg Ausdal Starrfelt når det gjeld det med ei plikt til å utarbeide samarbeidsavtalar med private barnehagar. Det er eit fleirtal, m.a. av sentrum, Høgre og Arbeidarpartiet, som går inn for at det skal arbeidast ut ein mal i samarbeid med private barnehagar. Men sentrumspartia går inn for ei lovfesta plikt til å inngå samarbeidsavtalar med private barnehagar for å sikre at vi har ein mangfaldig barnehage også på lang sikt når dette skal innlemmast i rammetilskotet, slik som Arbeidarpartiet også går inn for. Kva er bakgrunnen for at Arbeidarpartiet ikkje vil lovfeste ei slik plikt i forhold til dei private barnehagane? Det er det eine spørsmålet.

Det andre går på dette med kor mykje kommunane skal gi i kommunalt tilskot til barnehagane i framtida. No går eit fleirtal inn for å auke statstilskotet til barnehagane til 50 pst., og det meiner eg er positivt. Men det er ein merknad i innstillinga frå Høgre og Arbeidarpartiet om at dei støttar målet om at kommunane skal dekke 30 pst. av utgiftene til både offentlege og private barnehagar, og at dei vurderer tiltak for dette. Det vil seie at summen blir 50 pst. pluss 30 pst., som er lik 80 pst. statleg og kommunal stønad. Er ikkje dette å gi forventningar om tiltak ein ikkje har moglegheit til å innfri, i og med at ingen av dei skisserer at dei vil kome med økonomiske midlar for å sikre det?

Eg trur at foreldrebetalinga vil bli mykje meir akseptabel dersom vi greier å få dei statlege overføringane på i alle fall 70 pst. Realiteten i dag er at svært mange plassar er det ikkje det. Greier vi å få dei statlege overføringane opp på 70 pst. – minst – blir det i alle fall mykje betre enn det er i dag. Men her gir altså Arbeidarpartiet nye forventningar, utan å skissere økonomiske tiltak.

Oddbjørg Ausdal Starrfelt (A): Eg takkar for skryt.

Kvifor vil me ikkje ha ei plikt til å utarbeida samarbeidsavtalar for å sikra mangfaldet? No har det vore ei utvikling i retning av at kommunane ser seg meir og meir tente med å samarbeida med private barnehagar. Den utviklinga trur me vil forsterkast. Og når dei får eit hjelpemiddel i ein sentral mal, trur me òg det vil verta meir likt rundt om i landet, noko som eg trur er bra. Å få ein slik mal ynskjer òg dei private barnehageorganisasjonane. Men når me snakkar om eit enklare Noreg, må me prøva ikkje å laga for mange nye reglar. For oss i Arbeidarpartiet er det nokså unaturleg å lovfesta dette. Men me synest det er bra at det vert samarbeidd tett mellom kommunale og private barnehagar. Det vert det sagt veldig mykje om i innstillinga.

Ja, me vil ha 80 pst. offentleg finansiering av barnehagane og 20 pst. foreldrefinansiering. Sentrum og SV lovar meir frie pengar til kommunane. Me seier det på ein annan måte. Me ynskjer å påverka kommunane til å bruka ein større del av sine pengar til barnehagar, fordi det er så veldig viktig for ungane sine oppvekstvilkår. Ikkje minst er det viktig i forhold til dei vanskelegstilte ungane, som der får eit tilbod som for mange kan retta opp problem dei har i utgangspunktet. Me har dette som eit mål, og mål skapar jo forventningar. Men me kan ikkje la vera å ha mål fordi om me ikkje tør skapa forventningar.

Me har òg sett i gang eit prosjekt for å få meir frie midlar til kommunane. No har me over hundre øyremerkte tilskot, og målet vårt er å halvera det på fire–fem år, det vil seia at kommunane får meir frie midlar. I tillegg har kommunesektoren vore tilført mykje meir midlar i det siste. Og eg skulle gjerne ha sett at me fekk ei oversikt over samanhengen mellom inntekter til kommunane og korleis dei prioriterer barnehagane, for eg er nokså sikker på at det ikkje bare handlar om evne til prioritering, men òg om vilje.

Trond Helleland (H): Jeg er veldig glad for at Høyre og Arbeiderpartiet har gått sammen om å øke statsstøtten til 50 pst. og gjennom det signaliserer at foreldrebetalingen skal gå ned og de private barnehagene skal få en bedre økonomi. Hovedproblemet i barnehagesektoren de siste årene har jo vært mangel på kommunal støtte til private barnehager, stikk i strid med det Stortinget før har sagt. På mange områder er jeg derfor veldig godt fornøyd med den profilen denne meldingen har fått, og den rollen den nye fraksjonslederen og den nye ministeren har spilt i saken.

Men det er ett område der jeg føler at Arbeiderpartiet tøyer strikken vel langt, og det var det saksordføreren avsluttet sitt innlegg med, at målet er «gratis kjernetid». Dette slenger altså Arbeiderpartiet på på slutten. Det er jo faktisk slik at den barnehagefinansieringen vi har i dag, gjør at vi vil få en kostnadsramme på ca. 13,5 milliarder kr i barnehagene i offentlige overføringer. I tillegg kommer foreldrebetalingen. Hvis det er slik at SV og Arbeiderpartiet skulle få gjennomslag for sitt krav om gratis kjernetid, ville jeg gjerne vite litt mer om hva Arbeiderpartiet legger i dette begrepet kjernetid. Er det fire timer midt på dagen? Er det fire–fem timer? Betyr dette at vi på en måte skal gi slipp på 5–6 milliarder kr gjennom å innføre en slik reform? Det er faktisk det som vil være prisappen dersom en sier at dette skal det offentlige dekke, her skal ikke foreldrene betale noe for et korttids tilbud i barnehage. Og dersom korttidsplassen er gratis, tror Ausdal Starrfelt at det vil bidra til at flere vil velge korttidsbarnehageplass istedenfor heltidsplass?

Oddbjørg Ausdal Starrfelt (A): Det er hyggeleg når me i denne salen av og til kan gje litt ros til kvarandre. Eg har opplevd samarbeidet med Høgre som veldig konstruktivt og veldig målretta. Me har evna å verta samde

sjølv om me veit at i neste sving vert me kanskje usamde igjen. Det er noko av det representanten Helleland peiker på.

Me har programfesta dette med gratis kjernetid. Arbeidarpartiet har hatt det i sine program nokre år – eg kan ikkje hugsa akkurat kor lenge – så det er ikkje noko me slengjer på. No passa det sånn i denne samanhengen at det kom til slutt, men det er ikkje ein påsleng. Men det er ikkje det som er målet no, no er målet å få full barnehagedekking og lågare prisar, slik at full barnehagedekking er reelt og ikkje bare teknisk fordi prisane er så høge at folk ikkje søker om barnehageplassar. Og eg trur at jo fleire som kjem inn i barnehage, jo tydelegare vil det verta for foreldra at barnehage er eit godt tilbod, og jo viktigare vil det vera å sikra alle – iallfall alle dei som ynskjer det, og som av ulike grunnar kanskje ikkje ser seg råd til å be om det dersom det kostar noko – tilgang til noko barnehagetid. Fire timar har vore nemnt, men me får koma tilbake til kor mange timar det skal vera, om tilbodet skal vera kvar dag, eller om det skal vera nokre dagar i veka. Eg trur nok det er nokre år til me er der. Men me meiner det kan vera eit veldig godt tilbod, og det er jo ikkje slik at ein ikkje finn eksempel rundt i verda på både ganske billege og til dels gratis plassar og ei barnehagedekking som er både 90 og 95 pst. Eg trur ikkje det gjer noko om me i Noreg kjem dit at fleire ungar får tilbod om barnehage. Det som er interessant, er jo at når folk får barnehageplass, er dei veldig godt nøgde. Eg treffer mange bestefedrar – ikkje heilt tilfeldig, aldersmessig – og dei synest barnehage er veldig bra. Det ville dei aldri ha sagt for 30 år sidan.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme. Presidenten registrerer at barne- og familieministeren nå er til stede, og er fornøyd med det, men vil understreke at Stortinget nå er inne i ein innspurtsfase hvor det er vanskelig å forutse hvor lang tid de ulike debatter tar. Presidenten vil be Regjeringens medlemmer være spesielt oppmerksomme på dette, slik at de er til stede når Stortinget behandler deres saker. Det er et absolutt krav fra Stortingets side.

Per Sandberg (Frp): Barnehagemeldingen er et omfattende dokument, der det fremmes en rekke tiltak for å oppnå full behovsdekning. Nå brukes jo begrepene «behovsdekning» og «full barnehagedekning» om hverandre, så det er litt vanskelig å konkludere med hensyn til hva man ønsker i så måte. Med andre ord: Meldingen er et ønske fra flertallet i komiteen om å få flest mulig barn inn i barnehage og under offentlig omsorg.

Med utgangspunkt i regnskapsstatistikk for 1998 og planer for utbyggingen i 1999-2000 er det regnet ut at kostnadene for barnehagesektoren totalt kommer til å utgjøre 12,4 milliarder kr i 2000. Videre regner en med at en fullt utbygd barnehagesektor med i underkant av 213 000 plasser kommer til å koste 13,4 milliarder kr. Av dette ønsker nå flertallet at staten skal dekke 50 pst. Flertallet ønsker derfor at barnehagesektoren totalt skal få tilført over 1 milliard kr i tillegg for å få etablert de siste

plassene som er nødvendig for å få full behovsdekning. Med utgangspunkt i intensjonene om kostnadsfordeling i barnehagesektoren innebærer dette at staten skal dekke den største delen, kommunen og foreldrebetalingen resten. Det viktigste virkemidlet for flertallet i komiteen er å oppnå full behovsdekning, selv om det er noen som bruker uttrykket full barnehagedekning. Den offentlige finansiering av barnehagesektoren, målsettingen om en kostnadsfordeling mellom staten, kommunen og foreldrene på 40-30-30, er aldri blitt oppnådd, og nå endres altså denne målsettingen. Dette er også drivkraften for de andre partiene for å redusere foreldrenes egenbetaling.

Med respekt å melde, dette tror jeg ikke noe på. Sammen med alle de andre målsettingene flertallet har, vil prisen på en barnehageplass rett og slett bli dyrere. Det jeg sier her, er at den økte offentlige støtten kun vil være med på å dekke de kostnadsøkningene som barnehagene vil få i framtiden. Vi vet allerede i dag at mange barnehager driver opptil 10-20 pst. billigere enn de fleste offentlige barnehagene. Nå tar altså flertallet grep som gjør at alle barnehagene skal bli like kostnadskrevende.

Hvis det virkelig er foreldrebetalingens størrelse som bekymrer flertallet, ja, da sier altså det samme flertallet at foreldrenes betalingsevne er for lav. Egentlig er jeg ganske glad for at denne innrømmelsen kommer, spesielt fra Arbeiderpartiet. Det er egentlig heller ikke merkelig at en slik innrømmelse kommer, når vi ser alle de skatter og avgifter barnefamiliene er belastet med. Det er jo et paradoks at flertallet først lesser ned barnefamiliene med store ekstrautgifter, for så i neste runde å overføre de inntektene dette bringer inn i statskassen, til forskjellige typer næringer, service og omsorgstjenester for at de samme foreldrene skal ha råd til å benytte seg av dem.

Fremskrittspartiet ønsker en familiepolitikk basert på frivillighet og valgfrihet. Dagens barnehagepolitikk gir ikke foreldrene nok valgfrihet. Fremskrittspartiet ønsker å gi foreldrene større valgfrihet ved å ta i bruk alle de subsidier til barnehager som eksisterer og legge disse til barnetrygden. Hensikten med dette er bl.a. å fjerne den diskriminering som dagens ordning innebærer overfor de foreldrene som gjør det verdivalget å være hjemme med barna sine. Dette er også den eneste måten å finne riktig behovsdekning på, eller full barnehagedekning, som er ett av hovedmålene i denne meldingen. Mens de andre partiene ikke finner behovet dekket før 75 pst. eller 85 pst. av alle barna er i barnehage, ønsker altså Fremskrittspartiet å finne det riktige ut fra et reelt valg for foreldrene. Dette må nødvendigvis skje gjennom at foreldrene aktivt velger ut fra egne vurderinger, og ikke etter en gjennomgående propaganda fra Norsk Lærerlag, Arbeiderpartiet & Co.

Fremskrittspartiet har delvis lyktes med dette, ved at ett- og toåringene har fått kontantstøtte. Selv om dette heller ikke var den optimale løsningen, kan den i hvert fall kalles rettferdig. Fremskrittspartiet ønsker kontantstøtte for alle barn under skolepliktig alder, bortsett fra de fra null til ett år, der Fremskrittspartiet ønsker en lik utbetaling til alle barn. Vi ønsker også en gjennomgang og liberalisering av barnehageloven – dette rett og slett

for å skape et større mangfold innenfor barnehagesektoren. En samling, som jeg har referert til her, av alle offentlige overføringer til barnefamilie i barnetrygden sammen med en liberalisering av barnehageloven vil etter Fremskrittspartiets syn gi foreldrene økt valgfrihet. Foreldre som har behov for en eller annen form for organisert barneplass, kan da selv velge mellom tradisjonelle barnehager, familiebarnehager, barneparker, daghjem eller praktikanttilbud.

Som vi også skriver i vår merknad, mener jeg å finne dekning for følgende påstand, nemlig at det i de forskjellige politiske partier, interesseorganisasjoner og forskjellige profesjoner ligger en skjult agenda om at det offentlige ikke bare skal styre, men også ta over barnehagemarkedet ut fra en målsetting om obligatorisk barnehage for alle barn under skolepliktig alder. Dette har jeg sagt før, og jeg har på en måte provosert ikke minst Arbeiderpartiet. Men jeg synes faktisk at det som kommer fram i meldingen, og som det ble bekreftet er programfestet i Arbeiderpartiet, nemlig om gratis kjernetid, er enda et skritt og en forsterkning av mine påstander.

Dette er en utvikling som Fremskrittspartiet tar avstand fra. Jeg må få lov til å si at det er litt for tydelig at enkelte organisasjoner, profesjoner og pressgrupper har større gjennomslagskraft enn andre her i huset, og det har tydelig fått sette sitt preg på dagsordenen hos enkelte partier her i huset. Jeg mener det er et direkte faresignal når Arbeiderpartiet og Høyre nå signaliserer at de vil lovfeste en plikt for kommunene til å tilby barnehageplass. Jeg må ærlig innrømme at jeg ikke skjønner prioriteringene når man ønsker en lovfesting av noe som egentlig ikke er nødvendig, mens de samme partiene ikke ønsker dette virkemidlet vedrørende ytelse som er tvingende nødvendig, slik som helsehjelp og eldreomsorg. Om jeg ikke forstår, så konstaterer jeg at disse partiene ikke har vilje til å hjelpe syke og gamle, men finner det riktig å støtte unge, friske, oppgående mennesker som kan og bør, hvis Arbeiderpartiet lar dem få lov, ta vare på seg selv og sørge for å organisere sin egen familie etter egne behov og egen økonomi.

Dette er selvfølgelig et nytt trinn i det som jeg tidligere har sagt er veien mot obligatorisk barnehage og en videre overføring av innflytelse overfor barna fra foreldrene til offentlig ansatt barnehagepersonell. Jeg kan ikke se at foreldrenes valgfrihet blir ivaretatt, i alle fall ikke når vi snakker om samordnet opptak, slik konklusjonen blir med dagens vedtak, og slik som også sentrumsregjeringen foreslo. Et slikt offentlig opptak ville hindre det mangfoldet og den fleksibiliteten alle egentlig ønsker. Den enkelte godkjente barnehage bør selv stå for både tilbud og opptak. Kun på denne måten kan vi få konkurranse og en tilpasning mellom tilbud og etterspørsel.

Sentrumsregjeringen og Arbeiderpartiet så tidligere ut til å være enige om at kommersiell drift av barnehager skal bannlyses. Dette ser nå ut til å bli endret. Det er Fremskrittspartiet glad for, da dette også bare ville økt kostnadene samtidig som det ble skapt et smalere tilbud på barnehagemarkedet. Og jeg spør: Hva er egentlig forskjellen på å ha sin egen inntekt fra å arbeide med barn

og det å ha fortjeneste på å drive institusjoner som jobber med barn?

Avslutningsvis vil jeg bare fremme de forslagene fra Fremskrittspartiet som ligger i innstillingen.

Presidenten: Per Sandberg har tatt opp de forslag han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Frank Willy Larsen (A): For Arbeiderpartiet er barnehagepolitikken viktig, rett og slett fordi Arbeiderpartiet mener en god barnehage er et godt tilbud til foreldre som er under utdanning eller i arbeid, da vi mener barnehagen dekker barnas behov. Jeg synes det er bemerkelsesverdig hvor liten tid representanten Sandberg brukte i innlegget sitt på å understreke barnas behov. Det som gikk igjen, var foreldrenes valgfrihet, det var hele tiden foreldrene som var i fokus og i liten grad barna. Man kan oppsummere Fremskrittspartiets holdning til denne stortingsmeldingen i noen ganske få ord, og det er liberalisering og frislipp, man ønsker mindre offentlig inngripen. Og da må jeg komme inn på det som er spørsmålet mitt. Arbeiderpartiet mener at barnehagen er et viktig virkemiddel overfor barn med særskilte behov, og da tenker jeg f.eks. på barn med minoritetsbakgrunn, barn med funksjonshemninger og barn med vanskelige oppvekstvilkår. Hvordan mener Fremskrittspartiet at mindre kommunal innflytelse over barnehagene skal bidra til at nettopp disse barna skal få sine behov dekket? Eller er det kanskje slik at Fremskrittspartiet ikke er opptatt av denne gruppen barn i det hele tatt?

Per Sandberg (Frp): Jeg vil først få lov til å si at svaret på alle de spørsmålene jeg fikk nå, ligger i mitt innlegg. Men det er klart det blir litt vanskelig for representanter fra Arbeiderpartiet å fange opp budskapet i et innlegg når de har den holdningen – som jeg la vekt på i mitt innlegg – at det offentlige skal drive omsorgen for barna. Arbeiderpartiet har altså lagt opp en politikk gjennom 25 år som har basert seg på å gripe inn i privatlivet og overta oppgaven til foreldrene. Det Fremskrittspartiet legger stor vekt på – og som jeg la stor vekt på i mitt innlegg – er at vi stoler på foreldrene og ønsker å tilbakeføre til foreldrene ansvaret for å ivareta sine egne barns beste, i stedet for at vi politikere på en måte skal sitte på vår høye hest og si at vi vet best hvordan foreldrene skal oppdra sine barn.

Representanten var også inne på dette med de forskjellige gruppene. I Fremskrittspartiet har vi kommet med mange endringsforslag for å styrke det sosiale nettverket som Arbeiderpartiet ikke har vært med på. Vi tror at de gruppene som omhandles her, blir fanget opp av det sosiale nettverket. Og hvis det ikke blir gjort, er det jo et eller annet galt med systemet. Men igjen: Når det gjelder både de grupperingene som representanten nevnte, og alle de andre barna, er det foreldrenes ansvar å sørge for at deres egne barn får det beste tilbudet.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF): Eg greier ikkje heilt å følgje tankegangen til Framstegspartiet. Det er

klart at foreldra har det overordna ansvaret for sine barn og for oppsedinga av dei, men foreldre er jo avhengig av hjelp. Når dei er f.eks. under utdanning eller er yrkesaktive, har dei behov for tilsyn, eit omsorgstilbod til barna, då er dei avhengige av at dei har eit godt tilbod slik at dei kan føle seg rolege for at barna har det godt.

Framstegspartiet fokuserer på ein måte på at det offentlege ikkje skal gripe inn i den private sfæren. Nei, men det offentlege skal vere med å legge til rette for at vi skal kunne ha eit godt samfunn. Og då er det å ha eit godt barnetilsyn for alle dei tusenar av barn i Noreg som treng det, veldig viktig. Det er ei god investering.

I innstillinga har Framstegspartiet ein merknad der dei seier følgjande:

«... handlingsplanen bærer preg av at hensynet til ansatte i offentlige barnehager overskygger både barna og foreldrenes behov.»

Det er viktig at vi har gode barnehagar, at vi har kvalitet i barnehagane, og at vi har personale med kompetanse. Det har mykje å seie for barna der dei er. Dersom Framstegspartiet er opptekne av at barna skal ha eit trygt omsorgstilbod, har eg svært vanskeleg for å forstå politikken – at det offentlege ikkje skal vere med og støtte opp om eit godt barnehagetilbod og sikre at vi både har eit godt kvalifisert personale og tilstrekkeleg økonomi til det.

Per Sandberg (Frp): Litt overraskende er det at representanten Molvær Grimstad kommer med en slik utfordring i forhold til dette. Jeg trodde faktisk at Kristelig Folkeparti var litt på linje med Fremskrittspartiet når det gjelder faren for at det offentlige skal gripe inn i det private hjemmet. Men det forholdet ser altså ut til å ha endret seg gjennom prosessen med å behandle barnehagemeldingen. Det er interessant.

Men jeg vil igjen prøve å gi tilbakemelding om innholdet i det vi sier. Ja, barnehagen skal være et godt tilbud, og stort sett er det et godt tilbud. Men jeg tror ikke at tilbudet vil bli noe dårligere om foreldrene får gjøre det reelle valget, i motsetning til at politikerne gjør valget med hensyn til hva som er en god barnehage. Jeg stoler på at foreldrene vil velge det barnehagetilbudet som har den kvalitet, det innhold og den kompetanse som de ønsker for sine barn. Det trenger ikke vi politikere sette oss ned og bestemme. Og det er slik – ja, det er vi faktisk enige om – at over halvparten av barnehagene i dag drives privat. Mener representanten Molvær Grimstad at det er noe galt med de 50 pst. private barnehagene og innholdet og kvaliteten i dem? Indirekte er det jo på en måte det som blir sagt her.

Det som er poenget med å se på loven i sin helhet, er at Fremskrittspartiet ser utviklingen i forhold til at vi nå skal få et likhetsprinsipp for alle barnagene. Alle skal tilby samme lønn, alle skal ha samme ansettelsesvilkår, alle skal ha samme kompetanse. Det vil fjerne det som er målsettingen for alle sammen, nemlig et mangfold innenfor barnehagene, at foreldrene får et mangfold av barnehager å velge mellom, istedenfor at hver eneste barnehage på hver eneste knaus har det samme innholdet, det samme tilbudet og det samme utseendet.

Inger Stolt-Nielsen (H): Først og fremst må jeg få korrigerende påstanden om at Høyre vil lovfeste kommunenes plikt i forhold til barnehagene. Det er ikke riktig. Høyre forutsetter at kommunene tar sitt ansvar uten at dette lovfestes. En vil i lengste laget unngå å lovfeste denne retten.

For øvrig må jeg si at jeg er litt forundret over at en debatt om barnehager fra Fremskrittspartiets side i så stor grad dreier seg om foreldrenes økonomi, når et flertall i Stortinget ønsker å legge til rette for at flest mulig barn faktisk skal få mulighet til å gå i barnehage, at flest mulig skal ha rett til å velge. Og hvis foreldrene skal betale hele barnehageoppholdet, hvis ikke det offentlige skal gå inn og bidra, blir store foreldregrupper ekskludert fra et barnehagevalg. Det er gjerne blant småbarnsforeldrene vi finner de gruppene som har trangest økonomi, fordi det er mens man har små barn at man samtidig har studiegjeld og høye etableringskostnader. Så det er et offentlig ansvar å legge til rette for at flest mulig skal få mulighet til å velge et barnehagetilbud.

Jeg synes også det er grunn til å påpeke at en del av dem som har aller vanskeligst økonomi, er de flerkulturelle foreldrene. Og Fremskrittspartiet har faktisk tidligere kommet med et forslag om at foreldre som ikke sørger for at barna lærer norsk før de begynner på skolen, nærmest bør fratras omsorgen for sine barn; de mener det er omsorgssvikt. Samtidig er altså ikke Fremskrittspartiet interessert i at en skal legge til rette for at disse foreldrene skal få et godt tilpasset tilbud for sine barn gjennom barnehagene. Det er en dobbelthelt i Fremskrittspartiets tenkning som jeg har problemer med å forstå.

Per Sandberg (Frp): Jeg må bare få åpne med å beklage at jeg hadde noe kluss i mitt manus i forhold til Høyre og dette med kommunenes plikt til å tilby barnehageplass. Jeg tror jeg rettet det opp utover i innlegget, men det var selvsagt en feil.

Når det nå fra Høyres representant også ble lagt veldig stor vekt på dette at flest mulig må få muligheten til å velge barnehageplass uavhengig av inntektsforhold, var jeg så vidt inne på det i mitt innlegg. Her trodde jeg nok kanskje Høyre skulle vært enig. Jeg satte jo spørsmålstegn ved hvorvidt det kanskje var alle de andre utgiftene som foreldrene ble pålagt gjennom skatter og avgifter, som var årsaken til at de i så tilfelle ikke hadde råd til å velge barnehageplass. Men hvis det er det som er målet også for Høyre, at flest mulig skal inn i barnehage – og det står det også litt om i meldingen, at økt tilbud selvfølgelig vil bety flere barn i barnehage – er det jo bare å gjøre et grep og betale foreldrene for å sette barna i barnehage. Da vil vi garantert få de fleste av dem inn – hvis det er det som er målsettingen. Og på en måte gjør man også det. Høyre er jo gjennom å øke statens andel fra 40 pst. til 50 pst. på en måte med på å tilbakeføre midler til barnefamiliene som vi på forhånd har dratt inn gjennom forskjellige typer skatter og avgifter.

Det som det kanskje hadde vært et poeng å få utredet, er det reelle behovet hos foreldrene. Vi vet at opptil 70 pst. av foreldrene har barnehage som førstevalg når de

skal velge omsorg for sine barn. Og det er klart at det skal vi ta alvorlig. Men jeg tror ikke de 70 pst. ville ha endret seg om vi hadde latt barnehagesektoren få lov til å drive seg selv uten politisk medvirkning gjennom lover og regler osv.

K j e l l E n g e b r e t s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed omme.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) (leiar for komiteen): Det å kunne levere barna i ein trygg og god barnehage når ein skal på arbeid eller av andre grunnar treng tilsyn, er for svært mange småbarnsforeldre av uvurderleg verdi. Barna er det kjæraste vi har, og det å vite at dei har eit godt omsorgstilbod, og at dei trivst, er viktig.

Sentrumsregjeringa fremma ei barnehagemelding fordi det var viktig å få sett barnehagepolitikken på dagsordenen og få tiltak som sikrar full behovsdekning. Meldinga fekk kritikk då den vart lagd fram – m.a. fordi den ikkje inneheldt forslag om individuell, lovfesta rett til barnehageplass, og fordi det var sett av for lite midlar til barnehageføremål, uttalte Arbeidarpartiet sin kvinnepolitiske leiar, Karita Bekkemellem Orheim.

Då vi fekk regjeringsskiftet, knytte det seg ei viss spenning til om arbeidarpartiregjeringa ville trekke meldinga eller kome med ei tilleggs melding. Ingen av delane skjedde, og barnehagemeldinga bli plutselig eit godt grunnlag å bygge barnehagepolitikken vidare på. Vi er sjølvstøtt glade for at barnehagemeldinga blei liggande til handsaming i Stortinget.

Barnehagemeldinga legg opp til følgjande mål for ein god barnehagepolitikk:

- barnehage til alle barn som ønskjer det
- barnehage i nærmiljøet som integrerer pedagogikk og omsorg
- ein barnehage også for dei med spesielle behov
- ein barnehage som er variert, fleksibel og brukarvennleg

Dette er det brei oppslutning om i innstillinga. Det er viktig med eit godt barnehagetilbod til alle som ønskjer det.

I dei nærmaste åra er det viktig at

- arbeidet med å sikre barnehagen som eit kvalitetstilbod til alle barn, blir ført vidare
- kommunane utviklar ansvaret sitt for sektoren
- vi får større grad av likebehandling av kommunale og private barnehagar
- utbygginga blir fullført

Frå 1987 til 1998 har det vore ei dobling av talet på private barnehagar i Noreg, frå 1 502 barnehagar i 1987 til 3 169 i 1998. Talet på offentlege barnehagar har stige frå 2 277 til 3 009 barnehagar – ein tilvekst på 700 barnehagar. Dette viser at initiativa som private har tatt, har vore enormt viktig for å få det barnehagetilbodet vi har i dag.

Framleis manglar vi plassar. Ved å samanlikne det faktiske talet på barnehageplassar i kommunane med det

talet som er oppgitt for full behovsdekning, har Asplan vurdert kor mange plassar som står att før ein har full behovsdekning. Undersøkinga viser at dette talet er på 25 000 nye barnehageplassar for aldersgruppa 1–5 år på landsplan.

Ein reknar med at ein vil oppnå full behovsdekning for barn over 3 år i løpet av inneverande år, og målet er å få full behovsdekning for barn under 3 år i løpet av år 2003. Ein føreset at kommunane utarbeider planar for barnehagetilbodet som bygger på oppdaterte behovstal.

Det ligg eit særleg ansvar på kommunane som planleggarar av ein heilskapleg og effektiv barnehagesektor der målet er eit best mogleg tilbod til innbyggjarane i kvar kommune. Det ansvaret har kommunane etter barnehage-lova, same om eigarskapen og drifta av barnehagane er privat eller kommunal.

Det øyremerkte statstilskotet til barnehagane har vore det viktigaste statlege verkemiddelet for å oppnå full behovsdekning. Det har heile tida vore føresetnaden at når dette målet var nådd, skulle det øyremerkte tilskotet avløyasast av ei rammefinansiering, slik som på andre viktige område der kommunane har ansvaret for det konkrete tenestetilbodet til befolkninga.

Kristeleg Folkeparti set fleire krav i forhold til at det øyremerkte tilskotet skal avløyasast av ei rammefinansiering, for å sikre eit godt, fleksibelt og mangfaldig barnehagetilbod.

For det første: Vi ønskjer å lovfeste ei plikt for kommunane til å tilby barnehageplass til alle familiar som ønskjer det. Dette for å sikre at familiarne får eit likeverdig tilbod om tenester innanfor barnehagesektoren, same kva for ein kommune dei bur i.

For det andre: Vi ønskjer lovfesta plikt for kommunane til å inngå samarbeidsavtalar med private barnehagar som er med i planane for barnehagesektoren i kvar kommune. Kommunane må her ikkje nekte å inngå samarbeidsavtalar fordi den private barnehagen blir driven på grunnlag av alternativ pedagogikk eller alternativt livssyn. Sentrumsregjeringa føreset i meldinga at dei private barnehagane i den framtidige barnehagesektoren skal vere ein integrert del av barnehagetilbodet i kommunane, og at dei skal takast med i planane for full behovsdekning. Dei private barnehagane og dei kommunale barnehagane må sikrast likeverdig behandling når det gjeld økonomiske rammevilkår.

For det tredje: På det tidspunktet barnehagetilskotet blir innlemma i rammetilskotet, skal den totale offentlege finansieringa vere på minst 70 pst. Foreldrebetalinga bør ikkje overstige 30 pst. etter at barnehagetilskotet er overført til rammetilskotet.

Sentrumspartia meiner det er viktig at eit forvaltningsnivå ser heile sektoren under eitt. Det går fram av barnehagemeldinga at omsynet til dei private barnehagane vil vege tungt ved ei innlemming av barnehagetilskotet i inntektssystemet, og at ein vil vurdere særskilde tiltak for dei private barnehagane.

Gjennomgåande tema i barnehagemeldinga er

- tiltak for å få full behovsdekning
- ei meir akseptabel foreldrebetaling

– meir likebehandling av kommunale og private barnehagar

Dette er det eit solid fleirtal i komiteen som er oppteke av, og det er svært positivt.

Foreldrebetalinga er i mange barnehagar for høg. Målet som har vore, at staten skal bere 40 pst. av barnehageutgiftene og kommunen og foreldra 30 pst. kvar, er ikkje nådd. Mange kommunar yter ikkje høgt nok tilskot til sine barnehagar, spesielt dei private barnehagane får lite kommunalt tilskot. I private barnehagar dekte foreldrebetalinga 46,4 pst. av driftsutgiftene i 1997. Tilskot frå kommunane utgjorde 6,6 pst. av inntektene i private barnehagar, medan i dei kommunale barnehagane var tilskotet frå kommunane på 27 pst. og foreldrebetalinga på 29 pst. Tala gjev eit bilete av at kommunale og private barnehagar har eit svært ulikt finansieringsgrunnlag. Difor er det viktig med målretta tiltak for å få foreldrebetalinga på eit meir akseptabelt nivå.

Barnehagemeldinga la opp til målretta tiltak for at kommunane skulle vere i stand til å ta ansvar for den resterande utbygginga og tiltak for å få foreldrebetalinga ned – spesielt tiltak retta inn mot at kommunane skulle vere i stand til å auke sine overføringer til dei private barnehagane.

Barnehagemeldinga foreslo 1,2 milliardar kr ekstra fram til år 2003 for å gje betre økonomiske rammevilkår og sikre full behovsdekning. I komitehandsaminga gjekk fleirtalet, alle unnateke Framstegspartiet, inn for å gradvis auke statens del av barnehageutgiftene frå 40 pst. til 50 pst., i staden for å auke rammeoverføringane.

Det er eit breitt politisk fleirtal, alle unnateke Framstegspartiet, som peikar på at det må vere eit mål for framtidig barnehagepolitikk at foreldrebetalinga er på eit så lågt nivå at alle foreldre har råd til den betalinga for opphald som blir kravd.

Alle parta i komiteen, unnateke Framstegspartiet, bed Regjeringa snarast råd legge fram ei sak om plikt for kommunane til å tilby barnehageplass til alle som ønskjer det. Ein ser på dette som eit verkemiddel for å nå målet om full behovsdekning, og dette må skje i forståing med kommunane om økonomi og tidsplan for gjennomføring.

Kristeleg Folkeparti går inn for at kommunane skal ha ei lovpålagd plikt til å tilby barnehageplass. Arbeidarpartiet har tona sterkt ned engasjementet for ein individuell rett til barnehageplass etter at dei kom i regjering. Realitetane har nådd dei; no forsvarer dei barnehagemeldinga, som dei så sterkt kritiserte.

Eit solid fleirtal i komiteen ser det som eit mål at offentlege og private barnehagar i stor grad blir likebehandla. Dette betyr at det må utarbeidast krav til dei private barnehagane om t.d. innarbeiding i kommunale barnehageplanar. Eit fleirtal bed Regjeringa om i samarbeid med involverte partar å utarbeide ein mal for samarbeidsavtale mellom kommunar og private barnehagar. Dette arbeidet hastar det å kome i gang med, fordi situasjonen for mange private barnehagar er alvorleg. Vi har elles merka oss svaret frå statsråden til komiteen når det gjeld desse samarbeidsavtalane, der det står:

«Barnehager som i dag utgjør en del av barnehage-tilbudet i kommunen vil naturlig høre med i barnehageplanen i kommunen.»

Dette reknar eg med at statsråden vil følgje opp.

Kristeleg Folkeparti meiner det er viktig at vi også i framtida har eit variert barnehage tilbud, både når det gjeld pedagogisk innhald, livssyn, driftstyper og opphaldstid. Småbarnsforeldre må ha høve til å velje omsorg og arbeid i ulike kombinasjonar.

Det er ei viktig utfordring å få fleire nyutdanna førskulelærarar til å ta arbeid i barnehagen og til å bli i yrket. Vi er glad for dei planane som er sette i gang i høve til det, og det er viktig at dei blir følgde opp.

I innstillinga på side 10 er det ein feil. Sentrumspartia er komne med i ein merknad som vi ikkje skal vere med i. Det går på føremålsparagrafen, kor det står følgjande:

«Fleirtalet er samd i at barnehagar skal drivast i nært samarbeid og forståing med heimane, og ser at dette kan koma i konflikt med føremålsparagrafen som seier: «Barnehagen skal hjelpe til med å gi barna en oppdragelse i samsvar med kristne grunnverdier.»»*

Dette er ein merknad som skal stå frå Arbeidarpartiet, Høgre og SV. Sentrumspartia har eit tilsvar til denne som står i andre spalte på side 10, som Ola T. Lånke vil kome inn på seinare.

Til slutt: Aktive grupper driv lobbyverksemd når Stortinget handsamar saker som gjeld dei sjølve. Barnehagemeldinga handlar aller mest om barn, men vi har ingen barn på galleriet med parkdress, bøtte og spade. Likevel ser Kristeleg Folkeparti deira behov. Kristeleg Folkeparti har eit sterkt engasjement for at dei familiane som ønskjer det, skal få eit godt og trygt barnehage tilbud. Det er ei viktig investering for barnas framtid. Det å hente barn i barnehagen, med snørrete nase, sand i hovudet og strålende barneauge, det er lykkestunder for oss barnehageforeldre!

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Liv Marit Moland (A): Arbeiderpartiet er glad for at Kristelig Folkeparti står sammen med oss i langt de fleste spørsmålene i denne barnehagemeldingen – i grunnen gjelder det det meste som ikke på en eller annen måte handler om kontantstøtte. Vi er særlig glad for at sentrum støtter en opptrappingsplan til 50 pst. statsstøtte innen år 2005.

I tillegg er Kristelig Folkeparti sammen med Senterpartiet og SV om å påpeke at kommuneøkonomien må styrkes hvis kommunene skal ha en reell mulighet til utbygging i den takt det er nødvendig. Men betyr dette at Kristelig Folkeparti har informasjon som viser at det bare er kommunenes evne til å bygge ut barnehager som mangler der tilbudet er dårlig utbygd, eller kan det ha noe med prioritering å gjøre? Dersom det kun har med økonomisk evne å gjøre, vil dette fanges opp av de ulike kriteriene for overføringer til kommunene. Men dersom det handler om manglende vilje til å prioritere, vil en konse-

* Innstillingen er senere berikttet.

kvens av merknadene til Kristelig Folkeparti være at de som ikke har prioritert barnehageutbygging, blir belønnet med større statlige rammeoverføringer. Eller tar jeg feil?

May-Helen Molvær Grimstad (KrF): Når vi ser tilbake på kven som har teke utfordringa i høve til å bygge barnehageplassar den siste tida, er det først og fremst dei private barnehagane som har teke eit ansvar. Og det initiativet som dei har teke, er veldig positivt.

Kommunane har sett at private har teke eit stort ansvar. Vi meiner at kommunane må ta eit større ansvar enn dei har gjort. Men ein kan ikkje sjå vekk frå at det i ein del kommunar har samanheng med ein stram kommuneøkonomi – ein har ikkje hatt råd til å ta den utbygginga som ein burde. Derfor foreslo sentrumsregjeringa, då ho la fram sitt opplegg, målretta tiltak for å styrkje kommuneøkonomien for å ta ei resterande utbygging samtidig som ein på ein måte får ei lovfesta plikt til å tilby barnehageplass. Så det var eit krav som hang i hop med dette.

No har komiteen gjennom behandlinga gått inn for å auke det øyremerkte tilskotet til 50 pst. Det er ein god måte å gjere det på, fordi ein då aukar tilskotet til alle; dei private barnehagane vil også få dei same 50 pst., slik at ein kan styrke dei. Men det som vi peikar på i merknadene i innstillinga, er at det er klart at kommunane må ha ein forsvarleg økonomi generelt til å kunne ta alle dei lovpålagde oppgåvene vi her på Stortinget vedtek. Så eg er eigenleg overraska over Arbeidarpartiets merknad der ein no seier at målsettinga er at staten og kommunen skal bere 80 pst. av utgiftene ved barnehagedekninga, utan å signalisere at ein vil kome med ei krone meir i midlar, når vi veit at kommunane no får ei tøff prioritering for å greie å få til 70 pst. totalt i kommunal og statleg overføring. Så her føler eg faktisk at det er Arbeidarpartiet som er med på å gje nye forventingar, meir enn sentrumspartia. Eg er spent på korleis den prioriteringa vil vere frå Arbeidarpartiet i framtida, når ein samtidig signaliserer at ein vil ha gratis kjernetid. Så her er vi spente på korleis Arbeidarpartiets budsjett vil sjå ut.

Per Roar Bredvold (Frp): Representanten fra Kristelig Folkeparti lovpriser barnehagene og det arbeidet som barnehagene gjør. Der er vi alle enige, de gjør en veldig god jobb for barn. Det vi kanskje er litt uenig i, er hvem som egentlig skal bestemme hva som er det beste for våre barn – om det er myndighetene, eller om det er foreldrene. Fremskrittspartiet har den største tillit til at det er foreldrene som vet best.

Så litt til det konkrete spørsmålet som representanten også var inne på i forbindelse med det forrige spørsmålet, om å styrke kommuneøkonomien i forhold til barnehageutbygging. Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og SV påpeker i en fellesmerknad at det skal være en reell mulighet til utbygging i den takt som er nødvendig. Jeg la merke til at representanten fra den tidligere sentrumsregjeringen sa at vi skulle slette kommunegjelden med et visst antall milliarder. Vil representanten fra Kristelig Folke-

parti konkretisere hva som skal til for å ha en god nok økonomi til den utbygging som er nødvendig?

May-Helen Molvær Grimstad (KrF): Representanten Bredvold var inne på forholdet mellom myndighetene og foreldra. Vi har tillit til at foreldra vel den tilsynsordninga for barnet som dei meiner er best. Der er vi einnige med Framstegspartiet.

I forhold til kontantstøtta og moglegheita til å velje mellom kontantstøtte for eitt- og toåringane og barnehagar, er vi på linje. Men vi meiner at myndighetene må legge til rette for at det blir eit reelt val; det er det ikkje så lenge vi ikkje har nok barnehageplassar. Derfor må staten ta sitt ansvar, for at alle som ønskjer å få ein barnehageplass, skal få det. Vi går ikkje inn for ei plikt til at barn skal gå i barnehage, men som ei moglegheit. Og vi ser på det som eit veldig viktig tilsyns- og omsorgstilbod til småbarnsforeldre. Derfor er det bra at vi har så mykje tverrpolitisk semje – sjølv om Framstegspartiet skilde seg ut på ein del av dette då vi behandla barnehagemeldinga.

Merknaden i forhold til å styrkje kommuneøkonomien peikar på at det er ein samanheng mellom kva økonomi kommunane har, og det å utføre dei tenestene vi legg på dei. Vi kan godt seie at noko av det handlar om vilje, men her er det ein kombinasjon, og derfor ønskjer vi å kombinere det med økonomiske verkemiddel og lovpålegging. Vi ønskjer å styre det for å sikre barnehageplassar til dei som ønskjer det. Men vi kan ikkje sjå vekk frå at dette kravet frå Stortinget på lik linje med ein del andre krav, gjer at kommunane trass i alt må ha den økonomien dei treng for å få realisert det.

Trond Helleland (H): Jeg er veldig glad for at sentrumspartiene i siste runde valgte å vende sin egen barnehagemelding ryggen og gå inn for økt statsstøtte. Det jeg finner litt underlig, er at samtidig som sentrumspartiene nå signaliserer en vilje til å øke statsstøtten til 50 pst., er de helt kategoriske på å avvise en vurdering av om en opptrapping av statsstøtte kan være en vei å gå for å sikre en god finansieringsmodell for barnehagene.

Representanten Molvær Grimstad sa her i stad at det er de private som først og fremst har tatt ansvar i utbyggingssfasen de siste årene. Og når de da er blitt møtt med 7 pst. støtte fra kommunene, mens Stortingets klare målsetting har vært 30 pst., finner jeg det litt underlig at sentrumspartiene nå velger å si at alt skal over i rammene fra år 2003. Det gjør at jeg også må ta opp et annet spørsmål. Sentrumspartiene går nå inn for å øke statstilskuddet til 50 pst., for å henge seg på det Høyre og Arbeiderpartiet ble enige om. Der sier vi at dette skal skje fram til år 2005, mens sentrumspartiene uttrykker veldig klart at de ønsker en overgang til rammene fra år 2003. Betyr det at dere ønsker å trappe opp statsstøtten fram til år 2003 til 50 pst.? Og hvis det er økonomien representanten Molvær Grimstad er bekymret for når hun konfronterer Arbeiderpartiet og Høyre med sitt syn, må jeg spørre: Hvordan vil hun klare det, med en så rask opptrapping som sentrumspartiene nå legger opp til?

May-Helen Molvær Grimstad (KrF): Sentrumspartia har ikkje vendt si eiga barnehagemelding ryggen, som representanten Helleland her sa. Sentrumsregjeringa har faktisk fått gjennomslag for ei rekke tiltak. Barnehagemeldinga fekk masse kritikk då den kom, men den er blitt liggande, og det er eit solid fleirtal i komiteen for målretta tiltak for å få ned foreldrebetalinga, for å få full behovsdekning og for å ha ein kvalitativ barnehage i framtida. Det er det brei semje om, så sentrumspartia har fått gjennomslag for mykje av sin politikk.

Når det gjeld eit av dei punkta som er blitt litt forandra, og som går på å auke statstilskotet til 50 pst., har vi i komiteen gått gjennom ei vurdering for å kanalisere desse midlane på ein annan måte, men måla står likevel fast. Det er det viktig å få fram.

Om representanten Helleland hørte etter i mitt innlegg, ville han ha høyrte at eg hadde fleire krav i forhold til at vi skal ha dette inn i rammene. Vi held fast på at vi vil ha det inn i rammene når det er full behovsdekning. Det er det svært viktig å få med seg. Og det reknar vi med at vi får i år 2003, men vi set det opp som eit klart krav: Full behovsdekning skal det vere først. Stat og kommune skal til saman bidra med minst 70 pst. av utgiftene til barnehagane, og vi vil ha ei lovfesta plikt til å tilby barnehageplass og ei lovfesta plikt til å inngå samarbeidsavtaler med private barnehagar, noko Høyre ikkje går inn på. Her har vi altså ei rekke tiltak for å sikre at dei som ønskjer det, skal få ein barnehageplass, og for å sikre dei private barnehagane i framtida. Her er det solide krav som først må følgjast opp, før vi legg det inn i rammene.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Trond Helleland (H): Da kan jeg konstatere at Kristelig Folkeparti vil overføre pengene til rammene, men ikke før de har fått på plass en rekke lover og begrensninger som gjør at kommunene blir vel så bundet opp som om de hadde gått inn på en annen form for finansiering. Ergo føler jeg at det er mer ryddig å gå inn for et rent stykkprisfinansiert opplegg, der pengene følger barnet.

Forliket mellom Høyre og Arbeiderpartiet om barnehagemeldingen vil sikre lavere foreldrebetaling, økt utbygging for å nå målet om full behovsdekning og et bedre og mer variert barnehagetilbud. Ikke minst vil forliket bidra til å sikre fortsatt drift og utbygging av private barnehager.

Barnehagesektoren er i dag den delen av det offentlig finansierte velferdstilbudet der innslaget av privat drift er størst. De private barnehagene står i dag for halvparten av det totale barnehagetilbudet, og brorparten av de nye barnehageplassene de siste ti årene har kommet i private barnehager.

Stortinget har tidligere forutsatt en utgiftsdeling for barnehagene, 40-30-30-modellen. Denne målsettingen er i hovedsak oppfylt for de kommunale barnehagenes vedkommende, men altså ikke for de private. Kommunenes støtte til de private barnehagene dekker i snitt bare ca. 8 pst. av kostnadene. Årsaken er manglende vilje i mange kommuner til å gi økonomisk støtte til private barnehager.

I de private barnehagene utgjør foreldrebetalingen i snitt rundt 50 pst. av kostnadene, mot ca. 30 pst. i de kommunale, på tross av at kostnadsnivået i de private barnehagene ligger betydelig under kostnadsnivået i de kommunale. Det er flere årsaker til ulikheten i kostnadsnivået. Barn med spesielle behov har i større grad plass i kommunale barnehager. Flertallet ønsker nå å gjøre det enklere for private barnehager til også å kunne ta imot barn med spesielle behov. Men en avgjørende årsak er naturligvis også at manglende kommunal støtte har bidratt til å tvinge fram mer kostnadseffektiv drift i de private barnehagene. Høyre går ikke inn for en lovfesting av plikt til å tilby barnehageplass, men vi ønsker å legge et betydelig press på kommunene, og ser gjerne at det kommer en sak tilbake til Stortinget, hvor en kan diskutere hvordan en kan få dette til, slik at de private barnehagene får sin del av den kommunale støtten.

De private barnehagene har tross manglende kommunal støtte hatt et økonomisk sikkerhetsnett i det statlige driftstilskuddet. Statstilskuddet fungerer som en ren stykkpris på 38 000 kr pr. barn for de under tre år, og går til alle godkjente barnehager, både offentlige og private. Dette sikkerhetsnettet foreslo dessverre Valgerd Svarstad Haugland å fjerne i den barnehagemeldingen hun la fram før jul.

Sentrumsregjeringen foreslo å fjerne statstilskuddet og legge disse midlene inn i kommunenes frie inntekter fra år 2003. I en slik situasjon ville de private barnehagene bli totalt avhengige av kommunenes vilje til å gi dem økonomisk støtte. Samtidig skulle kommunene gjennom lovpålagte samarbeidsavtaler kunne stille en rekke krav til private barnehager utover de krav som allerede ligger i loven, som forutsetning for å gi kommunal støtte.

Høyre fremmer forslag om en alternativ modell for å sikre brukerstyring, mangfold og valgfrihet. Høyre vil samle de offentlige overføringene til barnehagene i en statlig stykkpris – la pengene følge barnet til den barnehagen foreldrene velger, uavhengig av om barnehagen er drevet av kommunene eller private. En slik løsning vil styrke foreldrenes rettigheter og valgfrihet, sikre likebehandling av private og kommunale tilbud og legge til rette for økt mangfold og konkurranse i barnehagesektoren. Alle barnehager som oppfyller barnehagelovens krav, bør ha lik rett til støtte. Offentlige krav til barnehagene bør ligge i loven og ikke gjøres til gjenstand for forhandlinger mellom kommunene og barnehagen. Jeg tar med dette opp Høyres forslag.

Forliket med Arbeiderpartiet om barnehagemeldingen innebærer et skritt videre i denne retningen. Statstilskuddet skal trappes opp til 50 pst. innen 2005. Det vil styrke innslaget av stykkpris i barnehagefinansieringen og gi et bedre og mer sikkert grunnlag for privat drift av barnehager. I samme periode skal Regjeringen utrede ulike modeller for finansiering av barnehagene, herunder både kommunalt ansvar og brukerstyrt finansiering.

Høyre og Arbeiderpartiet har fortsatt ulikt syn på hvordan finansieringsordningene skal se ut etter at full behovsdekning er oppnådd. Men realiteten er at når sentrumsregjeringens opplegg nå er avvist og statstilskuddet

trappes opp, så vil dette styrke grunnlaget for en videre satsing på brukerstyrt finansiering av barnehagen, i tråd med Høyres opplegg.

Brugerstyrt finansiering vil på en helt annen måte enn dagens system legge til rette for konkurranse mellom barnehagene. Private aktører vil kunne utfordre kommunale barnehager på likt grunnlag. Konkurransen vil føre til økt fokusering på kvalitet og tilpasning til brukernes ulike ønsker og behov når det gjelder innretning av tilbudet. Det er også enighet om at det skal utarbeides en felles mal for samarbeidsavtaler mellom de private barnehagene og kommunene. Det er naturlig at eierne av private barnehager deltar aktivt i dette arbeidet, at kommunene er med, og at departementet koordinerer arbeidet. Vi må ikke havne i en situasjon der 433 kommuner utarbeider 433 ulike samarbeidsavtaler. Gjennom en ordning hvor pengene følger barnet vil vi styrke foreldrenes innflytelse over barnehagetilbudet, samtidig som vi sørger for rettferdighet i fordelingen av offentlig støtte mellom ulike barnehager.

Presidenten: Representanten Helleland har tatt opp det forslaget han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Oddbjørg Ausdal Starrfelt (A): Eg la merke til at representanten Helleland no sa at Høgre ser gjerne at det kjem ei eiga sak om kommunal utbyggingsplikt. Eg vil bare minna om at komiteens fleirtal, alle med unntak av Framstegspartiet, ber Regjeringa snarast råd leggja fram ei sak om plikt for kommunane til å tilby barnehageplassar til alle som ynskjer det. Dette skal skje i forståing med kommunane.

Når eg høyrer at Høgre – det var kanskje ikkje så mykje i innlegget til Helleland no – legg mykje vekt på private barnehagar, vert eg veldig i stuss om kva Høgre meiner om dei kommersielle barnehagane. Det får ikkje eg heilt tak i. Det hadde vore interessant for Stortinget – iallfall for meg – å få veta kva Høgre meiner om dei kommersielle barnehagane. Synest dei det er noko problem dersom dei tek ut noko særleg utbytte, eller er det heilt greitt?

Så til stykkprisfinansieringa, som vi jo skal ha debatt om ein gong seinare, dersom Høgre fremjar eit slikt system – og det høyrest det ut som om dei har planar om å gjera. Ser Høgre nokon fare for at det då kan utvikla seg store forskjellar mellom dei ulike barnehagane, og at eit slikt system kan leggja til rette for at sterkt offentleg subsidierte barnehagar kan utvikla seg til luksusbarnehagar for dei rike, altså at me støttar alle, uavhengig av kor mykje dei prisar seg opp og lar foreldra betala? Tykkjer Høgre det vil vera noko problem? Eg veit at eit svar kan vera at folk ikkje er villige til å betala meir, men betalingsviljen er ganske stor på mange felt hjå dei som har mykje pengar, og ungane våre er viktige. Synest Høgre det ville ha vore heilt all right om staten løyvde 40 000–50 000 kr pr. plass til luksusprega private barnehagar?

Trond Helleland (H): Replikken til Ausdal Starrfelt får meg til å huske på den gamle sketsjen i TV der alle

småknøttene gikk i mørk dress og sa: «Nu går alt så meget bedre.» Det var etter at det ble gjort litt lettere for private barnehager under Willoch-regjeringen.

Realiteten er, og vi står jo også sammen om merknader som gjelder utbytte, at det for det første ikke er noe stort kommersielt barnehagemarked i Norge i dag. Men det som en kan slå fast helt sikkert, er at når en får et fullt utbygd barnehagetilbud, altså et tilbud der behovet er dekket, vil det ikke være rom for å ta ut store utbytter. Det vil ikke være rom for å sette opp prisen og ta ut store utbytter. Det det kan være rom for, er at barnehagene har ulike driftsopplegg, at de gir ulike tilbud innenfor den pakken de har, med den samme basisfinansieringen. Så om noen barnehager skulle tilby mat og drikke og annet – bedre leker, bedre pedagogiske virkemidler – og foreldrene er villige til å betale for det, har jeg ingen store problemer med det. Men jeg tror det vil være en veldig liten andel av barnehagene som kan legge seg på det Ausdal Starrfelt kaller et luksurnivå. Jeg tror for så vidt ikke det vil bli noe problem.

Det viktige er at en barnehage fyller de krav som vi her i Stortinget har satt, i form av å følge barnehageloven, og at de har avtale med kommunene, som vi legger opp til at det skal bli en felles mal på. Så lenge den gjør det, mener jeg at den statlige støtten bør utløses uavhengig av om det er en Steiner-barnehage, om det er en privat barnehage, om det er en kommunal barnehage – om det er ulike typer barnehager.

Det viktige med å få full behovsdekning vil være at det også blir enklere for foreldrene å kunne søke barna sine inn i ulike typer barnehager, enten avhengig av beliggenhet eller kanskje pedagogisk innhold – avhengig av opplegget generelt. Det mangfoldet og den valgfriheten tror jeg også Arbeiderpartiet vil verdsette.

Per Sandberg (Frp): Representanten Helleland var inne på den kommunale biten, og at en har sviktet de private barnehagene i forhold til støtte. I den sammenhengen sa Helleland at dette har tvunget fram en effektiv drift i de private barnehagene. Mitt første spørsmål til Helleland blir da: Vil vi reversere den effektive driften når Høyre og Arbeiderpartiet nå øker statens andel opp til 50 pst.? Det vil ikke være noe mål lenger å drive barnehagene effektivt når vi nå øker de offentlige overføringene. Eller vil det bli slik som undertegnede sa i sitt innlegg, at dette bare vil føre til at kostnadene ved å drive barnehager generelt blir høyere, og at foreldrebetalingen sannsynligvis vil holde seg på samme nivå?

Representanten Helleland var også inne på stykkpris, og i den sammenheng sier han at han ønsker å samle de offentlige overføringene i subsidieløp. Et kort spørsmål her: Er det slik at Høyre ønsker å dra inn de overføringene til kommunene som allerede ligger i rammene? Det er litt vanskelig å få eksakte tall på det, men det er et sted mellom og 3 og 4 milliarder kr som blir lagt inn i rammene til kommunene når det gjelder de aktuelle aldersgruppene.

Det tredje gjelder felles mal om samarbeidsavtale. Jeg vil gjerne utfordre representanten Helleland litt omkring

det. Hva skal en slik felles mal for samarbeidsavtale inneholde? Og vil det være et riktig skritt i forhold til det som representanten også legger sterk vekt på, nemlig mangfold og fleksibilitet i barnehagene?

Trond Helleland (H): Jeg tror ikke en økt statsstøtte til barnehagene, og da tenker jeg spesielt på de private, vil medføre at de blir mindre kostnadseffektive. Bakgrunnen for det er, som representanten Sandberg også er kjent med – bl.a. ble det påpekt i statsbudsjettet i fjor – at 14 pst. av de private barnehagene er på konkursens rand, og realiteten er at foreldrebetalingen må holdes på et for høyt nivå, over 50 pst. i enkelte barnehager, som gjør at barnehagene nødvendigvis må drive veldig effektivt.

Men det jeg kan håpe, og det jeg vil håpe, er at hvis vi får en stykkprisfinansiering, vil de kommunale barnehagene bli mer effektive. For det er ganske stor forskjell når det koster 128 000 kr for en småbarnsplass i en kommunal barnehage i snitt, mens det er under 100 000 kr i en privat. Det skyldes, som jeg sa i innlegget mitt, også at de kommunale barnehagene ofte har flere oppgaver å ta hånd om. Men med det opplegget som nå er skissert av et flertall, tror jeg det også vil kunne jevne seg ut, og en bør få mer fokusering på effektiv drift i de kommunale barnehagene, som jo i sine tall heller ikke nødvendigvis har med husleie, vedlikehold og den type ting, som ofte kommunene dekker. Så det er egentlig et større sprik enn det som kommer fram av tallene.

Høyre ønsker ikke rammefinansiering av barnehagene – det har vi sagt ganske klart. Vi ønsker en stykkprisfinansiering. Det betyr naturligvis at på sikt vil vi, hvis vi får gjennomslag for vårt opplegg, og det er jo det som nå skal utredes, få en ren statlig finansiering av barnehagene ved at pengene følger poden. Det betyr at vi vil få et system der du har rett på barnehageplass, du kan hente ut din sjekk og bruke den i barnehagen.

Men det er ikke det vi er enige om nå. Nå er vi enige om å trappe opp til 50 pst., og vi er enige om å utrede ulike alternativ. Jeg hadde håpet at Fremskrittspartiet også kunne vært med på det og vært med og pushet den utviklingen videre. Det er ikke for sent å melde seg på, vi får flere runder i Stortinget.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF): Representanten Helleland snakkar om stykkprisfinansiering som om det vil løyse problema og utfordringane i barnehagesektoren. Men ser ikkje representanten Helleland at det kan vere enkelte problem knytte opp til det at kommunar misser det totale ansvaret i forhold til kor stort behov det vil vere for barnehageplass? Og kva då med dei som ikkje har nok barnehageplassar? Meiner ein då med stykkprisfinansiering at kommunane skal ha ansvar for å syte for at alle får barnehageplass, samtidig som dei ikkje har den totale oversikta ut frå den finansieringsordninga som Høgre her ønskjer? Det er det eine spørsmålet.

Det andre går på den merknaden i innstillinga der eit fleirtal, alle unnateke Framstegspartiet, ber Regjeringa om å legge fram ei sak om plikt for kommunane til å tilby barnehageplass til alle som ønskjer det, og at fleirtalet

ser på dette som eit verkemiddel for å nå målet om full behovsdekning. No sa Inger Stolt-Nielsen tidlegare i debatten at Høgre ikkje går inn for ei lovfesta plikt til å tilby barnehageplass, viss eg oppfatta det riktig. Er det slik at Høgre allereie no har bestemt seg for at dei ikkje ønskjer ei lovfesta plikt for kommunen til å tilby barnehageplass? På nyheitene bl.a. fekk ein ei forståing av at Høgre støtta det. I denne merknaden ber ein om utgreiingar, og ber om at det blir lagt fram ei sak om denne plikta, men kva Høgre eigentleg meiner her, om dei på førehand har konkludert med at dei i alle fall ikkje vil ha ei lovfesta plikt, det er det sådd tvil om. Kan representanten Helleland klare opp i det?

Trond Helleland (H): Jeg er veldig glad for at jeg fikk det spørsmålet, for det er åpenbart et behov for oppklaring på bakgrunn av at Dagsnytt sausa sammen to ulike saker, nemlig det at Høyre og Arbeiderpartiet var enige om en opptrapping av statsstøtten og at et flertall i Stortinget var enig om å få en lovfestet plikt for kommunene til å tilby barnehageplasser til alle familier som ønsker det. Den merknaden er ikke Høyre med på. Det står i merknadene på side 22. Der står det at alle, unntatt Framskrittspartiet og Høyre, ber om at en får en lovfestet plikt.

Når vi sier at vi ønsker å være med på å få en sak til Stortinget der vi ser på en plikt for kommunene til å tilby barnehageplasser til alle som ønsker det, er jo det nettopp det motsatte av det May-Helen Molvær Grimstad sier. Vi har ikke konkludert. Det er ikke sikkert vi vil gå for en lovfesting. Vi vil forsøke å unngå det, men vi må da prøve å finne andre måter å nå fram på overfor kommunene, og det er derfor det står i den samme merknaden:

«Fleirtalet ser på dette som eit verkemiddel for å nå målet om full behovsdekning. Fleirtalet strekar under at dette må skje i forståing med kommunane om økonomi og tidsplan for gjennomføring.»

Dette er på samme måten som vi, sammen med Arbeiderpartiet, sier nei til lovfesting av disse samarbeidsavtalene. Vi ønsker å få til dette i samforstand, i samarbeid og i forståelse med Kommune-Norge. Men det er klart at hvis det viser seg vanskelig å få dette til, må vi vurdere en lovfesting. Men vi er altså det eneste partiet sammen med Fremskrittspartiet som ikke konkluderer med lovfesting nå. Vi begynner altså ikke med slutten. Vi sier at vi ønsker å få en sak om dette. Vi vil vurdere de ulike sidene av det, men vi har ikke konkludert når det gjelder lovfesting, og vi vil forsøke å unngå det. Jo mindre lovfesting en kan få på dette området, jo bedre er det i forhold til det å bruke loven mot kommunene. Det må være bedre å få til en avtale med kommunene som sørger for at en får en ordentlig barnehageutbygging, og at en får det på en god måte.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed omme.

Marit Tingelstad (Sp): Stortinget har en viktig sak til behandling i dag. Det er mer enn ti år siden barnehagepolitikken ble debattert så grundig. Barnehagetilbudet er en viktig del av velferdssamfunnet. Videre er barnehage

viktig for barns oppvekst- og omsorgsmiljø, samtidig som det er av stor betydning for foreldrenes mulighet til å skjøtte barneoppdragelsen samtidig som de kan delta i yrkeslivet.

Senterpartiet er svært glad for den store oppslutningen som sentrumsregjeringens barnehagemelding har fått. At Stoltenberg-regjeringen valgte ikke å legge fram en ny melding, er det beste bevis på den store enigheten. Den omfangsrike innstillingen har ikke mange særmerknader bortsett fra Fremskrittspartiets, og det er nok et bevis på at sentrumsregjeringen har truffet bra.

Vi har fått gjennomslag for målsettingen om full barnehagedekning innen 2003. Det understrekes at barnehagene skal gi et kvalitativt godt tilbud til alle som ønsker det. Dette krever ikke minst kompetent personale på ulike fagnivå, noe som igjen er en utfordring for utdanningsmyndighetene. Det må legges opp til fleksible ordninger etter foreldrenes behov, og sist, men ikke minst legges opp til en akseptabel pris. Her må noen hver ta selvkritikk. Vi har rett og slett ikke gjort jobben vår godt nok når vi ser at foreldrebetalingen har økt i stedet for å gå ned. Skal valgfriheten bli reell i alle kommuner, må vi få ned foreldrebetalingen, slik meldingen understreker.

Senterpartiet er opptatt av mangfold også innen barnehagetilbudet. Derfor ser vi på de private barnehagene som en viktig del av totaltilbudet. Ikke minst har familiebarnehagene representert en gunstig tilvekst i barnehagetilbudet. De private barnehagene er i hovedsak etablert på bakgrunn av frivillige organisasjoner som f.eks. sanitetsforeninger og andre ideelle organisasjoner. Jeg har merket meg at veksten i barnehager har vært sterkest her. Samtidig har altfor få av disse fått kommunal støtte, og den som er gitt, er for lav.

Senterpartiet er forundret over at ikke Arbeiderpartiet er for en lovfesting av samarbeidsavtaler med de private barnehagene, der en kan sikre et kvalitativt godt tilbud og definere hvilke forpliktelser de private barnehagene må påta seg for å kunne motta kommunale tilskudd. Jeg tenker ikke minst på plikten til å gi tilbud til funksjonshemmede barn og andre med spesielle behov.

Jeg ser at Arbeiderpartiet og Høyre står sammen om ikke å ønske samarbeidsavtaler. Jeg synes kanskje det er noe spesielt, men jeg går ut fra at de har forskjellige begrunnelser for standpunktene – eller er det slik at noen har stjålet noens klær, for å bruke det gamle uttrykket.

Meldingen foreslo en prosentvis økonomisk fordeling på henholdsvis 40, 30 og 30 mellom stat, kommune og foreldrebetaling. Senterpartiet er tilfreds med beslutningen om at staten skal dekke 50 pst. av barnehageutgiftene i kommunene, men vi må samtidig være villig til å øke kommuneoverføringene tilsvarende. Det er Senterpartiet villig til.

Stortinget må stå ved sine vedtak og bevilge det vi lover. Vi må ikke komme i samme uføre som har skjedd mange ganger, at kommunene forutsetter at de skal få statlige overføringer, og så blir det likevel ikke slik. Vi vet at svært mange av de øremerkede tilskuddene ikke har vært prisjustert på årevis.

Det må legges inn penger tilsvarende de vedtak som gjøres. Det forutsetter jeg at alle partier som står bak vedtaket, vil gjøre. Det er ikke småpenger vi snakker om. Barne- og familiedepartementet opplyser at en statlig andel på 50 pst. vil kreve 6,7 milliarder kr eller 1,7 milliarder kr mer enn staten yter i dag. Meldingen la opp til å styrke sektoren med 1,2 milliarder kr i perioden fram til 2003. Når den økningen som meldingen la opp til, nå omdisponeres til å øke statstilskuddet, forventer Senterpartiet at Regjeringen i de kommende budsjetter legger inn nødvendige midler, slik at kommunene faktisk gis mulighet til å bygge ut og drive de nye barnehageplassene. Dette er en betingelse for at lavere foreldrebetaling og likebehandling mellom private og kommunale barnehager oppnås.

Jeg viser til særmerknaden fra Senterpartiet og Kristelig Folkeparti under pkt. 1.6.8., der vi understreker rammefinansiering som det bærende prinsipp for kommunesektoren. Vi er alle kjent med den store frustrasjonen som kommunepolitikere har overfor all øremerking av midler. Det har vært nødvendig for å få gjennom reformer, men det må også vises politisk vilje til å kutte ned på øremerking når full behovsdekning er nådd, og der den offentlige finansieringen er på minst 70 pst. Etter å ha hørt statsministerens og kommunalministerens utsagn om å redusere øremerking og gi kommunene større handlingsfrihet ble jeg noe overrasket over at Arbeiderpartiet i denne innstillingen inntar en mer lunken holdning til å gi kommunene den nødvendige fleksibilitet som skal til for å tilby et variert og brukervennlig barnehagetilbud til innbyggerne.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Oddbjørg Ausdal Starrfelt (A): Når det gjeld disse samarbeidsavtalene, trur me i Arbeidarpartiet at det er mogleg å få til det frivillig. Me trur det er nok å utarbeida malar, og det er det dei private barnehagane ber om. Men dersom det skulle visa seg å verta eit problem, får me koma tilbake til det. Det er alltid mogleg å koma tilbake, men me trur det er eit altfor stort steg å ta å seia at me må lovfesta det. Me trur rett og slett det er unødvendig.

Når det gjeld dette at me her går inn for øymerking og er lunkne til rammeoverføringar, er det for så vidt i tråd med KS sitt syn. Dei har sagt at dei kan leva godt med øymerkte tilskot på denne sektoren, og i det ligg det ein del erkjenning. Me kjem ikkje til å ha mindre ambisjonar i høve til å auka kommunane sitt sjølvstyre, men på denne sektoren har me sagt at me skal fyrst sjå til at alt er på plass, og så skal me overføra det til kommunane. Det står me i hop med eit breitt fleirtal om.

Så må eg seia at eg er glad for at det er stor semje mellom partia om denne meldinga, og at sentrum òg er med på ei opptrapping til 50 pst. statsstøtte. Men eg har ei kjensle av ein slags Ole Brumm-politikk frå sentrum, for i tillegg peikar ein på at kommuneøkonomien må styrkjast dersom kommunane skal ha reelle høve til utbygging i den takt det er naudsynt. Då må eg spørja igjen, for eg fekk ikkje svar av representanten Molvær Grimstad:

Er det slik at sentrum meiner at dei kommunane som har gjort minst, skal få meir frie midlar? Er det det ein meiner med målretta tiltak og samtidig auka frie midlar? Skal ein no påskjøna dei som har gjort minst? Korleis vil ein forsvara dette overfor relativt fattige kommunar som har prioritert barnehagar høgt, og som kanskje heller ikkje har høg foreldrebetaling? Eg veit me gjorde det i eldreomsorga, men me sa alle at dette skulle vera eit unntak. Det kan ikkje vera slik i tilhøvet mellom stat og kommune at staten påskjønar dei som gjer minst, eller meiner Senterpartiet noko anna?

Marit Tingelstad (Sp): Hvis jeg ikke husker helt feil, var Arbeiderpartiet en tid tilbake svært opptatt av de private barnehagenes plikt til å ta på seg samme oppgaver som de kommunale. Jeg vil gjerne bli korrigert hvis jeg nå tar feil, men det er blitt sagt i denne salen flere ganger. Det forundrer meg da at Arbeiderpartiet, som har vært såpass kritisk til det som har med private initiativ og private etableringer å gjøre, ikke vil kreve en samarbeidsavtale nå og lovfeste den. Det forundrer meg virkelig, for vi ser at det er de private barnehagene som har stått for den sterkeste veksten, og det er jo veldig bra, men det er i og for seg et nederlag for det offentlige.

Så synes jeg nok også at vi bør kreve at det er visse betingelser som må være oppfylt for at de skal få kommunal støtte. Den største overraskelsen da jeg leste innstillingen, var at Arbeiderpartiet ikke var med på det som sentrumpartiene foreslo i forbindelse med meldingen.

Så finner jeg ingen steder noen bekreftelse på eller sikring for at Arbeiderpartiet og Høyre, flertallet, vil legge inn mer midler for å få til denne opptrappingen som vi er enige om er viktig. Det er det vi har påpekt i den merknaden om dette som jeg nevnte i stad. Når jeg blir spurt om de kommunene som ikke har gjort jobben sin, skal få mer betalt eller få noe gratis, synes jeg det er en bakvendt framstilling. Vi i Senterpartiet har svært stor tillit til de lokale folkevalgte, men vi ser hver dag hvordan de sliter for å få endene til å møtes, og situasjonen har vært at de i noen tilfeller har måttet la de private barnehagene bygge ut tilbudene istedenfor de kommunale.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Ågot Valle (SV): For SV er det viktig å slå fast at barnehage er bra for barn. Det er et godt omsorgstilbud, og det er den fellesarenaen der barn kan utvikle seg i et sosialt samspill sammen med andre barn og flere voksne. De som ikke får dette tilbudet, har ofte dårligere utgangspunkt når de begynner på skolen. Barnehageplasser til alle som ønsker det, er derfor viktig for å hindre forskjeller i samfunnet. Dette barnefellesskapet ønsker vi å styrke, og vi vil gjøre det tilgjengelig for alle barn, uavhengig av foreldrenes økonomiske, sosiale eller etniske bakgrunn.

Stortinget har gjentatte ganger vedtatt målet om full behovsdekning i barnehagesektoren innen utgangen av år 2000. Dette målet ble ikke nådd, fordi målsettingen om

full behovsdekning ikke er blitt fulgt opp økonomisk. De siste årene har utbyggingstakten sunket, og barn vil fremdeles stå i barnehagekø ved utgangen av dette året. Det blir derfor viktig at målet om full behovsdekning innen 2003 følges opp økonomisk, både når det gjelder statstilskuddet og et skikkelig løft for kommuneøkonomien. Det vil variere fra kommune til kommune hvorvidt full dekning er 70 pst. eller 80 pst., og full dekning må derfor bety at barn ikke lenger står i barnehagekø.

SV synes det er bra at Stortinget går inn for en utbyggingsplikt. Men fra 1. januar 2004 vil vi ha en lovfestet individuell rett til barnehageplass. Hvis lovfesting av en kommunal plikt til å tilby barnehageplass skal være reell, mener SV at den må være tydelig og derfor individuell, med andre ord en barnehagerett.

Hvis vi mener noe med at barnehage er et godt tilbud for alle barn, må det også bety at alle barnefamilier har en reell økonomisk mulighet til å betale for barnehageplass for ett eller flere barn. I mange kommuner er foreldrebetalinga nå så høy at en del foreldre ikke har råd til å ha barna i barnehage. SVs mål er gratis barnehage til alle barn. Men på vegen dit vil vi redusere foreldrebetalinga. SV ønsker en fordeling som betyr et tak på foreldrebetalinga på 15 pst. innen år 2005. Da vil Norge ligge på det nivået Sverige og Finland har i dag. Med dagens nivå ligger vi altså på jumboplass i Norden. Svenskene legger nå opp til et system hvor foreldrebetalinga ikke skal overstige 1 150 kr eller 3 pst. av brutto husholdningsinntekt. Dette er ambisiøst, som saksordføreren sa, men det er altså mulig for Norge. SV vil ned på dette nivået innen 2008. Det handler først og fremst om satsing på barn og barnefamilien, men det handler også om foreldres reelle rett til yrkesdeltaking, og da vet vi hva vi snakker om – kvinners reelle rett til yrkesdeltaking.

SV er opptatt av at kommunene gis en økonomisk mulighet til både å bygge og drive gode barnehager. Jeg er faktisk enig med Høyre i at det nesten ikke finnes noe område som er så privatisert som barnehagesektoren. Derfor mener vi at utbygginga først og fremst må foregå i offentlig regi. Det er en offentlig oppgave på samme måte som skole og utdanning er det. Men vi er samtidig opptatt av å sikre de private barnehagene som finnes. Det handler om størrelsen på statstilskuddet, men det handler sannelig også om kommuneøkonomien. Derfor vil SV styrke kommuneøkonomien, slik at kommunene kan ivareta de oppgavene som kommunene pålegges.

SV er opptatt av at barnehagene har pedagogisk kvalifisert personell, som kan gis arbeidsvilkår og en lønn – og jeg understreker: en lønn – som kan gjøre at personalet fortsetter å jobbe i barnehagene også når de har jobbet der en tid og dermed har kompetanse og erfaring som barnehagesektoren trenger. Derfor støtter vi kravet om det lønnsloftet som førskolelærerne i dag krever og streiker for.

Det er behov for å fastsette en bemanningsnorm i barnehagene i tillegg til dagens norm for antall barn pr. pedagogisk leder. Dagens lovverk legger opp til en skjønnsvurdering i forhold til hva som er tilstrekkelig bemanning. SV fremmer eget forslag om minimumsstandard

for den totale bemanninga. Med det mener vi at bemanninga må økes og dermed at kvaliteten i barnehagene skal sikres på et forsvarlig nivå.

Jeg vil til slutt ta opp SVs forslag som er referert i innstillingen.

Presidenten: Ågot Valle har tatt opp de forslag hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Oddbjørg Ausdal Starrfelt (A): Eg prøver meg igjen.

Eg merka meg at representanten Valle sa at SV vil styrkja kommunane sin økonomi. Då har eg veldig stor interesse av å vita om det er snakk om ei generell styrking av kommunene sin økonomi, eller om det er ei målretta styrking av økonomien til dei kommunane som ikkje har bygd ut særleg mange barnehageplassar, men der mykje utbygging står att.

Ågot Valle (SV): Vi går inn for en generell styrking av kommuneøkonomien, fordi vi vil at kommunene skal kunne ivareta sine oppgaver på en skikkelig måte.

Nå må vi jo sammen reflektere over hva det er som gjør at foreldrebetalinga er blitt så høy som den har blitt i kommunene, og over hva det er som gjør at kommunene har overlatt veldig mye av utbygginga til private interesseorganisasjoner, foreldre eller hva det nå måtte være. Det er klart at det er ulik prioritering i de forskjellige kommunene, men generelt sett er det barn og unge som nedprioriteres i veldig mange kommuner.

Staten er rik. Den private sektor er rik. Det er der man har hatt den største veksten de siste åra. Det er store forskjeller mellom offentlig sektor og privat sektor i forhold til hvem det er som har nytt godt av rikdommen som vi har her i landet. Derfor er vi opptatt av at kommunene må settes skikkelig i stand til å ivareta sine oppgaver, det gjelder både lønn til dem som skal jobbe der, foreldrebetalinga og kvalitet i det tilbudet som gis. Så vil jeg understreke at vi i tillegg vil at det skal være en individuell rett, slik at de som har behov for barnehageplass, skal ha en reell rett til å få en barnehageplass.

Inger Stolt-Nielsen (H): Jeg forundrer meg litt over at SV synes å være mer opptatt av økonomi og rammer som øker behovet for mer penger på denne sektoren, enn av det reelle innholdet i barnehagetilbudet.

Det fremgår også av SVs merknader at de ønsker å binde de private barnehagene opp til kommunene, at det skal gjelde et felles regelverk. Det vil virke veldig kostnadsdrivende.

Det er de private som har bygd ut brorparten av barnehagene på 1990-tallet, og deres verdi ble overhodet ikke nevnt av SV. Det er jo de private barnehagene som står for det meste av fleksibilitet og variasjon i barnehagetilbudet, mens de kommunale barnehagene har vært mer konforme. Jeg lurer på om ikke SV ser verdien av de ulikheter og den variasjon i tilbud som har kommet med de private barnehagene, eller om SV faktisk fremdeles er så gammelsosialistiske at de mener at barnehagene skal

være en holdningsarena som skal prege alle norske barn på samme måte. Må det nødvendigvis være skikkelige A4-barn der for at de skal bli godkjent av SV? Dette lurer jeg litt på.

Kirsti Kolle Grøndahl hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Ågot Valle (SV): Jeg ble veldig glad for å få dette spørsmålet, for å kunne få avlivet myten om at vi skal gå inn for A4-skolen eller A4-barnehagen. I likhet med i debatten rundt skolene vil vi framheve betydningen av at vi har en variasjon av måter å drive både skoler og barnehager på, at vi har en variasjon av måter å tilnærme oss ungene på, som er til ungers beste. Derfor har vi f.eks. i forbindelse med budsjettet vært opptatt av å gi tilskudd til naturbarnehager og barnehager ellers som drives på forskjellige måter, og derfor vil jeg her og nå avlive myten om at vi går inn for en A4-tenkning når det gjelder barnehager – tvert imot.

Representanten Stolt-Nielsen sa at jeg ikke hadde nevnt de private barnehagene. Det er mulig at jeg sa for lite om dem, men jeg sa jo at vi var opptatt av å sikre de barnehagene som nå er i gang, en skikkelig drift. For også vi er bekymret over at så mange private barnehager er i ferd med å gå konkurs, og derfor er vi opptatt av at kommunene skal kunne gi et skikkelig tilskudd til disse barnehagene. Men vi er nå opptatt av at utbyggingen først og fremst skal kunne drives i offentlig regi, med andre ord at kommunene skal kunne ta på seg den oppgaven som de var tiltenkt, og at dette er en offentlig oppgave på lik linje med skole og utdanning. Vi deler faktisk førskolelærernes syn på at barnehagene er en del av utdanningssystemet, men at de ikke skal være «skolette». Der skal det være muligheter for unger til å utvikle seg i lek og moro sammen med andre unger, og, som sagt, på mange forskjellige måter – mangfoldig og med stor variasjon.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Gunnar Kvassheim (V): Regjeringen Bondevik la fram en stortingsmelding om barnehagepolitikken som er et godt grunnlag for en barnehageoffensiv til beste for barn og foreldre. Det er positivt at det er bred enighet om økt satsing på dette meget viktige politikkområdet.

Størstedelen av norske barn tilbringer flere av sine mest formative år i barnehagen. Det er derfor av stor betydning at tilbudet har høy kvalitet, og at det finnes plasser for dem som ønsker det. Full barnehagedekning er Venstres mål, og dette kan nås i løpet av kort tid dersom de gode målsettingene i meldingen og innstillingen følges opp. Dagens debatt gir grunnlag for optimisme, men det er avgjørende med oppfølging i kommende statsbudsjett. Jeg er av den oppfatning at de endelige slagene i arbeidet for å nå fram til de målene som skisseres i dag, vil stå i forbindelse med behandlingen av de enkelte budsjett. Derfor er det vi gjør i dag, en god start på en offensiv, men heller ikke mer enn det.

Da Venstre gikk inn for innføring av kontantstøtte, var det med den klare forutsetning at dette ikke skulle føre til redusert satsing på barnehager, og at kontantstøtten skulle føre til økt valgfrihet for foreldre. Det er skuffende å konstatere at utbyggingstakten er gått ned. Målsettingen om full barnehagedekning i år 2000 blir ikke nådd. Dette fører til at mange foreldre ikke har reelle valg, og at fleksibiliteten i tilbudet er for dårlig. I noen kommuner får bare barn med spesielle behov plass i barnehagen. Det ønskelige er selvsagt at det spennende mangfoldet vi har i våre barnekull, også er til stede i barnehagene.

Venstre mener at private barnehager må inn som en integrert og likeverdig del av barnehagetilbudet i kommunene. Dette må sikres gjennom et forpliktende samarbeid, som igjen må medføre at private barnehager får kommunal støtte og dermed en mer forutsigbar og stabil driftssituasjon. På den måten kan også private barnehager få en foreldrebetaling som er på linje med de kommunale, og på et slikt nivå at foreldre har råd til oppholdsbetaling uten at dette oppleves som en stor økonomisk byrde.

Vi vet at foreldrebetalingen i Norge er høyere enn i andre nordiske land. Dette kan føre til at noen foreldre ikke har råd til barnehageplass, og dette må endres slik at vi kommer på linje med våre naboland.

Venstre deler flertallets ønske om å øke statstilskuddet til barnehagene til 50 pst., ved omfordeling av de økte midlene som ligger inne i barnehagemeldingen. Rammefinansiering er et bærende prinsipp for Venstre når det gjelder finansieringen av kommunesektoren, og vi støtter forslaget om at barnehagetilbudet skal innlemmes i inntektssystemet til kommunene når målet om full behovsdekning er nådd og den offentlige finansieringen ligger på minst 70 pst. På den måten kan det sikres at alle har råd til å velge barnehage for sine barn.

Noen velger å se stagnasjonen i barnehageutbyggingen det siste året utelukkende som et resultat av kontantstøtten. Når en slik ny ordening etableres, er det ikke unaturlig at man i en del kommuner blir avventende fordi man ikke vet hvilke følger den får for etterspørselen etter barnehageplasser. Den usikkerheten er det ikke lenger grunnlag for. Vi vet at det trengs flere barnehageplasser, og at det er behov for et krafttak i kommunene, òg fra statens side. Det trengs rett og slett flere penger til bygging og drift av barnehager. Derfor er det viktig å understreke at den stramme kommuneøkonomien har hindret den ønskede framdriften i barnehageutbyggingen. Slik må det ikke bli i fortsettelsen. Det er vesentlig at kommunene blir tilført mer midler, slik Venstre og de andre sentrumpartiene legger opp til.

Frank Willy Larsen (A): Det er ingen annen periode i et menneskes liv som preger det så sterkt som de aller første leveår. Det er i disse første år at personligheten og identiteten til barnet formes. I nettopp denne perioden av livet er behovet for trygghet og omsorg helt fundamentalt, og det er med bakgrunn i dette perspektivet Arbeiderpartiet sier at barnehage er det beste omsorgstilbudet

for barna når foreldrene er i arbeid eller under utdanning. I barnehagen utvikles barnas sosiale egenskaper. De utvikler tillit til seg selv og lærer å forholde seg til andre barn.

Et sentralt mål for norske barnehager er å sikre barna en basiskompetanse. Denne basiskompetansen blir definert som utvikling av nettopp sosiale evner og utvikling av språk og evne til å kommunisere i vid forstand. Barnehagen skal være med og legge grunnlaget for livslang læring og på den måten forberede barna på møtet med et samfunn som er i stadig og rask forandring. Barnehagen er også en viktig plass når det gjelder det å få venner og skaffe seg erfaringer på veien fra den tette omsorgen i familien og ut i samfunnet.

Den rollen som barnehagen spiller som forberedelse til skolegang, skal heller ikke undervurderes. Overgangen til skolegang kan gjøres lettere dersom barnet har gått i barnehage, og alt tyder på at barn som har gått i barnehage, jevnt over står godt rustet til å møte skolehverdagen.

Barnehagene skal selvfølgelig drives i nært samarbeid og nær forståelse med hjemmet. Dette prinsippet er nedfelt i formålsparagrafen til barnehagen. Foreldrenes medvirkning er avgjørende for at man skal få til de sosiale og pedagogiske prosesser som man tar mål av seg til å skape i barnehagene.

Det er viktig å understreke at de aller fleste barn i Norge har gode og trygge oppvekstvilkår. For disse vil barnehagen være et supplement til den omsorg som foreldre og familie står for. Men enkelte barn kan oppleve at hjemmeforholdene ikke er slik de bør være for at de skal få en god og trygg oppvekst. Vi vet at det er klare sammenhenger mellom vanskelige oppvekstvilkår og mulighetene for å utvikle avvikende atferd i voksen alder. Barnehagen spiller en særlig viktig rolle for denne gruppen barn. Ved siden av at det settes inn hjelpetiltak direkte rettet mot familien, vil barnehagen kunne spille rollen som en alternativ arena for omsorg og læring, som kan møte de behovene som nettopp disse barna har.

I mange lokalsamfunn rundt omkring i landet er det kulturelle mangfoldet en del av hverdagen. Vi lever i det flerkulturelle Norge. Også i denne sammenheng mener Arbeiderpartiet at barnehagene skal spille en viktig rolle. I barnehagen kan norske barn og barn med innvandrerbakgrunn møtes og bli venner. Det er stor grunn til å anta at de vennskap som her skapes, vil være med på å øke toleransen i det norske samfunnet. For barn med innvandrerbakgrunn vil barnehagen også være et sted hvor det kan legges et godt grunnlag for språkopplæring, og på den måten kan barnehagen bidra til en lettere overgang til skole og senere arbeidsliv. Jeg viser i denne sammenheng til de vellykkede forsøk man har gjort med gratis barnehageplasser i enkelte byområder.

Jeg er svært glad for at vi i dag får tilslutning til en barnehagemelding som er offensiv og målrettet. Målsettingen om at alle som ønsker det, skal ha tilbud om barnehageplass for sine barn innen år 2003, er en realistisk målsetting. Jeg er også svært glad for at det er flertall for å trappe opp statstilskuddet til 50 pst. i løpet av en treårsperiode. Dette er en nødvendig og riktig priori-

(Larsen)

tering fra Stortingets side. Vi har dessverre sett en prisutvikling på barnehageplasser de siste år som har ført til at dette omsorgstilbudet har fått en prislapp som ikke er en velferdsstat verdig.

Denne meldingen staker ut kursen for en ny barnehagepolitikk i Norge, en barnehagepolitikk som setter barna i fokus, og det er jeg veldig glad for.

Per Roar Bredvold (Frp): En barnehagemelding inneholder forskjellige synspunkter på hvordan morgendagens barnehagepolitikk skal føres. For Fremskrittspartiet virker det som det fra noen politiske partier og interesseorganisasjoner kan ligge et ønske om at det offentlige ikke bare skal styre, men også ta over hele barnehagemarkedet, ut fra en målsetting om obligatorisk barnehage for alle barn under skolepliktig alder. Hvis så er tilfellet, tar Fremskrittspartiet sterkt avstand fra dette. Fremskrittspartiet kan ikke se at valgfriheten til foreldrene blir ivaretatt ved samordnet opptak, slik meldingen legger opp til i handlingsplanen. Et slikt offentlig opptak vil hindre det mangfold og den fleksibilitet alle foreldre vel ønsker. Den enkelte godkjente barnehage bør selv stå for både tilbud og opptak. Kun på denne måten vil vi få en sunn konkurranse og en tilpasning av tilbud og etterspørsel. Det kan nesten se ut som om kommersiell drift av barnehager ikke skal være lov. Dette mener Fremskrittspartiet vil kunne øke kostnadene for foreldrene, samt at tilbud og etterspørsel ikke vil komme til å stå i forhold til hverandre. Det må heller være tilrettelagt for foreldrene og barnas behov.

Fremskrittspartiet mener også at den enkelte kommune bør få mindre styring over barnehagetilbudet i kommunen. Styringen bør i større grad overdras til private aktører og foreldrene selv. Dermed bør og må barnehage-loven liberaliseres.

Hvis man går tilbake i tiden, ser man at barnehagene ble startet på bakgrunn av sosialt ansvar og engasjement. Aktørene kunne være kirke, menigheter, husmorlag, sanitetsforeninger og andre ideelle organisasjoner. I starten var barnehagetilbudet i hovedsak rettet mot barn med funksjonshemninger og barn i familier med sosiale problemer av forskjellig type og omfang. Det skulle være et stabilt og godt tilbud til barn som ikke hadde den sosiale trygghet de hadde behov for og krav på. I dag er det sosiale ansvaret i stor grad overtatt av det offentlige, og antallet barnehager drevet av pionerene har gått vesentlig ned de siste årene.

Den store barnehageutbyggingen i Norge startet på 1970-tallet. Da var det kvinnene som skulle ut i arbeidslivet, og de hadde behov for en trygg og sikker plass til sine barn mens de var på arbeid. De rikeste hadde økonomi til private løsninger i hjemmet, mens såkalte «vanlig folk» ikke hadde dette og derfor måtte finne andre løsninger. Dette gjorde at både private og kommunene engasjerte seg i utbyggingen av barnehager. I dag er det omtrent like mange private og offentlige barnehager. Behovet for barnehageplasser har i lang tid vært mye større enn det offentlige har hatt ressurser til å tilby. I tillegg har det vært en klar målsetting om full barnehagedek-

ning. For å avhjelpe dette behovet har staten og kommunene stimulert private interesser til å etablere og drive barnehager i privat regi.

Fremskrittspartiet mener at samspillet og konkurransen mellom private og kommunale barnehager har vært den sterkeste drivkraften i utviklingen av kvaliteten og fleksibiliteten i barnehagetilbudet. Dette har gitt mange et reelt valg mellom privat og kommunal barnehage og muligheter til å velge alternativt tilbud. Mangel på tilbud har dessverre gjort dette valget vanskelig for mange foreldre. Fremskrittspartiet vil påpeke at det er viktig med et variert barnehagetilbud både når det gjelder pedagogisk innhold, livssyn, driftstyper og oppholdstider. Småbarnsforeldre må ha anledning til å velge omsorg og arbeid i ulike kombinasjoner, fordi barn har ulike behov, og foreldre må ha frihet til å velge mellom forskjellige omsorgsløsninger ut fra hva de mener er best for barna. Felles opptak er, i tillegg til økonomisk forskjellsbehandling, det kraftigste anslaget mot barnehager med alternativ pedagogikk, spesielt livssynsgrunnlag, bedriftsbarnehager og barnehager drevet av foreldre og andelslag. Det vil innebære at man mister kontrollen over egen barnehage, og det vil ta bort hele grunnlaget for engasjementet og innsatsen hos de fleste av dem som er ansvarlige for barnehagedriften. Fremskrittspartiet ønsker en familiepolitikk basert på frivillighet og valgfrihet, og vil hevde at dagens barnehagepolitikk ikke gir foreldrene dette samt at lovgivningen på området er altfor streng.

Fremskrittspartiets primære målsetting er å gi foreldrene større valgfrihet ved å overføre subsidiene til barnehagene i sin helhet til barnetrygden. Hensikten med en slik omlegging er å fjerne den diskriminering som dagens ordning innebærer overfor de foreldre som f.eks. gjør det verdivalg å være hjemme med barna.

Fremskrittspartiet har delvis lyktes i å gi de foreldre som velger å være hjemme med barna, en bedre og mer rettferdig ordning ved innføringen av kontantstøtten for ett- og toåringer. Selv om dette ikke var en optimal løsning, kan den i alle fall betraktes som rettferdig.

Fremskrittspartiet vil dessuten understreke behovet for en liberalisering av barnehage-loven, for å skape et større mangfold innenfor barnehagesektoren. En samling av alle offentlige overføringer til barnefamilie i barnetrygden sammen med en liberalisering av barnehage-loven, vil gi foreldrene økt valgfrihet. Foreldre som har behov for en eller annen form for organisert barnepass, kan da selv velge mellom tradisjonelle barnehager, familiebarnehager, barneparker, daghjem, praktikanttilbud etc., etter hva de selv ønsker.

Ola T. Lånke (KrF): Behandlingen av denne barnehagemeldingen markerer fremfor alt at vi endelig har et viktig mål i sikte for hele vår nasjon, nemlig full barnehagedekning – for de minste, opp til tre år, allerede i løpet av dette året, og for de største, over tre år, innen utgangen av 2003. Dette bør være svært godt nytt for alle som ser en trygg og god barnehage som et ubetinget viktig samfunns gode, og det selv om våre personlige erfaringer på dette området ligger en del år tilbake i tiden.

Det er alltid slik at egne erfaringer bidrar til å prege våre holdninger. Og jeg tillater meg å være så personlig å si at for min families vedkommende var det naturlig da mulighetene åpnet seg, å overlate våre håpefulle til et dyktig og innsatsvillig barnehagepersonale. Jeg er overbevist om at dette gav dem en like god start som om de skulle tilbrakt tiden hjemme med en av foreldrene, og i enkelte henseender også en langt bedre. Samtidig gav dette oss som var foreldre en mulighet til å kunne fortsette i et yrkesliv vi begge var utdannet for. For oss var dette et riktig valg. Det er ikke vanskelig i ettertid å se at det kunne bli litt lite tid sammen med barna, og derfor kan jeg også godt forstå de mange foreldre som ønsker seg en annen løsning. Kristelig Folkeparti er glad for innføringen av både fødselspermisjon, fedrerettigheter og nå ikke minst også kontantstøtte. Dette har vært svært viktige familiepolitiske framskritt for å bedre barnefamiliens situasjon, gi dem mer tid sammen og øke deres valgfrihet. Når det gjelder det siste, valgfriheten, er også full barnehagedekning nettopp en viktig forutsetning.

Det er positivt at statens andel av utgiftene skal trappes opp til 50 pst. i løpet av en femårsperiode. Til tross for dette vil full behovsdekning forutsette betydelig økt innsats fra kommunenes side om ikke foreldrebetalingen skal bli uakseptabelt høy i tiden som kommer. Det vil også bidra til å svekke valgfriheten.

I de senere årene er det ikke kommunene som har bidratt mest til utbyggingen av barnehager i Norge, men private utbyggere, foreninger, organisasjoner, bedrifter osv., slik at disse i dag utgjør om lag halvparten av kapasiteten. Dette skyldes i første rekke det økonomiske press kommunene har vært satt under, over lang tid.

Kommuneøkonomien skal drøftes senere i en annen debatt, men det må være tillatt også her å minne om det ansvar vi som rikspolitikere har for å sikre lokalforvaltningen nødvendige ressurser til å følge opp nasjonale målsettinger. Vi får stadig indikasjoner på at dette ofte ikke har vært tilfellet. Økonomien er nok én grunn til at mange kommuner har lukket øynene for ikke minst private barnehageeiere og deres muligheter, både til å holde foreldrebetalingen nede og til å holde igjen når det gjelder arbeidsvilkårene for de ansatte.

De ansatte i barnehagen er en svært viktig familiepolitisk ressurs, og jeg er overbevist om at investering i både kompetanseutvikling og personalpolitiske tiltak ikke bare vil bedre rekrutteringen, men også betale seg for samfunnet på mange andre måter.

Dessverre er det ikke flertall for forslaget i meldingen om å lovfeste kommunal plikt til å inngå samarbeidsavtaler med private barnehager. Derimot ber flertallet om at det i samarbeid med involverte parter blir utarbeidet en mal for slike samarbeidsavtaler. Det er et håp om at dette kan være et viktig hjelpemiddel for å forbedre situasjonen for de private barnehagene. Det er også viktig at samarbeidsavtaler sikrer private barnehageeieres muligheter til å opprettholde eiendomsverdien på barnehagen. Vi har sett uheldige eksempler på at det offentlige har benyttet slike avtaler til noe som nærmest ligner ekspropriasjon av privateide verdier over tid.

Til slutt: Partikollega Molvær Grimstad påpekte en feil i innstillingen. Kristelig Folkeparti er kommet med på en merknad om formålsparagrafen som vi ikke står inne for. Et flertall i komiteen viser til at barnehagens mål om å drive i nært samarbeid og i nær forståelse med heimene, kan komme i konflikt med den kristne formålsparagrafen. Flertallet ber så om at dette blir utredet og vurdert.

Jeg vil i dette korte innlegget bare minne om at dette er et svært følsomt område. Jeg trodde det nå var skapt ro omkring formålsparagrafen i barnehagen. Sist dette spørsmålet var oppe, i 1995, uttalte et bredt flertall i komiteen – hvor også flere representanter fra Arbeiderpartiet og Høyre var med – at dagens formålsbestemmelse fungerte tilfredsstillende, og at det ikke var kommet signaler om problemer knyttet til praktiseringen av denne.

Jeg tillater meg å spørre: Har det kommet slike signaler senere? Det er i så fall ikke dokumentert i innstillingen. Tvert imot synes jeg vi har signaler som tyder på at dagens formålsbestemmelse har minst like bred oppslutning i dag som for noen år siden. Det er en kjensgjerning at folk i dag er svært opptatt av verdier. Kristelig Folkeparti vil se det som uheldig om vi nå får en opprivende strid om selve verdigrunnet for den institusjonen som skal gi startgrunnet for den oppvoksende slekt inn i et nytt årtusen.

Anneliese Dørum (A): Jeg har merket meg at en samlet komitee understreker at barnehagen er et godt omsorgstilbud for barna «når foreldra er i arbeid eller under utdanning». Det var vel så langt en kunne gå i en felles merknad. Holdningen til barnehager er kanskje ikke så entydig som en kan få inntrykk av – når man holder Fremskrittspartiet utenfor.

Arbeiderpartiet mener at barnehager er et godt tilbud, uansett om foreldrene er hjemme eller på jobb. Barn som har mor eller far hjemme, vil også ha behov for en barnehageplass for kortere eller lengre tid. I barnehagen vil de få kontakt med andre barn. Vi vet at barn som har vært i barnehage, har en fordel når de begynner på skolen. De har hatt mulighet til lek og samvær med andre barn, de har lært å ta hensyn til hverandre, og de har nytt godt av det sosiale og pedagogiske tilbudet som en barnehage er.

Jeg har inntrykk av at Kristelig Folkeparti ser på barnehagen som et brukbart tilholdssted for barn som trenger et omsorgstilbud når foreldrene på grunn av jobb eller utdanning ikke selv kan ta omsorg. Holdningen til barnehager ble tydeliggjort av Kjell Magne Bondevik under en debatt i fjernsynet for noen dager siden. Han beskrev Arbeiderpartiets familiepolitikk som at vi ville institusjonalisere barneomsorgen. Institusjon er et negativt ladet ord, og jeg oppfattet ham derfor slik at han mente at barnehager er institusjoner som barn ikke burde tilbringe for mye tid i.

Det minner meg om min første barnehagedebatt i kommunestyret i Ullensaker helt i begynnelsen av 1970-årene, hvor den ene godt voksne mannen etter den andre tok ordet og sa at deres barn aldri hadde vært i institusjon, og de var blitt bra folk. De kunne derfor ikke se

noen hensikt i at kommunen engasjerte seg i barnehageutbygging.

Nå er det vel svært få politikere som tør si noe slikt i dag. Størsteparten av velgerne våre ser på barnehager som et gode vi vanskelig kan klare oss uten. Barnehagene er kommet for å bli, men fortsatt er det stor mangel på plasser, og kostnadene er høye. Etterspørselen er stor fra småbarnsforeldre som strever med å få et godt omsorgstilbud for barna sine. Mangel på plasser, kombinert med høy foreldrebetaling, tvinger mange til å søke andre løsninger, som f.eks. privat dagmamma. Kontantstøtten oppmuntrer også til det.

Det er en mye dårligere løsning, fordi dagmammaen er alene med barna. Det er ingen andre voksne til stede som kan kontrollere hvilken behandling barna får. Mange dagmammaer gjør sikkert en god jobb, men foreldrene kan aldri være trygge på hvordan barnet har det. Jeg er derfor glad for at flertallet går inn for en opptrappingsplan når det gjelder å dekke barnehagebehovet, og at vi nå setter oss et nytt mål, men det målet må vi nå nå.

Flertallet går også inn for at staten skal øke driftstilskuddet til barnehagene med opptil 50 pst. Og når Høyre og Arbeiderpartiet – som sammen utgjør et flertall – går inn for at kommunene skal betale sin del, 30pst., vil foreldrebetalingen bli redusert i forhold til i dag. Det er på tide at vi får en slik plan, og jeg håper at vi kan få den realisert.

Jeg har spesielt hatt glede av å høre på Per Sandberg i debatten i dag. Han virker bl.a. oppriktig irritert over at Arbeiderpartiet ønsker at vi etter hvert må få en ordning hvor alle barn sikres gratis kjernetid i barnehage. Jeg håper at han tar dette opp ved enhver tenkelig anledning, og på den måten hjelper oss med å markedsføre denne saken. Jeg er overbevist om at velgerne ser stor nytte i en slik ordning. Den sikrer nemlig at alle, uansett inntekt, kan benytte seg av et barnehagetilbud til barna sine. Som tidligere nevnt ser Arbeiderpartiet på barnehager som et gode som alle barn må kunne benytte seg av.

For barn av fremmedspråklige foreldre vil det være en fin måte å lære norsk på. Jo før de kommer i kontakt med norskspråklige miljøer, jo hurtigere lærer de språket, og jo hurtigere lærer de om den norske kulturen.

Jeg merket meg også at det i nyhetene i dag kom en melding om at én av fire som venter på psykiatrisk behandling, er barn under 18 år. Det er en skremmende opplysning, som viser at vi må øke innsatsen når det gjelder forebyggende tiltak. Også her er barnehagen viktig, for der vil man hurtig kunne oppdage omsorgssvikt og annet og dermed komme i gang med behandling.

Inger Stolt-Nielsen (H): De aller fleste foreldre velger å ha sine barn i barnehage, og det har lenge vært enighet om at alle som ønsker det, skal få tilbud om barnehageplass.

Det er et trekk i vår samfunnsutvikling at stadig flere barn har yrkesaktive foreldre. Det fører til at også barn med hjemmeværende mor og far har behov for tid i barnehage, rett og slett fordi det etter hvert er få barn å leke med i nærmiljøene. Barn trenger kontakt og lekemuligheter sammen med andre barn for sin sosiale utvikling.

Det er i tidlig barndom grunnlaget for personlighetsutviklingen legges. Derfor er det viktig at kvaliteten på barnehagetilbudet er høy, og at foreldrene har reell påvirkning i utviklingen av barnehagens innhold.

Ulike foreldre har ulike verdioppfatninger, og fordi barnehagene skal samarbeide med foreldrene om barns oppvekst og utvikling, er det viktig at vi har et variert barnehagetilbud.

Bredden i barnehagetilbudet ivaretas i stor grad av de private barnehagene, og Høyre er tilfreds med at det nå legges opp til en støtteordning som likebehandler private og kommunale barnehager. Men uansett om barnehagen er privat eller kommunal, vil Høyre understreke betydningen av at foreldrene skal ha stor rett til medinnflytelse på barnehagens innhold. I en situasjon med full barnehagedekning vil konkurransen mellom barnehagene skjerpes, og det vil bety økt konkurranse på kvalitet i forhold til de behov foreldrene mener barnehagen skal dekke. Høyre mener dette kan ivaretas uten at det opprettes formelle organ for å sikre denne kontakten.

Barnehagene skal ikke bare dekke foreldrenes behov for barnetilsyn, de skal fylle barnas behov for lek, sosial trening og læring i trygge omgivelser. Barnehager er primært for barn. Skal dette målet om trygg lek, sosial utvikling og læring nås, er det viktig at barnehagepersonalet har høy kompetanse, og dette kan bare sikres gjennom målrettet innsats for å rekruttere og holde på personalet.

Dagens mangel på utdannede førskolelærere er bekymringsfull. Vi vet at det er liten søkning til førskolelæreropplæringen, og vi vet at det er stor avgang fra yrket. Dette er utfordringer som Regjeringen må ta på alvor. Underdekningen av utdannet personell må møtes med aktive tiltak på etterutdanningsiden, og Høyre er tilfreds med at det legges opp til et samarbeid mellom flere instanser for å møte behovet for kursing av barnehagepersonellet, både for dem som har pedagogisk høyskoleutdanning som basis, og ikke minst for alle assistentene, som har behov for faglig kompetanseoppbygging i forhold til sine oppgaver.

Det flerkulturelle Norge stiller barnehagene overfor nye utfordringer. Det å ta imot barn fra andre kulturområder enn vårt eget, setter krav til spesiell kompetanse. For fremmedspråklige barn skal barnehagen være en integrerings- og språktreningsarena som skal gi dem et best mulig utgangspunkt for møtet med den norske skolen. Det er en utfordring for det offentlige å lage et barnehagetilbud til disse barna, som gir dem grunnleggende språktrening og samtidig gir foreldrene trygghet for at deres eget verdifundament og deres spesielle kulturbakgrunn respekteres. Det er viktig at disse foreldrene føler trygghet for at deres barn ikke utsettes for utilbørlig påvirkning, men det er samtidig viktig at de forstår at deres barn må kjenne til de fundamentale verdier som vårt samfunn bygger på. Vellykket integrering bygger på gjensidig respekt. De integreringsgrep som gjøres i barnehagene, har stor betydning for hvordan mennesker fra ulike kulturkretser kan finne seg til rette i hele vårt samfunn.

Høyre er tilfreds med at Barne- og familiedepartementet skal samarbeide med Kirke-, utdannings- og forsk-

ningsdepartementet for å systematisere kunnskap om språkopplæringsmodeller som kan være velegnet for minoritetsbarn, og at departementet vil ta ansvar for at personalet i barnehagen har god nok kompetanse når det gjelder flerkulturelt arbeid, at de får kompetanseoppbygging når det gjelder pedagogisk arbeid i flerkulturelle grupper.

Høyre er tilfreds med at Regjeringen med utgangspunkt i denne meldingen vil legge frem en samlet plan for kvalitetssatsing i barnehagesektoren for 2001-2003, og at målet for denne kvalitetssatsingen skal være at alle barnehager innen den tid skal ha etablert redskaper for å opprettholde og videreutvikle barnehagens kvalitet. Vi har merket oss de tre temaene som legges til grunn for kvalitetsutviklingen: variasjon, brukertilpasning og kompetent personale. Vi har i de senere år fått en større bredde i barnehagetilbudet. Vi har ikke bare livssynsorienterte barnehager, men vi har fått barnehager med spesielt innhold, som f.eks. naturbarnehagene. Disse er blitt svært populære tilbud for mange barn. Det er i det hele tatt viktig at vi får en lokal bredde i barnehagetilbudet, som øker familienes valgmuligheter. Det skjerper også kvalitetskonkurransen. Det er derfor med glede vi ser at det legges vekt på at lokalt valgte tema også skal legges til grunn for det videre kvalitetsutviklingsarbeidet.

Statsråd Karita Bekkemellem Orheim: Som småbarnsmor med to barn i barnehage ser jeg hver dag den berikelse barnehagen er. Den gir barna muligheter til å lære å bli sosiale individer, og gjennom pedagogisk veiledning får de kunnskap om seg selv og barna rundt seg, og mulighet til å utforske verden. Men samtidig får jeg som mor en trygghet for at barna mine har det bra mens jeg er på arbeid.

Vi har som mål å sikre at småbarnsfamilier får mulighet til å kombinere omsorg for barn med arbeid eller utdanning. Utbygging av barnehager, slik at tilbudet er tilgjengelig for alle som ønsker det, er også viktig for å sikre velferd og gode utviklingsmuligheter for barna våre.

Barnehagen skal være et godt tilbud til alle barn, uavhengig av foreldrenes sosiale, økonomiske eller kulturelle bakgrunn, og uavhengig av bosted. Det innebærer at barn med spesielle behov må få tilgang til barnehageplass av god kvalitet. Barnehagens hverdag skal avspeile mangfoldet i samfunnet ved å legge grunnlag for toleranse og samspill.

Først og fremst er barnehagen viktig for barna. Men den er også en investering for samfunnet. Barnehagen kan selvfølgelig aldri ta over foreldrenes ansvar, men den er viktig for familiens hverdagsliv, den er viktig for å fremme likestilling mellom kjønnene, for næringsutvikling, for sysselsetting og for bosetting i distriktene. I Norge ser vi på oppvekst som en livsfase med egen verdi og ikke bare som en forberedelse til det å bli voksen. Dette gjenspeiles i vårt syn på barns hverdag. Vi er opptatt av at barn skal få kjærlighet og omsorg, men også at de skal få anledning til å leke, lære og utfolde seg fritt. Barn skal få lov til å være barn. Når målet om full be-

hovsdekning nås om få år, vil de aller fleste førskolebarn ha med seg grunnlaget for læring og sosial mestring når de starter i skolen. Samtidig vil samfunnet stille høye krav til barns kunnskap og kompetanse. Dette gir nettopp barnehagen store og spennende utfordringer i framtida.

I forrige barnehagemelding var det bred enighet om full barnehagedekning innen år 2000. Dessverre klarte vi ikke å nå dette målet. Det er to hovedårsaker til det. Det er ikke nok plasser, og foreldrebetalingen er for høy. I tillegg sendte sentrumsregjeringen ut signaler om at man burde vente med videre barnehagebygging på grunn av kontantstøtten. Naturlig nok førte dette til at kommunene avvirket utbyggingen, og det gjorde også private aktører.

Regjeringen Bondevik fremmet barnehagemeldingen, og i dag opplever vi igjen at Kristelig Folkeparti prøver å gjøre det til et poeng at Regjeringen lot meldingen bli liggende til behandling i Stortinget. For meg har det vært viktig at vi ikke mister tid. Vi vet alle i denne salen at situasjonen, spesielt for de private barnehagene, er svært urovekkende. Vi ønsker at det skal settes inn sterkere virkemidler for å nå full behovsdekning i 2003.

Jeg vil si at den innstillingen som Stortinget behandler i dag, er meget offensiv og god, og den staker opp en framtidsrettet kurs for denne sektoren. Jeg er derfor svært glad for at det er et flertall i Stortinget for den opptrappingsplanen som det nå legges opp til. Jeg har også lyst til å gi Høyre honnør for den konstruktive og offensive tilnærmingen de har hatt til barnehagepolitikken etter at kontantstøtten ble innført.

Økt statstilskudd vil sikre at pengene uavkortet går til barnehagesektoren, slik at det blir bedre økonomiske vilkår både for eksisterende barnehager og for nye. Vi sikrer også en likebehandling av offentlige og private barnehager. Innføring av en kommunal plikt til å tilby barnehageplass allerede fra 2001 vil forplikte kommunene til å ta et større ansvar for den resterende utbyggingen.

Målet er på sikt å innlemme statstilskuddet i inntektssystemet. Men det er nødvendig å holde på de øremerkede, statlige tilskuddsordningene inntil sektoren er fullt utbygd og vi har nådd en offentlig finansieringsandel som er tilfredsstillende. Vi forventer at målet om full behovsdekning nås i løpet av 2003, og en opptrapping mot 50 pst. statlig finansiering er foreslått fullført om få år. Regjeringen vil komme tilbake med en vurdering av om disse målene er nådd, før det legges fram forslag om innlemming av statstilskuddet i inntektssystemet. Regjeringen støtter for øvrig forslaget i meldingen om at kommunene skal dekke 30 pst. av kostnadene i en fullt utbygd sektor. Dette er et mål som man har hatt i svært lang tid. Da vil den offentlige finansieringen samlet legge til rette for lavere foreldrebetaling og mulighet for økt bruk av søskenmoderasjon, inntektsgraderte satser, friplasser og andre gunstige ordninger knyttet til egenbetaling i barnehager.

Dersom barnehagen skal være et reelt tilbud til alle barn, må foreldrebetalingen reduseres i forhold til dagens nivå. Full behovsdekning innebærer at alle som ønsker det, skal få tilbud om barnehageplass til en pris som er overkommelig for familien.

Denne regjeringen støtter regjeringen Bondeviks forslag om å likebehandle offentlige og private barnehager. Det innebærer at det må utarbeides krav til de private barnehagene om f.eks. felles opptak, innlemming i kommunenes barnehageplaner, og at de tar større ansvar for at barn med spesielle behov får plass. Regjeringen mener at det ikke er nødvendig med lovpålegg for at kommunene skal inngå samarbeidsavtale med de private barnehagene. Slikt samarbeid må sikres på en annen måte, bl.a. gjennom informasjon og veiledning, som saksordføreren også var inne på på en utmerket måte.

Personalet er den viktigste ressursen i barnehagen og har en nøkkelrolle når det gjelder å utvikle barnehagen i tråd med barns, foreldres og samfunnets krav og behov. Det er først og fremst personalet, med førskolelærerne i spissen, som kan sikre kvaliteten i barnehagen. Den drastiske nedgangen i søkere til førskolelærerutdanningen gir grunn til bekymring. Undersøkelser viser at relativt få nyutdannede førskolelærere ønsker arbeid i barnehage. Samtidig viser tallene at det kommer til å være utdannet nok førskolelærere om få år. Utfordringene ligger derfor i å rekruttere og beholde førskolelærere i barnehagene, og mindre i forhold til utdanningskapasitet. En rapport fra OECD peker bl.a. på at Norge har en lav andel utdannede pedagoger i barnehager sammenlignet med andre skandinaviske land. Regjeringen vil vurdere en større andel pedagogisk personale i barnehagen.

Det er også satt ned en arbeidsgruppe som skal komme med en rapport som peker på utfordringene for å sikre rekruttering – og stabilitet – av førskolelærere i barnehagen. Arbeidsgruppens rapport skal framlegges i løpet av denne måneden. Regjeringen vil på bakgrunn av rapporten vurdere ulike strategier for å bedre rekruttering til og stabilitet i førskolelæreryrket.

Jeg mener det er viktig at vi får en treårig satsing på kvalitetsutvikling i barnehagesektoren. Arbeidet skal bygge på mål og føringer i rammeplanen for barnehagene. Tre temaområder er sentrale: en barnehage for alle barn, brukertilpassede barnehager i tråd med barns og foreldres behov, og et kompetent personale. Målet er at alle barnehager skal ha etablert et system for utvikling og sikring av kvalitet i løpet av 2003. Kommunene skal legge til rette for at barnehager som er med i den kommunale barnehageplanen, engasjerer seg i lokal kvalitetsutvikling. Staten, ved Barne- og familiedepartementet, har ansvaret for å legge til rette overordnede mål og rammer for den nasjonale kvalitetssatsingen, og hjelpe kommuner og barnehager i arbeidet.

Regjeringens mål er å bygge ut et barnehagetilbud som har et omfang og en kvalitet som gir foreldrene reelle valgmuligheter, og som gir barn i førskolealderen et godt sted å være for utvikling, lek, læring og omsorg. Jeg er svært glad for at det er politisk flertall for å sette inn gode og offensive virkemidler for å nå målet om full behovsdekning i 2003 når det gjelder barnehageplasser, og etter debatten om kontantstøtten er det gledelig at vi alle så pass sterkt kan slutte opp om en offensiv satsing på barnehagesektoren.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Per Sandberg (Frp): Jeg vil først få rose familieministeren for hennes engasjement i forhold til private barnehager, det som i hvert fall har kommet fram.

Det jeg ønsker å utfordre ministeren på, er uttalelser som er kommet fra representanter fra Arbeiderpartiet tidligere i dag, spesielt fra representanten Frank Willy Larsen og representanten Anneliese Dørum. Min utfordring til familieministeren er hvorvidt hun er enig i de påstandene som er kommet fram. For innholdet i uttalelsene til representanten Larsen gikk klart i retning av at barnehagebarn sannsynligvis er bedre rustet til å møte skoledagen. Det samme gikk igjen også hos representanten Dørum. Hun pekte på det økte behovet for psykiatrisk behandling blant barn i dag. Jeg må få lov til å si at *det* har kommet parallelt med at flere og flere barn går i barnehage, uten at jeg drar noen konklusjon ut fra det.

Det lå også i innlegget til Anneliese Dørum at barnehagen skulle løse problemene, slik at barn var bedre rustet når de begynte på skolen. Kan familieministeren bekrefte at det finnes forskning som viser at dette er tilfellet? Meg bekjent finnes det kun forskning som beviser det motsatte, nemlig at barnehagebarn og barn som ikke går i barnehage, er akkurat like godt rustet til å møte skoledagen.

Så et område til, og det går på likestilling. Er den ensidige satsingen nå på utbygging, og målet om å få flere og flere barn inn i barnehage, i god arbeiderpartiånd, når vi vet at faktisk opp mot 70 pst. av kvinnene rett og slett ønsker å ha mer tid med sine barn i hjemmet? Legger vi ikke opp til en feil prioritering når vi overser de signalene som kommer fra de forskjellige familiene?

Statsråd Karita Bekkemellem Orheim: Nå er det vel slik at statsråden skal være forsiktig med å vise til forskning hvis en ikke kan vise til konkrete forskere og forskningsprosjekt, og det kan jeg ikke. Men jeg har i ulike sammenhenger lest at forskning viser at nettopp de barna som har fått mulighet til å gå i barnehage, får en god ballast i forhold til den virkeligheten de møter når de begynner på skolen. Og jeg er nesten overbevist om, også fra egne erfaringer, at barnehage er positivt og bra for barns læring.

Når det gjelder de psykiatriske problemene vi ser i dag blant barn, vil jeg på det sterkeste ta avstand fra at vi som foreldre som sender barna våre i barnehagen, skal ha dårlig samvittighet for de problemene som vi kan se på ulike samfunnsområder. Det er ingen tvil om at det er ting i vårt samfunn som er komplisert og vanskelig, og det er også ting som vi som politikere ikke har mulighet til å vedta oss ut av. Det er en del av folks virkelighet og skjebner som det er vanskelig å gripe inn i. Derfor synes jeg det er spesielt viktig at vi får gode offentlige tilbud som gir alle barn, uavhengig av sosial status eller inntekt til foreldrene, muligheten til å få et mest mulig likt grunnlag. Jeg vil på det sterkeste ta avstand fra det. Jeg synes på et vis det blir veldig uheldig å spille på den dår-

lige samvittigheten som vi som mødre skal ha fordi vi ønsker å delta i yrkeslivet.

Vi vet, og det er helt redelig, at Fremskrittspartiet står for en helt annen familiepolitikk. Det fikk vi også veldig grundig dokumentert i stad. Jeg venter bare på at Fremskrittspartiet nå i sine alternative budsjett skal legge inn lønnskompensasjon for alle mødre som faktisk vil være hjemme, for det vil jo Fremskrittspartiets familiepolitikk i realiteten innebære. Jeg tar også til etterretning, og det synes jeg er helt redelig, at Fremskrittspartiet ikke ønsker en offensiv barnehagesektor i framtiden.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF): Eg er einig med barne- og familieministeren i at det er positivt at det er så brei semje i Stortinget i dag og i den innstillinga som vi behandlar, om barnehagepolitikken i framtida.

Statsråden gjorde eit poeng av at vi også i dag gjorde merksam på kritikken som Arbeidarpartiet kom med då barnehagemeldinga kom. Det er klart at det er vanskeleg å sjå vekk frå det fyrverkeriet som dåverande stortingsrepresentant Karita Bekkemellem Orheim kom med då barnehagemeldinga blei lagd fram for Stortinget, den massive kritikken som Arbeidarpartiet då kom med. Dei sende ut ei rekkje pressemeldingar. Seinast den 20. desember slo dei fast at dei ved behandlinga av barnehagemeldinga ville lovfeste retten til barnehage. No har kvardagen kome, vi har fått eit regjeringsskifte, og Karita Bekkemellem Orheim er blitt ny barne- og familieminister, og når ho då svarar på eit spørsmål frå komiteen at det er ein god del praktiske vanskar ved å lovfeste ein individuell rett til barnehageplass, så er det vanskeleg å la vere å nemne det. Arbeidarpartiet har tydeleg gått vekk frå det som dei så sterkt kritiserte, men som dei no forsvargar, nemleg ei lovfesta plikt. Vi er glade for at dei gjer det, men ut frå den kritikken vi fekk, synest eg det er grunn til å gjere merksam på det.

Eg har eit spørsmål til barne- og familieministeren. Arbeidarpartiet held fast ved, etter statsråden sitt innlegg, at kommunane og staten skal stå for 80 pst. av utgiftene til barnehageplass. Finansminister Schjøtt-Pedersen har kome med fråsegnar om den vanskelege økonomien, og han har mest trekt lodd blant statsrådene om kven som skal få pengar. Forpliktar statsråden seg til at Regjeringa vil følgje opp dette i komande budsjett, altså ei raskare opptrapping enn det som ligg føre, først og fremst 50 pst., med føringar opp mot 80 pst.?

Statsråd Karita Bekkemellem Orheim: Jeg føler ikke at jeg møter meg selv i døra i dag. Jeg er heller stolt over at Arbeiderpartiet i opposisjon og posisjon har hatt en offensiv tilnærming til barnehagesektoren, så jeg føler at jeg har rimelig god samvittighet på det feltet.

Det er helt riktig at Arbeiderpartiet hadde en del kritiske kommentarer til meldingen da den ble lagt fram. Det er ingen tvil om at den behandlingen som Stortinget nå har gitt meldingen, er meget offensiv, og går langt lenger enn det Bondevik-regjeringen la opp til, som nå selv Kristelig Folkeparti er med på. Det er det ingen tvil om.

Når det gjelder spørsmålet om individuell rett, har jeg aldri tatt til orde for det. Det jeg har tatt til orde for, og som Arbeiderpartiet har vedtatt, er en generell rett på linje med det som skolefritidsordningen er, og det er noe helt annet enn en individuell rett. Så det har ikke representanten Molvær Grimstad dekning for å si.

Når det gjelder forventninger, tror jeg nok at hele denne salen vil komme til å bli møtt med forventninger i tiden som kommer. Nå er det jo gledelig at Kristelig Folkeparti og sentrum går med på å øke bevilgningen opp til 50 pst. Men det sentrum samtidig gjør, og som slås fast i innstillingen, er at de gir tilskudd til kommunene på 500 mill. kr i rammeoverføringer. Det sentrumspartiene gjør i innstillingen, er i realiteten å legge inn 500 mill. kr mer, så jeg tror nok jeg trygt kan stille spørsmålet tilbake til representanten. Når det gjelder forventninger til framtidige budsjett, så får alle et ansvar, og det blir en forpliktelse som vi alle må ta med oss i det arbeidet som vi nå går inn i.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) (fra salen):
President! Kan eg få ordet for å klåre opp ei openberr misforståing?

Presidenten: Talerlisten er nå så kort at det vil representanten Molvær Grimstad snart få anledning til å gjøre, for denne debatten begynner å nærme seg slutten.

Trond Helleland (H): Jeg er glad for at Arbeiderpartiet på Stortinget nå tar de private barnehagene virkelig på alvor. Jeg er også glad for at statsråden slo fast at innstillingen er offensiv og god. Hun sa ikke at meldingen var det motsatte, men det var slik jeg kunne tolke det.

Regjeringen vil vurdere om målet er nådd, før de konkluderer om finansieringsform, sa statsråden, og det er jeg veldig glad for. Er statsråden enig i at økt statstilskudd, i dag i hvert fall, er den beste garantien for finansiering av de private barnehagene?

Jeg vil gjerne også be statsråden konkretisere litt hvordan Arbeiderpartiet tenker seg gratis kjernetid i barnehagene. I min forrige replikkveksling med Arbeiderpartiet slo representanten Ausdal Starrfelt fast at dette var et gammelt programpunkt i Arbeiderpartiet, som en naturligvis måtte ha med i en slik innstilling, uten at jeg følte at det var noe sterkt engasjement bak det. Arbeiderpartiet står jo fortsatt på at barnehagefinansieringen skal over i kommunenes rammer når det er full behovsdekning. Hvordan skal en da ordne finansieringen hvis en skal ha gratis kjernetid? Skal en legge det over i rammene, for så å innføre en kompensasjon for gratis kjernetid?

Jeg går ut fra at en regjering også vurderer kostnadene ved innføring av gratis kjernetid, og vil gjerne ha noen tilbakemeldinger fra statsråden om hvor mye det vil koste dersom en tenker seg f.eks. en 4 timers gratis kjernetid.

Til slutt har jeg et godt forslag til Arbeiderpartiet og Arbeiderpartiets programkomite: Legg vekk forslaget om gratis kjernetid. Gå i stedet inn for et enkelt, moderne

og offensivt finansieringssystem der pengene følger barnet og der ansvarssettingen er klar. Da slipper vi den evinnelige debatten om hvem som har ansvaret for at det ikke er full barnehagedekning.

Grunnen til at jeg tar opp dette med kjernetid, er at Arbeiderpartiet og SV sier at det skal innføres når en har full behovsdekning, og det er altså, ifølge planene våre nå, i 2003. Samtidig skal en ha en opptrapping av statstilskuddet, så jeg må si at her er det åpenbart behov for noen oppklaringer. Heldigvis er det ikke flertall for den merknaden, men det er tross alt Regjeringen som står bak.

Statsråd Karita Bekkemellem Orheim: Jeg er glad for at Arbeiderpartiet og Regjeringen får uttelling for den offensive holdningen vi har hatt til private barnehager, og jeg synes det er helt riktig at vi også har løsninger for dem. Vi vet at de private barnehagene står for så mye som 40 pst. av det totale tilbudet her i landet, og det skulle bare mangle at vi ikke også finner løsninger for den ekstremt vanskelige situasjonen som mange av disse barnehagene etter hvert har kommet i.

Når det gjelder framtidig finansieringsordning og hva som er det beste for de private barnehagene, må jeg si at jeg ser i hvert fall at virkemiddelet i dag er å øke det statlige tilskuddet, og det er ingen tvil om at det vil være et viktig virkemiddel for å opprettholde en stabil drift både i privat og offentlig sektor. Samtidig vil det være med og bidra til at vi får en utbygd barnehagesektor.

Når det gjelder hva som skal være framtidens ordning – jeg vet jo at Høyre er opptatt av stykkprisfinansieringsordningen, som representanten kom grundig inn på i sitt innlegg tidligere i dag – vil jeg selvfølgelig utrede også det på en grundig måte. Arbeiderpartiets holdning til dette i framtiden vil være at vi fordomsfritt vil se på og utrede alle muligheter, slik at vi får et system som er mest mulig målrettet. Men jeg ser i dag en god del negative sider ved det. Jeg er redd for at det vil gjøre en del barnehager sårbare ved at en ikke får nok forutsigbarhet i driftsformen.

Når det så gjelder dette med gratis kjernetid, er det ingen tvil om – som saksordføreren var inne på i dag – at Arbeiderpartiet har hatt dette i sine program i lang, lang tid. Jeg mener det er riktig at vi som politikere, om en blir statsråd eller om en er på Stortinget, må få ha visjoner og meninger om hvordan den framtidige politikken skal være på ulike områder. Og det er ingen tvil om – bare for å slutføre det – at på sikt ønsker Arbeiderpartiet at vi skal få en eller annen form for gratis kjernetid i barnehagene.

K j e l l E n g e b r e t s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Marit Tingelstad (Sp): Senterpartiet er glad for den engasjerte statsrådens positive syn på barnehagemeldingen og innstillingen, og det understreker at det er stor enighet om denne politikken, bortsett fra – som jeg nevnte i stad – Fremskrittspartiet, som har sin egen politikk på dette området.

Men jeg tror jeg må, før jeg stiller det egentlige spørsmålet, si ørlite grann: Jeg lurer på om statsråden kan ha misforstått det som sentrumpartiene hadde lagt inn i sin melding, for det ble sagt av statsråden at vi hadde lagt inn 500 mill. kr i frie inntekter i tillegg. Ja, det har vi gjort i den totaloversikten som står i meldingen på 1,2 milliarder kr. For å oppnå den fordelingen som vi hadde, sa vi at det skulle gå 400 mill. kr til økning av statstilskuddet for å oppfylle andelen på 40 pst., 300 mill. kr for å sette kommunene i stand til å dekke sin andel på 30 pst. og så 500 mill. kr i frie inntekter så kommunene kunne dekke sin andel på 30 pst. i en fullt utbygd sektor. Det er grunnlaget. At det ble noe endret, og at de nå har gått opp til 50 pst., vil si at det må økes ytterligere for å oppnå de målene som nå er satt.

Men så vil jeg igjen spørre statsråden om dette med at Arbeiderpartiet ikke vil være med på å lovfeste at det skal være samarbeidsavtale med private barnehager. Jeg hørte at statsråden i stad sa at hun ikke syntes dette var nødvendig. Da spør jeg: Hvorfor er ikke det nødvendig – for å sikre like god kvalitet og for at de tar like stort ansvar uansett om det er private eller kommunale barnehager? Dette er jeg forundret over, og jeg vil gjerne ha en grundigere redegjørelse av statsråden.

Så vil jeg også høre hvordan statsråden ser på at flertallet nå har bedt om en nærmere utredning fra departementet før en slutter seg til målet om at de statlige overføringene skal gå over til rammefinansiering. Vi har faktisk så stor tro på lokale tillitsvalgte politikere rundt omkring at vi mener de bør ha den muligheten til å se på sin kommunes totale behov uten at det skal være styrt fra staten når behovsdekningen er innfridd.

Statsråd Karita Bekkemellem Orheim: Til det siste spørsmålet fra representanten sier Arbeiderpartiet i innstillingen at vi mener at det er riktig at Stortinget får tilbake en rapportering og en egen sak om hvordan utviklingen på denne sektoren har vært før vi går inn på innlemmingen i rammeoverføringen til kommunene. Og jeg må si at jeg føler ikke at det er noen særlig motsetning mellom det representanten sier, og det som er min oppfatning om kommunenes håndtering og troen på den. Men det er samtidig slik at vi ser at situasjonen i hvert fall så langt har vært at kommunene har prioritert barnehager svært ulikt. Men det at vi nå legger opp til et løp der vi får på plass ulike virkemidler som gjør at vi får en fullt utbygd sektor på plass i løpet av få år, håper vi gjør at også kommunene lettere kan bli satt i stand til å gi et tilbud om få år. Og jeg mener det er riktig at Stortinget får dette til vurdering og kommer tilbake igjen til det, men vi er helt enig i hovedprinsippet om at det skal gå inn i rammeoverføringen.

Så til dette med kvalitet. Representanten var opptatt av kvalitetsbiten og hvorfor vi ikke ville ha en lovfesting i forhold til hva de private barnehagene skulle omfattes av. Det som var holdningen i meldingen fra sentrumsregjeringen, var jo at en ikke ønsket å konkretisere og gi klarere retningslinjer for hvilke spesielle, eksplisitte krav de private barnehagene skulle bli omfattet av, men at det

nettopp var kommunene som skulle få i oppgave å utarbeide og håndheve dette på en god måte. Jeg tror, som saksordføreren sa i sitt innlegg, at det på dette feltet ikke er nødvendig å komme med en lov, men at kommunene nettopp gjennom et frivillig samarbeid med private barnehager vil komme til en god løsning, slik at vi kan få en god kvalitet på barnehagene i framtiden – også de private.

Ågot Valle (SV): Først vil jeg takke statsråden for et engasjement i forhold til barnehager og for understrekningen av at barnehager er bra for alle barn, at det er på den arenaen barn får sosial kompetanse, og at det derfor er viktig for alle barn at de får det tilbudet.

Men jeg vil utfordre statsråden på barnehageretten. Vi ser det slik at det å lovfeste en utbyggingsplikt, er et stykke på veg, men en barnehagerett, slik som de har i Sverige, vil altså ikke statsråden være med på nå. Jeg har lest at hun sier at den er vanskelig å praktisere. Nå er det vel ikke noe vanskeligere å praktisere en barnehagerett enn en skolerett, en rett til videregående utdanning, så jeg vil gjerne at statsråden skal konkretisere dette.

Så kommer jeg over til personalet, for statsråden understreket så sterkt at personalet er en viktig ressurs, at vi må gjøre alt vi kan for å holde på personalet, og at det heller er et rekrutteringsspørsmål, et stabiliseringsspørsmål, vi har enn et utdanningsspørsmål. Det er jo slik at førskolelærerne, som skal være bærebjelken her, har en kjempedårlig lønn – og i dag er de i streik for bedre lønn. Ser statsråden med hensyn til en slik rekrutteringstankegang at vi også må sette inn tiltak for at førskolelærerne skal få bedre lønn?

Så blir jeg litt bekymret når jeg hører at Arbeiderpartiet så sterkt understreker at private og offentlige barnehager skal være sidestilt. Det er jo flere måter å se det på. Men med så sterkt innslag av private barnehager som vi har i dag, er ikke Arbeiderpartiet enig med SV i at det nå først og fremst er en offentlig oppgave å sørge for at flere barnehager blir bygd, dvs. at kommunene skal ha den jobben?

Statsråd Karita Bekkemellem Orheim: Jeg må si at jeg er meget komfortabel med at vi har et privat initiativ på denne sektoren, og jeg synes at det har fungert tilfredsstillende. Vi må nok bare erkjenne at vi ikke hadde kunnet gi det tilbudet som mange barn i dag opplever, hvis det ikke hadde vært foreldre som hadde tatt initiativ til å gi sine barn et barnehagetilbud. Jeg tror faktisk det er flere partier som bør ta litt selvkritikk der. Når en snakker om private barnehager, vet vi at det stort sett er ideelle organisasjoner, det er foreldre, som har gått sammen for å kunne gi et tilbud til sine barn. Så jeg mener at dette er helt uproblematisk, og synes også at det er helt greit at vi i framtiden fortsetter på den måten som vi har gjort fram til nå. Men derfor er det riktig og viktig at vi får til en lik behandling mellom private og kommunale barnehager, slik at vi klarer å finne løsninger på den vanskelige situasjonen som svært mange private barnehager befinner seg i.

Når det gjelder de ansatte og hvordan vi skal holde på førskolelærerne og få rekruttering i framtiden, er det in-

gen tvil om at lønn er et viktig virkemiddel. Samtidig ber jeg om respekt for at Regjeringen ikke kan gripe inn – det bør vel heller ikke Stortinget gjøre – og begynne å vedta lønn til enkelte yrkesgrupper. Selv om vi kanskje begynner å se tendenser til at noen har lyst til det i den politiske debatten, mener jeg at det er noe som partene i arbeidslivet skal forholde seg til.

Når det gjelder spørsmålet om lovfesting, synes jeg det har kommet rimelig klart til uttrykk. Vi ønsker ikke en individuell rett, men vi ønsker en generell lovfesting som vil komme til å forplikte kommunene på en helt annen måte. Jeg tror det kan være et godt virkemiddel for å gi et tilbud til alle barn.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Erna Solberg (H): Jeg har lyst til å si at når kommunalkomiteen i dag sitter og avgir kommuneøkonomiproposisjonen, er det en litt vanskelig virkelighetsomstilling å høre på deler av denne debatten, også i forhold til kommunenes evne og mulighet til å gjennomføre en del av de ønskene som ligger her. Jeg tror vi kan se for oss at mange av de ambisjonsnivåene som kommer til uttrykk her, vil være vanskelige å få til i dagens økonomiske situasjon på kommunesektoren. Og jeg tror vi nå skal ha en viss realisme i forhold til i hvilken grad vi vil klare å løse disse tingene.

I tillegg synes jeg kanskje at statsråden i sitt replikk-svar til Trond Helleland overså litt hva Arbeiderpartiet og SV faktisk sier i innstillingen når de mener at det må være et mål å innføre gratis kjernetid i barnehagen når en har full behovsdekning. Ifølge denne innstillingen skal man da ha full behovsdekning i 2003. Da bør man vel kanskje planlegge visjonene sine på et konkret nivå allerede nå. Problemet er vel at man har veldig mange visjoner på veldig mange områder knyttet til bl.a. barn, omsorg og svangerskapspermisjoner som er vanskelig å sette sammen.

Det som slo meg første gangen jeg leste barnehagemeldingen fra sentrumsregjeringen, var at man på mange måter ikke hadde klart å omstille seg til det faktum at man i mange kommuner har nådd behovsdekning allerede – kanskje med unntak av barnehageplass for de minste barna. Men i veldig mange kommuner vil man i løpet av dette år, neste år eller de kommende årene nå full behovsdekning.

Da man skulle tenke ut en ny barnehagepolitikk, måtte man integrere to særhensyn. Det ene var å få til sluttutbyggingen, det andre var å etablere ordninger som sikret det barnehagetilbudet man ønsket i fremtiden for foreldrene og barnas del, gjennom de rammene man etablerte for ordningen. Det som forbauset meg mest, var at en statsråd fra Kristelig Folkeparti kunne fremme forslag om ordninger som ikke sikret foreldrene rett til å velge barnehage, men som derimot valgte å fravike ønsket, mulighetene og valgfriheten til foreldrene til fordel for kommunene. Jeg syntes at det var påfallende, ikke minst når vi har en pågående debatt mellom en ikke-sosialistisk og en sosialistisk side knyttet til de private barnehagene.

For oss er desentraliseringen i det norske samfunnet mulig å gjøre på to måter. Det ene er å fatte beslutninger nedover i de folkevalgte organer. Det andre er å overlate flere beslutninger til enkeltindividene. Og i barnehage-spørsmålet synes vi at flere beslutninger skal overlates til enkeltindividene, til foreldrene, slik at de får mulighet til å velge mellom de ulike barnehagetilbud. Da synes vi det å overføre hele ansvaret for barnehagesektoren – også økonomisk – til kommunene, var feil. Det har vi faktisk sagt i flere år. Selv om vi er sterkt for og har ligget i front for å fjerne øremerkede tilskudd gjennom en rekke forslag her i salen de senere årene, har det vært to tilskudd vi har fremhevet, der det ikke bør tenkes i samme retning. Det ene er innsatsstyrt finansiering på helsesektoren, og det andre er stykkprisfinansiering av barnehagene, for det dreier seg om valgfrihet, det dreier seg om å lage mekanismer hvor pengene følger den aktiviteten som skjer, og hvor det egentlig ikke er noen effektivitetsgevinst å hente for kommunene ved at kommunene skal administrere og lage egne regler. Rattsø I-utvalget viste faktisk at en stykkprisfinansieringsordning som dette er mer økonomisk enn at 435 kommuner skal ha ansvaret for det. Det er altså ikke noen av de vanlige innvendingsmekanismene mot øremerkede midler som inntreffer for denne type stykkprisfinansierte ordninger, fordi regelverket er rimelig enkelt. I tillegg har det den klart ideologiske dimensjonen – etter mine begreper – at den også i mye sterkere grad sikrer foreldrene rett til å velge det barnehagetilbudet man ønsker, og det sikrer også de private barnehagene.

Det var egentlig ganske rart å oppleve at de private barnehagene ble meget engstelige på grunn av en stortingsmelding som først og fremst hadde til hensikt å styrke de private barnehagene. Derfor er jeg glad for at det har kommet frem et flertall i denne innstillingen som i årene fremover opprettholder en statsstøtte direkte til barna og foreldrene som sikrer at man ikke går inn på en innlemming av tilskuddet i inntektssystemet, og som kanskje gir hele Stortinget tid til å tenke gjennom om ikke dette faktisk er et område hvor man må tenke mer på foreldreansvaret og mer på foreldreretten enn man må tenke på at dette skal integreres direkte i kommuneøkonomien. Det er viktig å bestemme seg for hva som er kommunalt ansvar, men også hva som er individuelt ansvar. Der synes jeg faktisk at Stortinget i dag går rett vei ved at man sørger for at det individuelle selvstyret blir litt større enn det kommunale selvstyret.

Liv Marit Moland (A): Arbeiderpartiet har fire hovedmål med barnehagemeldingen og satsingen på barnehagene. Ett av dem er at det også skal være et tilbud til barn med spesielle behov. Barnehagen er særlig viktig for disse barna. Valgmuligheten for foreldre er ikke reell for alle foreldre som ønsker barnehageplass, får tilbud om det på lik linje med at de som ønsker å være hjemme, får kontantstøtte.

Arbeiderpartiets utgangspunkt er at barnehage er det beste tilbudet til barna når foreldrene er i arbeid eller under utdanning. Redusert foreldrebetaling, graderte satser

etter inntekt og søskenmoderasjon er viktig for at tilbudet skal bli tilgjengelig for flere.

Jeg vil konsentrere mitt innlegg om noen grupper som kanskje trenger et barnehagetilbud mer enn andre barn. Det er barn med spesielle behov, f.eks. barn med minoritetsbakgrunn. En plass i barnehage sammen med norske barn gjør at de lettere lærer seg norsk og integreres. Det vil også ha betydning for foreldrenes integrering, spesielt for mødrene, da de treffer norske foreldre i barnehagen. Prosjektet med gratis korttidsplass i barnehage i bydel Gamle Oslo er så langt vellykket. Skolene merker positive forskjeller på barn med innvandrerbakgrunn som har deltatt i dette tilbudet, sammenliknet med barn som ikke har hatt et slikt tilbud.

Andre barn med spesielle behov kan være barn med et spesielt handicap eller multihandikappede barn. Disse barna trenger en spesiell og individuell oppfølging i en barnehage – et godt tilrettelagt tilbud. Disse barna trenger også integrering, og foreldrene trenger avlastning i en strevsom hverdag. Barnehagen er et viktig lærested for funksjonshemmede.

Noen barn trenger spesielle hjelpetiltak fordi foreldrene av ulike årsaker ikke mestrer foreldrerollen, bl.a. på grunn av rusproblemer. For disse barna kan en barnehageplass bety mye. Noen foreldre velger bort barnehageplassen for de barna som kanskje trenger den mest, til fordel for en kontant utbetaling. Arbeiderpartiet advarte mot dette. Vi vil styrke innsatsen for barn i en vanskelig livssituasjon. Samarbeidet mellom barnevern og barnehage må styrkes for disse barna. Barnehagen kan tidlig avdekke problemer i en familie og slik bli et viktig hjelpetiltak. I forbindelse med en evaluering av kontantstøtten bør en fokusere på om barnehagen fortsatt når disse barna.

Presidenten: De talerne som får ordet heretter, har en taletid på inntil 3 minutter.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF): Først til svaret frå statsråden i den replikkunden vi hadde. Ho hevda at sentrumsregjeringa la inn 500 mill. kr. i frie midlar i tillegg til å øyremerkje 50 pst. Det er ikkje riktig, vi har ikkje lagt det inn i innstillinga. Vi har gått i lag med Arbeidarpartiet og Høgre og gjort dei midlane som ligg i meldinga, om til øyremerkte tilskot opp mot 50 pst. – slik at det er klart.

Statsråden hevda at eg ikkje hadde dekning for å seie det eg sa om Arbeidarpartiet sitt forhold til individuell rett til barnehageplass, og at Arbeidarpartiet ikkje har gått inn for det. Men på Internett-sidene til Arbeidarpartiet den 20. desember i fjor stod det om barnehageplassar følgjande:

«Vi vil derfor foreslå, i barnehagemeldingen, å lovfeste tilbud om barnehageplass for alle som ønsker det.»

Arbeidarpartiet har i alle fall ikkje foreslått det i denne innstillinga. Eg synest det er heilt greitt at ein endrar standpunkt i forhold til dette, fordi eg sjølv ikkje har noko problem med å seie at vi eventuelt gjer det. I mel-

dinga går ein i større grad inn for at kommunane skal ha plikt til å tilby barnehageplass, og det er ein viss forskjell på å lovfeste tilbud om barnehageplass for alle som ønskjer det, og at kommunane skal ha plikt til å tilby barnehageplass. Eg viser til dei svara som statsråden har gitt til komiteen når det gjeld dette.

Men det vi kan vere einige om, er at vi framleis har mange utfordringar igjen på barnehagesektoren, og det vil Kristeleg Folkeparti jobbe med framover. Det er viktig at vi når måla om full behovsdekning. Når det gjeld kontantstøtte og innføringa av den har det heile tida vore vår intensjon at valfridommen skal vere reell, og det er den først når ein får tilbud både om barnehageplass og kontantstøtte for dei minste. Vi har ikkje hatt nokon intensjon om å bremse barnehageutbygginga. Nokre kommunar har nærma seg full barnehagedekning, nokre vil vente og sjå kva det reelle behovet blir. No er ein i ferd med å få kartlagt ein del av desse tinga, men vi har heile tida hevda overfor kommunane at det er viktig at vi får nok barnehageplassar.

Eg blei litt indignert då eg hørte Anneliese Dørum seie i sitt innlegg at Kristeleg Folkeparti ser på barnehagane som «et brukbart tilholdssted». Det er noko med øyra som ikkje vil høyre. Når ein etter dei offensive innlegga vi har hatt her i dag, kan hevde at vi ser på barnehagen som «et brukbart tilholdssted», vil ein vel helst ikkje få med seg det vi meiner. Dei vil helst at vi skal bli plasserte i ein annan bås, der vi er passive i forhold til (presidenten klubbar) barnehagen. Det er ikkje riktig.

Kan eg få lov til å kome med ei stemmeforklaring til slutt, for å spare tid når vi skal votere?

Presidenten: Utmerket.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF): Eg vil vise til Framstegspartiet sine forslag i innstillinga.

I det eine, om forsøk med trygdemodellen i inntil tre kommunar, blir det vist til avtalen om kontantstøtte. I den samanhengen vil eg også vise til avtalen. Der stod det at forsøka skulle gjennomførast når det blei oppnådd større grad av likeverd i rammeavtalar mellom private og kommunale barnehagar, i tråd med vilkåra, og at det skulle vere kommunar som var positivt innstilte til å bruke modellen. Eg vil berre seie at det er dei tiltaka vi behandlar i dag, som skal gje større grad av likeverd mellom private og kommunale barnehagar, men at vi har eit langt stykke igjen å gå før vi har oppnådd det. Derfor vil vi, slik forslaget er utforma, stemme imot det.

Eit av dei andre forslaga Framstegspartiet har, går på å utvide kontantstøtta til også å gjelde for 3-åringar. Eg vil vise til det positive vi har fått til. Vi har fått kontantstøtte for 1- og 2-åringar, og det skal evaluerast. Då må vi i neste omgang først og fremst konsentrere oss om å få full behovsdekning. Vi har eit stykke igjen å gå, med bakgrunn i at vi også skal ha ei evaluering når det gjeld dei to åra vi har hatt kontantstøtta. (Presidenten klubbar.) På den bakgrunnen vil vi også gå imot dette forslaget.

Presidenten: Dette var godt og vel en stemmeforklaring! Men det er registrert, og presidenten vil orientere når vi kommer til voteringen.

Per Sandberg (Frp): La meg først få lov til å si at det er med stor skuffelse jeg registrerer at Kristelig Folkeparti er det partiet som går i spissen for å bryte inngåtte avtaler og har til hensikt å trenere dette, slik at det ikke blir gjennomført. Men det er vel ikke mer enn hva en kan regne med når en ser på andre områder og hvordan Kristelig Folkeparti opptrer i denne saken.

Jeg vil bruke litt mer tid på ting som jeg ikke har fått svar på. Jeg utfordret representanten Helleland tidligere i dag til å forklare Høyres alternative modell. Er det slik at Høyre med sin modell også ønsker å dra inn overføringene som allerede ligger i rammeoverføringene til kommunene og samle det i den samme potten? Jeg fikk heller ikke svar fra Helleland på dette med en felles mal for en samarbeidsavtale, og hvorvidt de mente at det ville skape mangfold eller innskrenke? Jeg vil også fortsette litt med det som ligger i forslaget om å innføre trygdemodellen i inntil tre kommuner. Jeg ser at det her blir lagt til grunn at vi stort sett skal ha full barnehagedekning før det innføres et slikt forsøk. Det vil jo i tilfelle enten bli i 2003, i 2004 eller i 2005. Vi får jo ikke innført disse forsøkene så vi får dem med i evalueringen av kontantstøtten, slik jeg forstår Kristelig Folkeparti. Det er beklagelig. Jeg mener at en gjennom å få et forsøk i en eller to kommuner med akkurat dette med trygdemodellen, ville ha fått et mye bredere grunnlag for å vurdere hva foreldrene og barna mener med behovsdekning. Det kunne jo selvsagt være at flertallet i denne salen fikk seg en overraskelse hvis en innførte trygdemodellen, og at foreldrene kanskje har et annet syn på hva som er behovsdekning.

Så til Høyres alternative forslag. Jeg formoder at jeg nå får svar på de spørsmålene jeg har stilt representanten Helleland, for da vil jeg allerede nå signalisere at vi subsidiært ønsker å gå inn for en stykkprisordning. Hvis vårt forslag skulle falle, ser vi stykkprisalternativet til Høyre som en god subsidiær løsning på veien mot større valgfrihet, og alt det som lå i innlegget til representanten Solberg fra Høyre.

Presidenten: Da greide representanten Sandberg å få inn en stemmeforklaring innenfor taletiden. Det er strålende!

Trond Helleland (H): På tampen av debatten har jeg bare lyst til å understreke at vår modell, som representanten Sandberg var interessert i å høre om, innebærer en statlig stykkprisfinansiering, som det står i forslaget. Hvis en får en fullt utbygd statlig stykkprisfinansiering, betyr det naturligvis at det som ligger i rammene til kommunene, skal trekkes inn. Det er en helt klar forutsetning for vår modell. Og som jeg også utfordret statsråden på i stedet, vil det gi veldig klar ansvarssetting, det vil gi en veldig klar ansvars plassering når det gjelder finansieringen av barnehagene. Men i perioden fram til 2005, som vi nå er blitt enige om, vil vi måtte jenke til denne model-

len. Da har vi ment at det er bedre – tross alt – å få på plass en økt statsstøtte. Det er et skritt i riktig retning, men det er ikke målet vårt å gå den veien særlig mye lenger. Vi ønsker at alt kommer over på et prinsipp der pengene følger barnet – eller barnehagen.

Når det gjelder det siste punktet som Sandberg tok opp, ligger det helt klart i de intensjonene vi har, som jeg håper også statsråden og flertallet har, at når det gjelder en felles mal for en avtale mellom private barnehager og kommunene, må det være fleksible avtaler som har klare rammer, men som ikke virker begrensende på mangfoldet i barnehagesektoren. Jeg tror det er slått ganske klart fast gjennom ulike merknader at det må være et mål å kunne opprettholde det mangfoldet vi har i barnehagesektoren i dag, både når det gjelder livssyn, når det gjelder ulike pedagogikk og når det gjelder driftsform, enten den er kommunal eller privat. Grunnen til at vi legger vekt på disse avtalene, er – og det sier vi klart og ber om – at aktørene i barnehageverdenen, for å si det slik, skal være med og utforme avtalene. Og for å være veldig konkret: Jeg mener at det vil være en selvsagt ting at Private Barnehagers Landsforbund og andre private barnehageforbund deltar i disse forhandlingene og blir enige om en avtale, slik at vi unngår 435 ulike avtaler med 435 ulike innhold. Problemet i barnehagesektoren i dag er jo at de private barnehagene i stor grad er priggitt det enkelte kommunestyres vilje og evne til å satse på private barnehager. Her bør det være større likhet i behandlingen og større mangfold i barnehagetilbudet.

Statsråd Karita Bekkemellem Orheim: Jeg vil gjerne komme med et par korte kommentarer til svaret til representanten May-Helen Molvær Grimstad. Det er ingen tvil om at hennes innlegg var veldig kritisk i forhold til Arbeiderpartiets og Høyres flertall når det gjelder mangelen på å sette kommunene i stand til å øke 30 pst.-andelen. Og når vi hørte på innlegget til representanten May-Helen Molvær Grimstad, var det ingen tvil om at sentrumspartiene ønsker å stå på meldingen, og at de vil sette kommunene i stand til – gjennom mer rammeoverføringer – å kunne følge opp 30 pst.-andelen. Det hørte vi veldig tydelig i sted.

Da må jeg stille spørsmålet tilbake om hvordan Kristelig Folkeparti og sentrumspartiene har tenkt. Hvor store beløp har de tenkt å legge inn for å gi en full kompensasjon for den intensjonen om 30 pst. kommunal andel?

Når det så gjelder dette med en individuell lovfesting, har Stortinget nå hørt representanten Molvær Grimstad lese opp hva som lå på nettsidene til Arbeiderpartiet, og har på den måten selv fått høre at representanten ikke har grunnlag for å hevde at undertegnede har tatt til orde for en individuell lovfesting.

Presidenten: May-Helen Molvær Grimstad har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF): I mitt innlegg pekte eg på kva sentrumsregjeringa hadde foreslått

i forhold til å gjere kommunane i stand til å ta sitt lyft på barnehagesektoren, for å vise at sentrumspartia hadde tatt dette på alvor. Eg sa også at vi gjekk inn for å auke statstilskotet til 50 pst. Det er mogleg at eg ikkje var detaljert nok i forhold til det, men det var iallfall min intensjon å forklare at vi støttar opp om å bruke dei midlane som var foreslått i meldinga, til ei øyremerking opp til 50 pst., at det er ein måte å sikre full behovsdekking på. Altså: Staten yter dermed større del av tilskotet, og private barnehagar får sikra ein auke frå 40 til 50 pst.

Men det som eg utfordra Arbeidarpartiet på, var i forhold til at dei signaliserer 80 pst., mens vi seier 70 pst. på stat og kommune. (Presidenten klubbar.)

Eg ber om orsaking president, eg har altfor kort tid her, men resten får vi ta i rotunden etterpå.

Oddbjørg Ausdal Starrfelt (A): På slutten av ein debatt har det lett for å verta fokusert på det me er usamde om. Eg har lyst til å slutta debatten med å seia at me er samde om veldig mykje. Det er breie fleirtal bak det meste, og der me er usamde, er det ganske klart, og det må vera greitt for statsråden – om ho no vert ferdig med debatten med Molvær Grimstad nede på plassen sin – å jobba vidare ut frå at Stortinget har sagt klart kva ein meiner om dei ulike sidene. Arbeidarpartiet har sagt at me har ambisjonar om 80 pst. offentleg finansiering. Ein kan bestemma for staten, men ein kan ikkje i like sterk grad bestemma for kommunane, men me har framleis ambisjonar om 30 pst. kommunal støtte.

Det som kanskje er litt spesielt med denne saka, er at statsråden kjem til å få det litt travelt med å gå tilbake til Stortinget og fortelja korleis ting går. Det treng ikkje vera i form av forslag til vedtak, men Stortinget og komiteen er veldig interesserte i barnehagar, derfor vil me gjerne følgja med i heile prosessen og få god informasjon. Det vart gjort eit poeng i løpet av debatten her av at me ynskte så mykje tilbake til Stortinget. Ja, me vil følgja med, og departementet har ei veldig sentral rolle i å samla inn informasjon om korleis utviklinga vert i barnehagane.

Det har i sånne debattar også lett for å verta mykje om system og reglar for ting. Men dette handlar fyrst og fremst om at dei framtidige generasjonane skal få ein best mogleg oppvekst, at ungene kan vera trygge i gode barnehagar, og at foreldra kan vera trygge for at ungene deira har det godt. Og det er me nok samde om, sjølv om me ser ulike verkemiddel, men svært mange av oss veit veldig godt at barnehage er eit godt tilbud for barn.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 398)

K i r s t i K o l l e G r ø n d a h l gjeninntok her presidentplassen.

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Da skulle vi være klar for votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Presidenten vil foreslå at utenriksministerens redegjørelse om Norges forhold til EUs sikkerhets- og forsvarssamarbeid (ESDP) i Stortingets møte 9. juni 2000 vedlegges protokollen. – Det anses vedtatt.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt sju forslag. Det er:

- forslagene nr. 1-4, fra Per Sandberg på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 5, fra Trond Helleland på vegne av Høyre
- forslagene nr. 6 og 7, fra Ågot Valle på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Presidenten har forstått at noen ønsker å gi stemmeforklaring.

Trond Helleland (H): I tillegg til forslag nr. 5, som er fra Høyre, vil jeg be Høyres representanter om å stemme for forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet, som er en direkte henvisning til kontantstøtteavtalen og et forsøk på å oppfylle punktet om forsøk med trygdemodellen i inntil tre kommuner. Så jeg ber Høyre om å stemme for forslagene nr. 2 og 5 imot resten.

Per Sandberg (Frp): Bare kort: Vedrørende forslag nr. 5, fra Høyre, vil jeg anbefale Fremskrittspartiets stortingsgruppe å stemme for det subsidiært.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF): Eg må kome med ei ny stemmeforklaring når det gjeld forslag nr. 2, frå Framstegspartiet. Der står det at «Stortinget ber Regjeringen om å igangsette eit forsøk med trygdemodellen i inntil tre kommuner, jf. Innst. S nr. 200 (1997-1998) og kontantstøtteavtalen...» osv.

Eg vil då vise til avtalen, der det står følgjande:

«Regjeringen bes om å ta initiativ til forsøk med trygdemodellen i inntil tre kommuner som er positivt innstilt til å bruke denne modellen. Forsøkene skal gjennomføres når det er oppnådd større grad av likeverdighet av rammevilkår for private og kommunale barnehager ...»

(Presidenten klubbar.) For å seie det kort: Vi vil då stemme for det forslaget, men under føresetnad av det som ligg i kontantstøtteavtalen i forhold til meir likebehandling av kommunale og private barnehagar.

Presidenten: Presidenten vil mene at dette var et innlegg som gikk godt utover en stemmeforklarings rammer, men presidenten har forstått at også Kristelig Folkeparti ønsker å stemme for forslag nr. 2.

Da er vi klare for votering. Vi begynner med forslagene nr. 6 og 7, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 6 lyder:

«Individuell rett til barnehageplass lovfestes med virkning fra 2004.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag til minimumsstandarder for den totale bemanning i barnehager.»

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble mot 6 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Det voteses så over forslagene nr. 1, 3 og 4, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å foreta en fullstendig revisjon av barnehageloven med sikte på en liberalisering og likestilling i loven mellom de forskjellige typer barnepass. En slik liberalisering bør også ha som formål å redusere det offentliges rolle på dette området.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å utarbeide en stortingsmelding som behandler konsekvensene av en omlegging av finansieringen av barnehagesektoren der alle offentlige tilskudd til barnehager går inn i barne-trygden og ikke til barnehagene.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å utvide kontantstøtteordningen til også å gjelde 3-åringer.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 83 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 13.45.17)

Presidenten: Det voteses så over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å igangsette forsøk med trygdemodellen i inntil tre kommuner, jf. Innst. S. nr. 200 (1997-1998) og kontantstøtteavtalen mellom Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Venstre.»

Høyre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme for forslaget.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 51 stemmer for forslaget fra Fremskrittspartiet og 51 stemmer imot forslaget.

(Voteringsutskrift kl. 13.45.43)

Presidenten: Er det noen som har stemt feil? Hvis ikke, vil presidenten varsle at hun har stemt imot, og at forslaget dermed er forkastet.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) (frå salen): Eg veit eg er litt seint ute, men eg vil tru at både Venstre og Senterpartiet ville stemme for forslag nr. 2, frå Framstegspartiet.

Presidenten: Presidenten mener at det burde man ha avklart før vi kom til votering. Representanter for Venstre og Senterpartiet må i tilfelle melde seg, det er ikke tilstrekkelig at Kristelig Folkeparti melder seg.

Carl I. Hagen (Frp): Jeg tror faktisk årsaken var at presidenten forsøkte å avbryte stemmeforklaringen til representanten Molvær Grimstad. Stemmemforklaringen gikk ut på – og det har skjedd etter at debatten var avsluttet – at det har kommet nye opplysninger. Hun viste spesielt til en avtale som også omfattet andre partier. Hun var overhodet ikke utenfor stemmeforklaringsprinsipper som er forutsetningen for å stemme. Derfor er det helt naturlig at Venstre og Senterpartiet ikke fikk anledning til å være klar over dette, fordi de ikke fikk den stemmeforklaringen. Grunnen til at vi har stemmeforklaringer, er at Stortingets vedtak skal være i samsvar med Stortingets oppfatning.

Presidenten: Presidenten er helt klar over at stemmeforklaringer er av den grunn. Men presidenten mener at disse forhold bør man avklare før debatten er avsluttet, og at en stemmeforklaring i tilfelle skal gå ut på det stemmeforklaringer skal gå ut på, og ikke slik Molvær Grimstad startet sin stemmeforklaring – med noe helt annet. Den dreide seg verken om Senterpartiets eller Venstres stemmegivning.

Er det noen fra Senterpartiet og Venstre som ønsker å gi stemmeforklaring?

Marit Tingelstad (Sp): Da fraksjonslederen for Senterpartiet i denne komiteen ikke er til stede i dag, må jeg bare beklage at det ikke har vært god nok koordinering mellom sentrumpartiene. For meg kom dette litt fort, og dermed stemte jeg imot. Det gjorde antakelig også en del av de andre i gruppen. Men hvis det er slik å forstå at dette er i forhold til en tidligere inngått avtale, vil vi stemme for. Men jeg kan heller ikke forstå hvorfor dette var fremmet som et forslag nå, hvis det allerede var inngått en avtale. Derfor var jeg veldig usikker og valgte å stemme imot.

Det blir da opp til presidenten om hun tillater noen ny avstemming eller ikke. Men dette er forklaringen på at jeg ikke stemte annerledes enn jeg gjorde.

Presidenten: Er det slik at Senterpartiet ber om en ny votering?

Marit Tingelstad (Sp): Ja, det er det mest korrekte – hvis vi kan få lov til det?

Presidenten: Med tingets godkjenning tar vi voteringen én gang til, men presidenten må si at dette er meget ureglementert – på mange vis.

Vi tar da forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet, opp til ny votering.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes med 56 mot 46 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.49.32)

Presidenten: Det voteses så over forslag nr. 5, fra Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen i budsjettet for 2001 legge frem forslag om brukerstyrt finansiering av barnehagene, hvor den offentlige støtten samles i en statlig stykkpris som følger barnet til den barnehagen foreldrene velger uavhengig av om denne er privat eller kommunalt drevet.»

Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme for dette forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre ble med 67 mot 34 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 13.49.56)

Komiteen hadde innstillet:

St.meld. nr. 27 (1999-2000) om barnehage til beste for barn og foreldre – vert å leggja ved møteboka.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Statsråd Karita Bekkemellem Orheim overbrakte 1 kgl. proposisjon (se under Referat).

S a k n r . 3

Referat

- (276) Endringer i «Regulativet for tillegg mv. til utskrevne vernepliktige mannskaper» (St.prp. nr. 84 (1999-2000))
Enst.: Sendes forsvarskomiteen.
- (277) Forslag fra stortingsrepresentant Carl I. Hagen om å innføre lovbestemmelser som medfører at flyktninger som er bosatt i en kommune med integreringstilskudd ikke kan gis offentlig økonomisk støtte til livsopphold dersom de bosetter seg i en annen norsk kommune (Dokument nr. 8:73 (1999-2000))
Enst.: Sendes kommunalkomiteen.
- (278) Forslag fra stortingsrepresentant Carl I. Hagen om å opprette Den Norske Stats Omsorgsselskap A/S (STATOMSORG) med en aksjekapital på 500 mill. kroner for å bygge og drive omsorgsinstitusjoner i sydlige land (Dokument nr. 8:74 (1999-2000))
Enst.: Sendes sosialkomiteen.
- (279) Stortingets presidentskap har med hjemmel i Forretningsordenens § 15, annet ledd besluttet å om-

fordele forslag fra stortingsrepresentantene Øystein
Hedstrøm og Terje Knudsen om salg av statens eier-

andeler i AS Olivin (Dokument nr. 8:67 (1999-2000))
fra næringskomiteen til finanskomiteen
Enst.: Vedlegges protokollen.

Møtet hevet kl. 13.55.
